

ԹՈՒՐԹԻՈՅ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱԶԱՅՆ՝ ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻՆ ՄՊԱՆՆԱԾ Է ԶԻՆՈՒԱԾ ՅԱՆՑԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ԽՈՒՄԲ

Մայիս 15-ին Թուրքիոյ գերատարանը բեկանած է Պոլսոյ հայկական «Ակոս» թերթի խմբագրապետ Հրանդ Տինքի սպանութեան գործով ստորին ատեանի կաշարացած դատավճիռները այն մասով, ըստ որում՝ ամբաստանեալները կապ չեն ունեցած յանցագործ կազմակերպութեան հետ:

«Հիւրընկէթ» թերթի հաղորդած տեղեկութիւններուն համաձայն, Գերատարան Ատեանի վճիռին մէջ ըստւոյն է, որ սպանութիւնը կատարուած է կազմակերպուած եւ զինուած յանցագործ խումբի մը կողմէ:

Միաժամանակ, Գերատարանը հաստատած է այդ գործով մեղադրուողներու նկատմամբ ստորին ատեանին կողմէ սահմանուած պատժամիջոցները:

Թրքական թերթը կը յայտնէ, որ Տինքի սպանութեան գործով դատապարտեալները վերստին պիտի կանգնին Իսթանպուլի այն դատարանի առջեւ, որ արձակած էր սկզբնական դատավճիռները:

2007-ի Յունուարին Հրանդ Տինքին «Ակոս»-ի խմբագրատան մօտ սպանած թուրք ազգայնա-

«Ակոս» թերթի սպաննուած խմբագրապետ Հրանդ Տինքի

կան Օզին Սամասթ, որ ոճիրի պահուն տակաւին 18 տարեկան էր, 2011 թուականի Յուլիսին դատապարտուած էր 22 տարի 10 ամսուայ բանտարկութեան: Սպանութիւնը պատուիրելու համար մեղադրուող Յասին Հայալ դատապարտած էր ցմա՜հ, իսկ Սամասթին սպանութեան դրդելու համար մեղադրուող էր հրանդին թունջել՝ 10.5 տարուայ բանտարկութեան:

ԹՈՒՐԹԻՈՅ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ՊԱՅԱՆՁՆԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՅԱԾ ԵՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Վերջերս Թուրքիոյ իշխանութիւնները մտաւորականներէ բաղկացած յանձնաժողով ստեղծեց, որու հիմնական նպատակը քուրտերու հետ հաշտեցման գործընթացը յառաջ մղելն է եւ ընդհանրապէս փոքրամասնութիւններու հարցերը ուսումնասիրելը:

63 անձերէ բաղկացած յանձնաժողովին մէջ ընդգրկուած է նաեւ հայազգի լրագրող Էթիէն Մահչուպեան: Ինքնաձեռնուրբ թափուած է 7 ենթախանձնարամբերով՝ իւրաքանչիւրը մէկ ուղղութեամբ աշխատելու համար:

Փոքրամասնութիւններու հարցերով ենթախանձնաժողովը, Մայիս 12-ին Պոլսոյ Սուրբ Վարդանանց հայկական եկեղեցւոյ սրահէն ներս հանդիպած է ազգային եւ կրօնական փոքրամասնութիւններու ներկայացուցիչներու հետ:

Այդ հանդիպումը լուսաբանած «Հիւրընկէթ» թերթի թղթակից Վերճիհան Զիֆլիօղլու «Ազատութիւն» ռատիոկայանին տեղեկացուցած է, որ երեք ժամ տեւած հանդիպումի ընթացքին փոքրամասնութիւններու ներկայացուցիչները ներկայացուցած են իրենց պահանջները, ներառեալ՝ եկեղեցիներու, դպրոցներու, ազգային հիմնարկներու ունեցուածքի վերադարձը, դասագրքերու հետ կապուած հարցերը, ուր տեղ կը գտնեն փոքրամասնութիւններու նկատ-

մամբ թշնամանք սերմանող ձեւակերպումներ:

Յարուսթիւն Սանլի հանդիպման ժամանակ ըսած է, թէ այդ արտայայտութիւնները որքան կարելի է շուտ պէտք է հանուին դասադիրքերէն: Ան նաեւ նշած է, որ Թուրքիոյ ներկայի իշխանութեան՝ «Արդարութիւն եւ Զարգացում» կուսակցութեան օրօք շրջանորդ տեղի ունեցած է փոքրամասնութիւններու նկատմամբ եւ կառավարութիւնը աւելի մօտ է բայց կառավարութեան եւ փոքրամասնութիւնների միջեւ դեռ «կարմիր գիծ» կայ:

Սանլի ըսած է, որ մօտաւորապէս երկու տարի առաջ հիմնադրամներու օրէնքի փոփոխութիւնով, առաջին հերթին պէտք է վերադարձուէին համայնքներու սեփական տարածքները, բայց իսթանպուլի քաղաքային իշխանութիւնները կը յայտարարեն, թէ կանաչ տարածքներու կարիք ունին:

Փոքրամասնութիւններու ներկայացուցիչները նաեւ մտահոգութիւն յայտնած են՝ չիշելով թուրքիոյ անցեալի դէպքերը, երբ հաշտեցման ձախողած փորձերէն յետոյ սկսած են բռնաճնշումները: Մասնաւորապէս, անոնց կը մտահոգէ քուրտերու հետ հաշտեցման

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԵՄՊԱՆԸ ՀԱՅ-ԹՐԲԱԿԱՆ ԱՐԶԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԶԱԽՈՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԵՂԱԴԴԵՑ ԹՐԲԱԿԱՆ ԿՈՂԱԸ

Մայիս 13-ին, «Մինուփսիս Արմենիա» ընկերութեան ներս ուսանողներու հետ հանդիպման ընթացքին, Հայաստանի մօտ Միացեալ Նահանգներու դեսպան ծոն Հէֆլըրն անդրադարձած է շարք մը հարցերու, որոնց կարգի նաեւ՝ հայ-թրքական արձանագրութիւններուն, որու ձախողումին համար ԱՄՆ-ի դեսպանը մեղադրած է թրքական կողմը: «Հայաստան 3-4 տարիէ ամէն ինչ կ'ընէ եւ մենք կը մտածենք, որ այս մեծ յաջողութիւն էր Հայաստանի համար: Երկու նախագահները խիզախութիւն ցուցաբերեցին ստորագրութիւններու հարցով, բայց թուրքիոյ կողմէ ան չվաւերացուեցաւ: Անոնք կը փորձեն այդ հարցը կապել Լարաբաղի հետ», ըսած է դեսպանը յիշեցնելով, որ հայ-թրքական արձանագրութիւններու հարցով որեւէ նախապայման պէտք է ըլլայ, սակայն Թուրքիան մտափոխուած է եւ սկսած է Լարաբաղի հարցը կապել անոր հետ:

«Հայաստան շատ լա դրսեւորեց ինքզինքը: Այս երեք տարիներու ընթացքին ձեռքը երկարած էր, բայց թուրքերը քայլ չառին», ընդգծած է ծոն Հէֆլըրը:

Խօսելով Ամերիկայի կողմէ Յեղապահութեան ճանաչման հարցի մասին, դեսպանը ըսած է որ, Հայաստան բարձր երկիր է, քանի որ 1915 թուականի իրադարձութիւնները ինդիւիներ յառաջացուցած են: Ինք ուղղակի կ'ենթարկուի ԱՄՆ-ի նախագահին, բայց նաեւ իր խողովակներով կը փորձէ ճնշում գործադրել ԱՄՆ-ի

Հայաստանի մօտ ԱՄՆ դեսպան ծոն Հէֆլըրն

նախագահի վրայ՝ 1915 թուականի իրադարձութիւններու ընդունման համար:

Անդրադառնալով Հայաստանի զարգացման ուղղութիւններուն, Հէֆլըրն ըսած է. «Յաջողութեան հասնելու համար Հայաստան պէտք է ունենայ տարբեր տարբերակներ եւ պէտք է կախուած ըլլայ մէկ տարբերակէ, հետեւաբար մենք կը քաջալերենք, որ Հայաստան նախ դէպի Արեւմուտք, այլ հնարաւորութիւններ գտնէ այնտեղ: Մենք բնականաբար չենք փորձեր փոխարինել Ռուսաստանին եւ Ռուսաստանի գործառույթներուն այստեղ»:

Ինչ կը վերաբերի Հայաստանի գործարար միջավայրին, դեսպան ծոն Հէֆլըրն ըսած է, որ այն պէտք է բարելաւուի, որպէսզի միջազգային ներդրումներու ծաւալներն աճին:

ՀԱԽ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԵ ՏԵՆԻՍ ԶԱՅՆԻ ԵՒ ՄԻՉ ՕՖԵՐՐԸԼԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԴՂԻ Հայ Ամերիկեան Խորհուրդը (ՀԱԽ) պաշտօնական յայտարարութեամբ մը եկաւ իր գորակցութիւնները յայտնելու Մայիս 21-ին տեղի ունեցած քաղաքային ընտրութիւններուն մասնակցող երկու թեկնածուներու եւս:

Լոս Անճելըս քաղաքի ստուգիչի պաշտօնին համար, ՀԱԽ իր գորակցութիւնը յայտարարեց Տէնիս Զայնին, այդպիսով միանալով հանրային պաշտօնեաներու եւ համայնքային ղեկավարներու երկար շարքին, որոնք կը պաշտպանեն անոր թեկնածուութիւնը:

Տէնիս Զայն վերջին 10 տարիներուն եղած է Լոս Անճելըսի Քաղաքապետական Խորհուրդի անդամ, միաժամանակ ծառայելով որպէս Քաղաքի պահեստի ոստիկան: Նախքան Քաղաքապետական Խորհուրդի անդամ ընտրուելը, ան 33 տարի եղած է Լոս Անճելըսի ոստիկանութեան յառաջապահ զինուորական վրայ: Ան նաեւ, Քաղաքապետական Խորհուրդի իր ամսականներու հարիւր հազարաւոր տո-

լարները նուիրած է տեղական բարեսիրական կազմակերպութիւններուն:

Ներկայացնելով Լոս Անճելըսի 3-րդ ընտրաշրջանը, ան աշխատած է գործատեղեր ստեղծելու եւ տեղական սնտեսութիւնը զարգացնելու ուղղութեամբ: Ղեկավարելով Քաղաքապետական Խորհուրդի հաշուեքննիչ յանձնախումբը ան պայքարած է մսխումի, գեղծարարութեան եւ հարաշահումի դէմ:

Տէնիս Զայն ունեցած է նաեւ երկարատեւ ու արդիւնաբեր կապուածութիւն հարաւային Քալիֆորնիոյ Հայ Համայնքին հետ, աջակցելով ու մասնակցելով համայնքային եւ եկեղեցական բազմաթիւ միջոցառումներու:

«Որպէս Լիբանանցի Ամերիկացի ես ունեցած եմ երկարատեւ յարաբերութիւններ Հայ Համայնքին հետ», ըստ Զայն ու աւելցուց, «Ես հպարտ եմ, որ իմ նուաճումներս եւ խոր կապերս գնահատ-

ՄԻ ԽՈՒՄԲ ԱՆՁԻՆՔ ՆՇԱՆԱԿՈՒԵՑԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ

ՄԱՐԿ ՆՇԱՆՆԱՆ

Եւ այսպէս, կառավարութեան նոր կազմը հրապարակուեց: Մեր մէջ ասած՝ կարող էին նաեւ չհրապարակել, որովհետեւ մեծ հաշուով՝ որեւէ նշանակութիւն չունի, թէ այդ կազմից ով յատկապէս որ նախարարութիւնն է դեկավարելու: Կարող էին նոյնիսկ անուններ չնշել եւ պաշտօնական հաղորդագրութեան մէջ գրել, որ «Մի խումբ անձինք նշանակուեցին նախարարներ»: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ մեր կառավարութիւնը, մեծ հաշուով, հասարակութեան հետ ոչ մի կապ չունի: Եւ եթէ որեւէ նախարար

ուճ, երրորդը վարսաւիրութիւն է անում... Պետութիւնն այդ մարդկանց ոչնչով չի օգնել ու չի էլ օգնելու, պետութիւնը նրանց հետ անընչուճ է միայն հարկեր հաւաքելու «մոմենտով», եւ բնականաբար՝ բոլոր այդ մարդիկ պետութիւնն ընկալում են որպէս ճարձակներ ինչ-որ կառույց, որի հիմնական նպատակը իրենցից հնարաւորինս շատ փող պոկելն է: Հիմա նրանց համար ի՞նչ տարբերութիւն, թէ կոնկրետ ովքեր են իրենցից պլոկած փողը լափելու:

Իսկ ահա Սերժ Սարգսեանը ձեռացնում է, թէ իրականում այդպէս չէ, ինքը լաւ էլ մտահոգուած

Ամբողջ խնդիրն այն է, որ Հայաստանում մարդիկ գոյատեւում են ոչ թէ կառավարութեան ջանքերի շնորհիւ, այլ ի հեճուկս կառավարութեան: Իշխանութիւններն ընդհանրապէս հասարակութեան նկատմամբ որեւէ պարտաւորութիւն չունեն եւ չեն էլ ուզում ստանձնել

րարի ազատում են աշխատանքից ու մի ուրիշին նշանակում, դրանից ուրախանում կամ տիրում են միայն այդ մարդկանց հարազատ-բարեկամներն ու «մօտիկները», իսկ միւսների համար բացարձակապէս միեւնոյն է:

Ամբողջ խնդիրն այն է, որ Հայաստանում մարդիկ գոյատեւում են ոչ թէ կառավարութեան ջանքերի շնորհիւ, այլ ի հեճուկս կառավարութեան: Իշխանութիւններն ընդհանրապէս հասարակութեան նկատմամբ որեւէ պարտաւորութիւն չունեն եւ չեն էլ ուզում ստանձնել: Թոշակ, որպէս այդպիսին, չեն տալիս (որովհետեւ ենթադրում է, որ մարդը պիտի կարողանայ թոշակով գոյատեւել, իսկ սրանց տուածով դա հնարաւոր չէ), աշխատատեղեր չեն ստեղծում եւ աշխատանքով չեն ապահովում (համարում են, որ դա իրենց գործը չէ), անվճար կրթութիւն եւ բուժօգնութիւն չեն ապահովում (դրանք միայն թղթի վրայ են անվճար, այն էլ՝ միայն յատուկ խաւերի համար) եւ այլն:

Հովիւը որ հովիւ է, ոչխարներին կթելուց ու խուզելուց բացի հետեւում է, որ հոտը նորմալ արածի, ձեան ու անձրեւի տակ չմնայ, գայլի բաժին չդառնայ եւ այլն, այսինքն՝ նաեւ որոշակի պարտաւորութիւններ է ստանձնում, իսկ այս իշխանութիւնները միայն կթում ու խուզում են. որը «սատկեց՝ սատկեց», որը փախաւ՝ փախաւ, դա արդէն իրենց մեղքը չէ, այլ հետեւանք է «համաշխարհային ճգնաժամի» եւ «տարածաշրջանային բացասական զարգացումների»: Հասարակութիւնն էլ իր հերթին բացարձակապէս որեւէ ակնկալիք չունի այս կառավարութիւնից: Ասենք՝ Ռուսաստանից ուղարկուող փողով մի կերպ գոյատեւող ընտանիքի համար ի՞նչ նշանակութիւն ունի՝ էկոնոմիկայի նախարարը վահրամ Աւանեսեանն է, թէ՛ (հետու տնից-տեղից) Հրանդ Գեորգեանը: Այդ ընտանիքին արեւի շատ կը հետաքրքրի, թէ ով է Ռուսաստանի էկոնոմիկայի նախարարը: Կամ, ասենք, մէկը տունը գրաւ է դրել, մեքենայ առել ու տաքսի է քշում, մի ուրիշը «Վերնիսաժում» նկար է վաճա-

է ժողովրդի վիճակով եւ նոյնը պահանջում է կառավարութիւնից: Երեկ, օրինակ, նա յայտարարել է, թէ սրանից յետոյ կառավարութեանը չի հարցնելու, թէ ինչ են արել, այլ հարցնելու է, թէ ինչ արդիւնքներ է տուել այդ արածը, ընդ որում՝ արդիւնքները պիտի լինեն չափելի ու տեսանելի: Ուզում է ասել՝ դատարկ խօսելու փոխարէն պիտի այնպէս անէք, որ մարդիկ սկսեն աւելի լաւ ապրել: Բայց որո՞նք են Սերժ Սարգսեանի համար «չափելի ու տեսանելի» արդիւնքները, ինչպէ՞ս է նա տեսնելու, որ մարդիկ աւելի լաւ են ապրում: Մարդկանց հետ անմիջական շփումը կարծես թէ չի ստացւում. կամ «խիչարն է թարս բուսնում», կամ ամէն ինչ աւարտում է «էկել ես ստեղ, լաց ես լինում, որ ի՞նչ անես» թեւաւոր արտայայտութեամբ: Հո չի կարող դերվիշի շորեր հագնել ու ծապուած շրջել Երեւանում: Այդ դէպքում մի 100-120 թիկնապահներ էլ պիտի դերվիշի շորերով ուղեկցեն նրան, որովհետեւ մարդես, մէկ էլ տեսար՝ ճանաչեցին, եւ այդ դէպքում ամէն ինչ կ'աւարտուի արտահերթ նախագահական ընտրութիւններով: Այլ հարց է, որ փոփոխութիւնները «տեսանելի» կարող են լինել նաեւ «Հ1»-ով: Ասենք՝ մարդկանց իմբեր են վարձուում, որոնք էլ ամէն օր հեռուստատեղիներից խօսում են այն մասին, թէ որքան է բարձրացել իրենց կենսամակարդակը կառավարութեան ջանքերի շնորհիւ: Այդ դա կը լինի «տեսանելի» արդիւնք: Ինչ վերաբերում է «չափելի» արդիւնքներին, ապա այստեղ արդէն ազգային վիճակագրական ծառայութիւնը պիտի աւելի լաւ աշխատի: Եւ միշտ բարեբաստիկ թուեր ներկայացնի այն մասին, թէ յատկապէս քանի տոկոսով է աճել մարդկանց բարեկեցութիւնը: Եթէ իրականութեանը չհամապատասխանի էլ՝ ոչինչ: Հայաստանում ի՞նչն է համապատասխանում իրականութեանը, որ դա համապատասխանի: Իրականութեանը համապատասխանելով լինէր՝ Սերժ Սարգսեանը ի՞նչ գործ ունէր նախագահականում:

«ԶՈՐՐՈՐԴ ԻՆՔՆԻՇՆԱՆՈՒԹԻՒՆ»

ՀՀԿ-Ն ԱՐԱԳՕՐԷՆ ԿՈՐՑՆՈՒՄ Ե ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՆԱՐԻԱ ՀԱՅՐՈՒՄԵԱՆ

Սերժ Սարգսեանն ընտրութիւններից յետոյ յայտարարել է, որ մէկ տարուայ ընթացքում իշխանութիւնների յաջողուել է Յ խոշոր ընտրական արշաւ կազմակերպել, եւ բոլոր երեքն էլ յաջող են անցել: Այն առումով, որ ընտրութիւնները չեն ուղեկցուել յաւելումներով, ու Սերժ Սարգսեանի վրայ արեան պատասխանատուութեան բեռ չի դրուել: Սակայն բոլոր այս ընտրութիւնները ՀՀԿ վերջի սկիզբն են, եւ արդէն ակնյայտ է, որ մօտակա 5 տարիներին այս կուսակցութիւնը միայն

նրանց վրայ: Հայաստանը բաժանուել է երկու անհաւասար մասերի՝ որոշակի շրջանակներ, որոնք դեռ ենթարկում են իշխող իմբաւորմանը, եւ բնակչութեան մեծամասնութիւնը, որը նախկին ալիքներով այլեւս արիւն չի ստանում, ինչը նշանակում է, որ համակարգի մաս չէ: Լուսանցքային իշխանութիւնը ստիպուած է գնալով աւելի շատ հաշուի նստել նրանց հետ, ովքեր դուրս են եկել վերահսկողութիւնից: Այն գիտի, որ իր իւրաքանչիւր որոշում բարուելու է հզօր դիմադրութեան: Շատ որոշումներ, ելնելով դրա-

Երեւանի Աւագանու ընտրութիւնը դա էլ աւելի վառ է ցուցադրել: Ընտրութեանը «մասնակցել» է երեւանցիների միայն կէսը, որոնց կեսն է «ծայն տուել» ՀՀԿ-ին: Դա նշանակում է, որ կուսակցութեան «ընտրել» է միայն Երեւանի բնակչութեան քառորդ մասը

Կորցնելու է իշխանութիւնը:

Այն արդէն կորցրել է իր գրեթէ ողջ սոցիալական պլատֆորմը: Նախագահական ընտրութիւնները ցույց են տուել, որ ՀՀԿ գլխաւոր գէնքը՝ վախը, չի աշխատում: 10 խոշոր քաղաքներ, այդ թւում Գիւմրին, ու հարիւրաւոր գիւղեր իրենց ձայնը տուել են ոչ ՀՀԿ թեկնածուին: Նրանք ակնյայտօրէն ցույց են տուել, որ նախկինի պէս չեն վախենում պատժամիջոցներից: Պատճառն ինչ-որ չափով այն է, որ արդէն կորցնելու բան չկայ, սակայն գլխաւոր պատճառն այն է, որ ՀՀԿ իշխանութիւնն արդէն չի տարածուում մինչեւ մագանոթները:

Երեւանի Աւագանու ընտրութիւնը դա էլ աւելի վառ է ցուցադրել: Ընտրութեանը «մասնակցել» է երեւանցիների միայն կէսը, որոնց կէսն է «ծայն տուել» ՀՀԿ-ին: Դա նշանակում է, որ կուսակցութեան «ընտրել» է միայն Երեւանի բնակչութեան քառորդ մասը:

Ընդամենը 3-4 տարի առաջ ՀՀԿ իշխանութիւնը տարածւում էր բոլոր արիւնատար անօթներով՝ մինչեւ Հայաստանի վերջին քաղաքացին: Իւրաքանչիւրի վրայ էլ ճնշման միջոցներ կային՝ մէկինը՝ բիզնեսը, մէկը պետական գործի էր, մէկը որդին էր բանակում: Այժմ ՀՀԿ իշխանութիւնը տարածւում է աւելի նեղ շրջանակի մարդկանց վրայ: Առաջին հերթին, իշխանութիւնը դադարել է «կերակրել» բոլորին՝ սահմանափակուելով նեղ շրջանով, իսկ երկրորդ հերթին, ինչպէս ասում է ոստիկանապետ Վովա Գասպարեանը՝ իրենց բաւարար չեն վճարում, որպէսզի վերահսկեն իւրաքանչիւր քաղաքացու:

Նեղ շրջանակը դեռ բաւարարում է ընտրական մեքենայի աշխատանքն ապահովելու համար: Սակայն կառավարել արդէն չի ստացւում: Վառ օրինակն այն բանի, որ իշխանութիւնն արդէն չի տարածւում ծայրամասերի վրայ՝ Մարց գիւղի դէպքն է, որտեղ մարդիկ ՀէԿ-ի խողովակներն անդունդն են նետել: Յատկանշական է, որ պետութիւնը չի պատժել այդ մարդկանց, որովհետեւ իշխանութիւնն արդէն չի տարածւում

նից, չեն ընդունւում:

Դա առայժմ շատ նկատելի չէ, որովհետեւ մարդիկ, որպէս կանոն, նկատում են ընդունուած անօրինական որոշումները, որոնք փորձում են իրացնել ի հեճուկս հանրային կարծիքի: Օրինակ, Փակ շուկայի վերակառուցումը: Սակայն ոչ ոք չի կարող հաշուել, թէ որքան որոշումներ չեն ընդունուել, որովհետեւ իշխանութիւնը վստահ է եղել, որ հանրութիւնը կ'ընդվզի:

Ակնյայտ է մի բան նախկին արիւնատար համակարգը չի աշխատում: Օրգանիզմն արեան այլ աղբիւրներ է գտել եւ արդէն կախուած է իշխանութիւնից: «ԼՐԱԳԻՐ»

ՄԱՍԻՍ ՏԱԲԱՌԱԹԵՐԹ
 ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
 ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԶՆՁԱԿԵԱՆ
 ԿՈՒՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
 Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
 ԽՄԲԱԳԻՐ՝
 ՏՕԲԹ. ԱՐՇԱԿ ԳԱԶՆԱԾԵԱՆ
 ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
 ԼԵՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
MASSIS Weekly
 Organ of the Armenian Social
 Democratic Hunchakian Party
 of Western USA
 1060 N. Allen Ave.
 Pasadena, CA 91104
 Phone: (626) 797-7680
 Fax: (626) 797-6863
 E-Mail: massis2@earthlink.net
 http://www.massisweekly.com
 (USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
 Published Weekly
 Except Two Weeks in August
 ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
 USA \$50.00, \$80.00 (First Class)
 Canada \$125.00 (Air Mail)
 Overseas \$225.00 (Air Mail).
 All payments must be made in
 US funds & Drawn on US banks.
 Periodicals Postage Paid
 at Pasadena CA.
 Please Send Address Change To
MASSIS WEEKLY

ՐԱՅԱՍԱԼ

«ԲՅԿ-Ն ՉԻ ԿԱՐՈՂ ԼԻՆԵԼ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆ».- ԳԱԳԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

«Բարգաւաճ Հայաստան» կուսակցութիւնը չի կարող լինել ընդդիմութիւն: Մայիս 14-ին Արցախում կառուցուած ՄԲ. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցու օծման արարողութեան մեկնարկի ժամանակ, պատասխանելով լրագրողների հարցերին, ասաց այդ կուսակցութեան նախագահ Գագիկ Ծառուկեանը, ուժ միջոցներով է կառուցուած եկեղեցին:

ՄԲ. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցու օծման արարողութեանը նախագահ Գագիկ Ծառուկեանը հարցազատուցում կը յարձակի սեղաններու վրայ

«Երեք-չորս ընդդիմադիր կուսակցութիւններ կան եւ հինգ-վեցը պէտք է: Ես քաղաքականութիւն չեմ մտել քննելու, այլ ժողովրդի համար աշխատելու համար», - բացատրել է Գագիկ Ծառուկեանը՝ նշելով, որ կողմնակից է նրան, «ինչն օգուտ եւ ձեռնտու է ժողովրդին»:

Յիշեցնենք, որ ԱԺ «Բարգաւաճ Հայաստան» խմբակցութեան պատգամաւոր, ՀՀ նախկին արտգործնախարար Վարդան Օսկանեանն անդրադառնալով Հայաստանում առկայ քաղաքական մենաշնորհներին նշել էր, թէ ԲՀԿ-ն պէտք է ԱԺ սեպտեմբերեան նստաշրջանում փոխի իր քաղաքական կարգավիճակը եւ իրեն ընդդիմութիւն հռչակի:

ՄԲ. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցու օծման արարողութեանը հրաւիրուած էր ողջ քաղաքական վերնախաւը՝ ՀՀ երեք նախագահների գլխավորութեամբ, ինչպէս նաեւ ՀՀ-ում հաւատարմագրուած դիւանագիտական կորպուսն ու արտասահմանեան հիւրերը՝ այդ թւում եւ այս օրերին պաշտօնական այցով Հայաստանում գտնուող Բելառուսի նախագահ Ալեքսանդր Լուկաշենկոն:

Եկեղեցու շուրջ հաւաքուած էր 20 հազարի չափ մարդ: Հայաստանի եւ Բելառուսի Հանրապետութեան նախագահներ Սերժ Սարգսեանի եւ Ալեքսանդր Լուկաշենկոյի միջակայքը կը յարմարէր սեղաններին:

«ԵՌԹ ՆԵՐԳԱՐԹ ՉՈՒՆԵՆԱՅԻՆՔ, ՐԱՖՅԻՆ ԵՒ ՎԱՐԴԱՆԸ Ո՚ՆՅ ՊԵՏՔ Է ՐԱՅԱՍԱՆՈՒՄ ԼԻՆԵԻՆ».- ԳԱԼՈՒՍՏ ՍԱՐԱԿԵԱՆ

Քանի մեր երկիրը վտանգուած է, ունենք ազգային, պետական ինդիւրներ, բնական է, Հանրապետականը պէտք է իշխի: Այս մասին Մայիսի 13-ին, լրագրողների հետ հանդիպման ասաց ՀՀԿ խմբակցութեան ղեկավար Գալուստ Սահակեանը: Նա կարծիք չափանց, թէ ՀՀԿ-ն ղեռ անելիքներ ունի, եթէ մէկ այլ քաղաքական ուժ լինէր, ապա Ղարաբաղը կը տար թշնամուն:

Դիտարկմանը, թէ հասարակութեան վրայ կրակում են, նա հակադարձեց, թէ սովետական տարիներին իրենց վրայ էլ էին կրակում: Պատգամաւորի կարծիքով՝ հասարակութեան մօտ ՀՀԿ-ին իշխանութիւնից հեռացնելու գաղափարը կը լինի, եթէ Փոքր Մհերը դուրս գա ժաշտից: «Հասարակութեան խորհրդանիշը Փոքր Մհերն է, որը մեզ մօտ է, բաց ղուր չէք տեսնում», - ասաց նա:

Խմբակցութեան ղեկավարն ասաց, որ իշխանափոխութիւն լինում է, երբ հասարակութիւնը ոտ-

կաշենկոյի ժամանման պահին, «ՀՀԿ-ական տատիկը» տեղից գոռաց՝ «կեցցէ ապահով Հայաստանը», ինչը ակնյայտօրէն դուր եկաւ Սերժ Սարգսեանին, ով ժպտաց այս խօսքերի վրայ:

Արցախում կառուցուած ՄԲ. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցու օծման արարողութեան աւարտից յետոյ «Բարգաւաճ Հայաստան» կուսակցութեան նախագահ Գագիկ Ծառուկեանը հիւրերին՝ Բելառուսիայի նախագահին Ալեքսանդր Լուկաշենկոյին, ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանին, Ռոբերտ Գոչարեանին ճանապարհեց եւ ապա կաթողիկոսի հետ մօտեցաւ նախապէս բացուած սեղաններին:

Արգելապատնէշներից այն կողմ հաւաքուած բազմութեան բարեմաղթանքները ստանալուց յետոյ, գինով միմեանց շնորհաւորեցին եւ ապա տանտիրոջ նման յանձնարարեց, որ պատնէշները բացեն եւ մարդկանց թոյլ տան օգտուել սեղաններից:

Դեռ էջը հասցրել հեռանալ, երբ մարդիկ իրար հրմշտելով յարձակութեցին սեղանների վրայ: Մի մասը ուտելիքները պաշտօնակներում էին տեղաւորում: «Մի նկարէք, ամօթ ա», - սեղանից հեռու գտնուող մի կին ինդրեց՝ իրավիճակից վատ գզալով: Սակայն նա միակը չէր, որ վատ էր գզում մարդկանց նման վարքից:

քի է կանգնում, իսկ այժմ քաղաքական ուժերն արհեստական հասարակութեանը ոտքի են կանգնեցնում, որ կարողանան ուղղորդել:

Գալուստ Սահակեանը նաեւ կարծիք չափանց, թէ ընդդիմութիւն չկայ, ընդդիմադիրներից ամէն մէկը մի բան է ասում, չեն կարողանում միասնական հանդէս գալ, զրոյացրել են իրենց, ինչի արդիւնքը նախագահական, խորհրդարանական, աւագանու ընտրութիւններն էին: «Մենք ուրախացել ենք, որ Րաֆֆին 37 տոկոս ձայն էր վերցրել, բաց ընդդիմադիր լինելը նշանակում է Ազատութեան հրապարակում մեծ-մեծ խօսել, ժողովրդին տրամադրել, յետոյ բողոքել, որ արտագաղթ կայ, ներգաղթ չկայ: Եթէ ներգաղթ չունենայինք, Րաֆֆին եւ Վարդանը ո՞նց պէտք է Հայաստանում լինէին (նկատի ունի Րաֆֆի Յովհաննիսեանին եւ Վարդան Օսկանեանին-խմբ)», - նկատեց նա՝ յաւելելով, որ արտագաղթը պէտք է ցաւով ընդունել, բաց ոչ ցաւագին:

ՆԱԽԿԻՆ ԳՅՇ-ԱԿԱՆՆԵՐԸ ՎԵՐԱԳՐԱՆՑՈՒՄ ԵՆ ԳՅՇ-Ի

Նախկին ՀՀԾ ներկայացուցիչները կը յայտարարեն մեր ՀՀԾ-ի կազմաւորումը

Հայ ազգային կոնգրէսից տարածաշրջանները պատճառով հեռացած նախկին ՀՀԾ ներկայացուցիչներ Արարատ Զուրաբեանը, Ալեքսանդր Արզումանեանը, Յովհաննէս Իգիթեանն ու Կարապետ Ռուբինեանը նախաձեռնել են նոր Հայոց համագալին շարժում կուսակցութեան կազմաւորումը, կամ իրենց ձեռակերպմամբ՝ ՀՀԾ-ի վերագրանցման գործընթացը:

Ինչպէս նախաձեռնողները յայտարարեցին Մայիս 14-ին լրագրողների հետ հանդիպմանը, կուսակցութեան վերագրանցման համար դիմել են արդարադատութեան նախարարութիւն:

Վերջին 5 տարիներին ՀԱԿ դաշինքին մաս կազմած ՀՀԾ կուսակցութիւնը այս տարուայ Փետրուարի 23-ի համագումարում վերանունակեց Հայ ազգային կոնգրէս կուսակցութեան:

Յայտարարելով, որ այդ օրը աւարտին է հասցուել Հայոց համագալին շարժում կուսակցութեան կազմաւորման գործընթացը, Արարատ Զուրաբեանը, Ալեքսանդր Արզումանեանը, Յովհաննէս Իգիթեանն ու Կարապետ Ռուբինեանը «կուսակցութիւնը վերագրանցելով եւ պահպանելով ՀՀԾ պատմական

անունը» պատրաստակամութիւն են յայտնում «վերականգնել սահմանադրական կարգը Հայաստանում, համել ժողովրդավարական եւ ազատական արժէքների հաստատմանը»: Իրենց յայտարարութեան մէջ այս անձինք յիշեցնում են, որ «հանդիսանալով Հայոց համագալին շարժման ակտիւ մասնակիցներ շարժման առաջին իսկ օրերից, լինելով կուսակցութեան հիմնադիր անդամներ, իրենց անհամաձայնութիւնն են յայտնել ՀՀԾ-ն քաղաքական ասպարէզից վտարելու, արհեստածին միաւորով այն քողարկելու եւ ստուերելու փորձին, դա համարելով հրաժարում որդեգրած գաղափարախօսութիւնից ու սկզբունքներից, ոսնձգութիւն մերօրեայ պատմութեան դէմ»:

Ալեքսանդր Արզումանեանը տեղեկացրեց, որ Մայիսի 2-ին «Ազատ Դեմոկրատներ» կուսակցութիւնից դուրս գալու դիմում է գրել: Նա պատգամաւորական գործունէութիւնը կը շարունակի «Ժառանգութիւն» խմբակցութեան կազմում, քանի որ Ազգային ժողովի կանոնակարգ օրէնքում չկայ խմբակցութիւնից դուրս գալու որեւէ նորմ՝ որեւէ այլ քաղաքական ուժի յարելու համար:

ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎԵՏԵՐԱՆՆԵՐԸ ԹՈՇԱԿԻ ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄ ԵՆ ՊԱՐԱՆՁՈՒՄ

21 տարի առաջ Ղարաբաղեան պատերազմի ժամանակ Մարտակերտում ոտքը կորցրած Լեւոն Կարապետեանը առաջին անգամ չէ, որ բողոքի երթի է մասնակցում: 60-ն անց ազատամարտիկը այսօրի երթերի մասնակցութեան մեծ փորձ ունի, միակ տարբերութիւնը այն է, որ այս դէպքում մարտական ընկերների հետ է:

Մայիս 13-ին մօտ 50 ազատամարտիկներ Ազատութեան հրապարակից բողոքի երթով շարժուեցին կառավարութեան շէնք՝ իրենց պահանջներով նամակը իշխանութիւններին յանձնելու համար: Երկու յենակների օգնութեամբ շարժուող Կարապետեանը կատակեց, որ իրեն քայլելը դժուար է, քանի որ երեք ոտք ունի: Ղարաբաղեան պատերազմի վետերանները բողոքում են, որ ներկայիս կենսաթոշակով չեն կարողանում ապրել եւ պահանջում են բարելավել իրենց սոցիալական պայմանները:

«Ներկայիս զենքի պայմաններում իմ թոշակը շատ չնչին է՝ 65 հազար դրամ», - ասաց ում է

Կարապետեանը:

Վետերաններն այժմ մօտ 40-80 հազար դրամ կենսաթոշակ են ստանում, պահանջում են, որ կենսաթոշակի չափը հասցուի 100-200 հազար դրամի:

Ամէն ինչ սկսուեց Մայիսի 11-ին, երբ պահեստագործի գնդապետ, ազատամարտիկ Վոլոդիա Աւետիսեանը Ազատութեան հրապարակում նստացոյց սկսեց՝ պահանջելով որպէսզի պետութիւնը ուշադրութիւն դարձնի ազատամարտիկների կենսաթոշակի հարցին, քանի որ իրենք չեն կարողանում գոյատեւել ներկայիս թոշակով: Նստացոյցի արդիւնքում Ազատութեան հրապարակում տանեակ դժգոհ ազատամարտիկներ յայտնուեցին, ինչից յետոյ նրանք ստորագրահաւաք կազմակերպեցին եւ դիմումի հետ որդեգրեցին յանձնել կառավարութիւն:

Նամակը յանձնելուց յետոյ պահեստագործի գնդապետը ասաց, որ կը սպասեն իրենց պահանջների պատասխանին, իսկ եթէ դրանք չբաւարարուեն, ապա իշխանութեան ակտի բարձր մարմինների կը բողոքեն:

ԼՈՒՐԵՐ

ԲԻԶՆԵՍ ՄԻՋՎՎԱՅՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ Է ՄՆԱԿ «ԽՆԴՐԱՅԱՐՈՅՑ»

Վերջին 10 տարում Եւրամիութիւնը եւ Վերակառուցման եւ զարգացման եւրոպական բանկը (ՎԶԵԲ) 900-ից աւելի փոքր ձեռնարկութիւնների մինչեւ 10 հազար դոլար դրամաշնորհներ եւ բիզնես խորհրդատուութիւն են տրամադրել՝ նպատակ ունենալով Հայաստանում զարգացնել փոքր բիզնեսը:

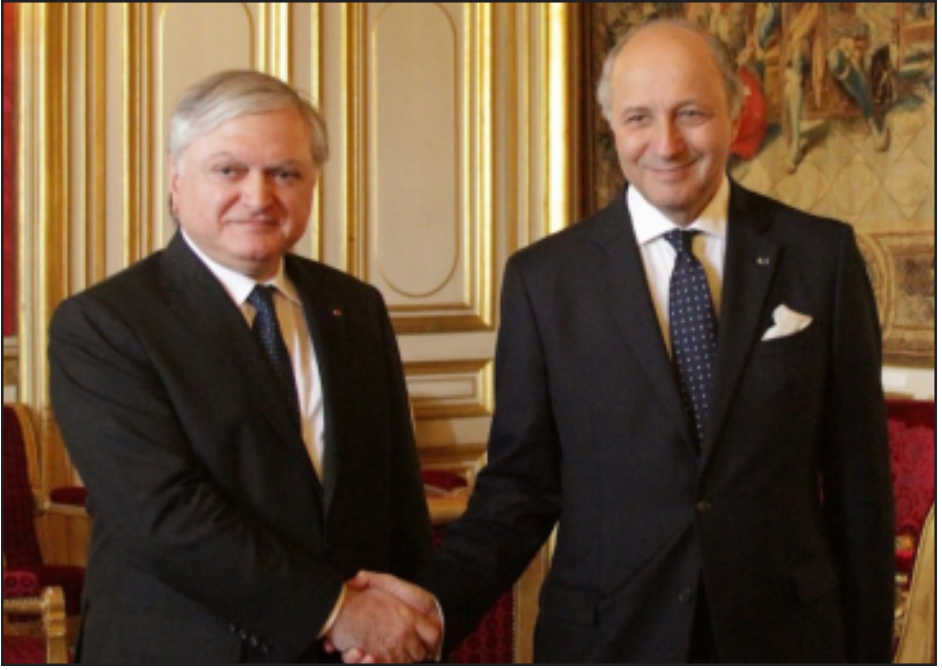
ԵՄ պատուիրակաւոր ղեկավար, ղեկավար Ծրագրի ղեկավար

բիզնեսի զարգացումը ԵՄ գերակայութիւններից մէկն է:

«Պէտք է զարգացնել երկրում փոքր բիզնեսը, միայն այդ դէպքում Հայաստանը կը կարողանայ լիարժէք կերպով օգտուել Եւրամիութեան ընձեռած հնարաւորութիւններից», - ասաց ղեկավարը ԵՄ հետ պատրաստուած համաձայնագրի շրջանակներում:

«Փոքր բիզնեսի աճը շարունակելու եւ պահպանելու համար հարկաւոր է, որպէսզի հայաստանեան իշխանութիւններն իրենց դերակատարութիւնն ունենան բիզնես միջավայրի բարելաւման եւ օրէնսդրութեան կարգաւորման հարցում: Սա կը լինի Հայաստանի համար անկիւնաքարային զարգացում, որովհետեւ թոյլ կը տայ աւելի խորը ներդրուելու եւ աստիճանաբար ինտեգրուել եւրոպական շուկային», - նշեց Հրիսթեան:

Է. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ.- «ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՈՂՋՈՒՆՈՒՄ Է ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱՃԸ»

Էդուարդ Նալբանդեան եւ Լորան Ֆարիուս Փարիզի մէջ կայացած հանդիպումի ընթացքին

Մայիսի 13-ին Փարիզում պաշտօնական այցելութեամբ գտնուող ՀՀ արտգործնախարար Էդուարդ Նալբանդեանը հանդիպում է ունեցել Ֆրանսիայի ԱԳ նախարար Լորան Ֆարիուսի հետ:

ԱԳ նախարարի ծառայութիւնից յայտնուած է, որ Էդուարդ Նալբանդեանը նշել է, որ Ֆրանսիայի եւ Հայաստանին միաւորում են առանձնաշնորհալ յարաբերութիւնները, որոնք խարսխուած են հայ եւ ֆրանսիացի ժողովուրդների աւանդական բարեկամութեան վրայ, եւ բնական է, որ ԱԳ նախարարի պաշտօնում վերանշանակուելուց յետոյ նա իր առաջին այցելութիւններից մէկը կատարում է բարեկամ Ֆրանսիա:

Նախարարները գոհունակութեամբ արձանագրել են, որ երկկողմ փոխյարաբերութիւնները վերջնական զարգացում են ապրում, առկայ է բարձր մակարդակի քաղաքական երկխօսութիւն, ձեւաւորուած է լայն իրաւապայմանագրային դաշտ, ֆրանսիական ընկերութիւնները զգալի ներդրումներ են կատարել Հայաստանի տնտեսութեան մէջ, ակտիւ համագործակցութիւն է ընթանում գիտակրթական եւ մշակութային ոլորտներում:

Նախարարներ Նալբանդեանն ու Ֆարիուսը ընդգծել են տնտեսական ոլորտում համագործակցութեան ընդլայնման կարեւորութիւնը: Այդ համատեքստում նախարար Նալբանդեանը շեշտել է, որ Հայաստանը ողջունում է ֆրանսիական ներդրումների աճը:

Եւ այդ ուղղութեամբ նոր նախաձեռնութիւնները:

Հայաստանի եւ Ֆրանսիայի արտաքին գործերի նախարարներն անդրադարձել են տարբեր բնագաւառներում երկկողմ համագործակցութեան հետագայ զարգացման ուղղութեամբ ձեռնարկուելիք քայլերին:

Հանդիպման անդրադարձ է կատարուել Հայաստան-Եւրոպական միութիւն յարաբերութիւններին, Եւրոպայի խորհրդում Հայաստանի ստանձնելիք նախագահութեանը, Ֆրանկոֆոնիայի միջազգային կազմակերպութեան շրջանակներում փոխգործակցութեանը:

Բանակցութիւնների օրակարգում էր արցախեան հիմնախնդրի կարգաւորման գործընթացը: Էդուարդ Նալբանդեանը, բարձր գնահատելով Ֆրանսիայի կառուցողական ներգրաւուածութիւնը որպէս ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահ երկիր, վերահաստատել է Հայաստանի պատրաստակամութիւնը՝ շարունակելու Մինսկի խմբի համանախագահ երկրների հետ համատեղ ջանքերն ուղղուած հիմնախնդրի բացառապէս խաղաղ կարգաւորմանը:

Հայաստանի եւ Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքական գերատեսչութիւնների ղեկավարները մտքեր են փոխանակել միջազգային օրակարգի մի շարք հարցերի շուրջ, անդրադարձ կատարուեց իրանի միջուկային ծրագրին, սիրիական ճգնաժամի լուծման նպատակով ձեռնարկուող ջանքերին:

ԱՐՄԱՆ ՆԱԲԱՍԱՐԴԵԱՆ.- «ՄԻՐԱՀԱՅԵՐԻՆ ՄԱՍՍԱՅԱԲԱՐ ՊԷՏՔ Է ՏԵՂԱՅԱՆԵԼ»

Միրիայի նախագահ Բաշար ալ Ասադի գնալուց յետոյ, եթէ իշխանութեան գլուխ գան ծայրայեղ իսլամիստները, շատ հնարաւոր է «Բարդուղիմեոսեան գիշեր»-ը կրկնուի: Լրագրողների հետ հանդիպմանը նշեց Լիբանանում նախկին արտակարգ եւ լիազօր ղեկավար Արման Նաւասարդեանը:

Նախկին ղեկավար Արման Նաւասարդեան

Թեանը, եթէ յետոյ կոտորուենք, կը նստենք, լաց կը լինենք, որ 1915թ. կրկնուենք»:

Ինչ վերաբերում է հայկական դիւանագիտութեանը, ապա, նրա կարծիքով, այն պէտք է լինի ազրեւսիայի հասնող ակտիւ. «Անցնող տարիները ցոյց տուեցին, որ պասիւ դիւանագիտութիւնը գոնէ ԼՂՀ հարցում բերեց իր վատ հետեւանքները»:

Պարոն Նաւասարդեանը համաձայն է ՀՀ ԱԳ նախարար Էդուարդ Նալբանդեանի այն կարծիքի հետ, որ ստանձնելով ԵՄ նախագահների կոմիտէի նախագահութիւնը, պէտք է ձեռնպահ մնալ ԼՂՀ հարցի քննարկումներից այդ ամբիոնից, քանի որ կայ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ձեւաչափ: «Դիւանագիտութիւնն այնպի-

ԹՈՒՐԲՈՅ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շարունակուած է 1-էն

ներկայի գործընթացի ձախողման պարագային փոքրամասնութիւններու հանդէպ նոր բռնաճնշումներու հաւանականութիւնը:

Վերձիհան Զիֆլիօղլու յայտնած է, որ առաջին անգամ

ըլլալով, փոքրամասնութիւններու ներկայացուցիչները արմատական պահանջներ կը ներկայացնեն Թուրքիոյ իշխանութիւններուն:

Յանձնաժողովը իր գեկոյցը Թուրքիոյ իշխանութիւններուն պիտի ներկայացնէ Յունիս 14-ին:

սի հնարաւորութիւններ ունի, որ պէտք է օգտագործել բոլոր հնարաւոր առիթներն ու միջոցները, նոյնիսկ անթոյլատրելի, որպէսզի աշխարհին հասցնենք մեր

ասելիքը: Ի դէպ, ԼՂՀ հարցը Ադրբեջանը բարձրացնում է անգամ այնպիսի երկրներում, որոնք ընդհանրապէս քարտէզից էլ գաղափար չունեն», - ասաց նա:

ԱՆԲԱՍԻՐ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՉԸ՝ ԱՐԳԱՍԱԲԵՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹԵԱՍԲ ԿԵԱՆՔԻ ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒՄ (Բ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ ԳՐՔԻ ՇՆՈՐՅԱՆԴԵՍ)

Ռ. ԿՈՐԻԻՆ

Մեզ պարտադրուած սիրւութեան կեանքը ցեղասպանութեան կոտորածներէ հետեւանքով սակաւ առ սակաւ շունչ եւ արիւն ստացաւ, փիւրկեր յառնեց մոխիրներէից, թեւեր առաւ եւ ճախրել սկսեց շնորհիւ անվեհեր եւ նուիրեալ ազգային ու հասարակական գործիչներէի, որոնք գիշերը ցերեկին խառնած հիմնադրեցին միութիւններ, ակումբներ, կառուցեցին դպրոցներ, եկեղեցիներ, եւ այսպիսով հայկական կեանքը նորովի ընթացք առաւ, կեանքը հունի մէջ մտաւ հայրենական երկրից հեռու՝

Արուսեակ Գրիգորեան

տեղահանուած, մաշուած ու հիւծուած, մագապուրծ փրկուածների համար մի շարք իսլամ եւ քրիստոնեայ ասանջական ակերտում: Զարդարար ոճրագործները որոշել էին հայութիւնը ի բնէ վերջ տալ, կէսին տեղահան անելով կոտորեցին, իսկ միւս կէսին եւս վերացնել, սակայն հայկական միասնական ուժից ջախջախուելով նահանջեցին եւ եղեւ յաղթութիւն ու փրկութիւն ամբողջական Հայաստանից մի պոլսոս հոգամասի վրայ:

Այդ նուիրեալ գործիչներէից մէկը, իր ժամանակին, եղաւ Բեն-իամին ժամկոչեանը, որը Չարդի ճանապարհներում կորցրած ամէն բան՝ հայր, եղբայրներ եւ հարազատներ, մօր միջոցով յանձնուած է որբանոցի, ուր ուսում է ստանում, ուսուցչական ճիւղն է աւարտում ու երկար տարիներ հայ սերունդներ է կրթում եւ դաստիարակում: Նա իր գրքի 381 էջում գրում է՝ «...յաջոնցի թէ տասը կեանք ալ ունենամ, տասն ալ ուսուցչութեամբ պիտի անցընեմ»: Նրա սան-սանուհիներէից շատեր աշխարհի տարբեր երկրներում երեւելի մարդիկ դարձած ծառայում են հայութեան իրենց ուսուցչապետ տնօրէնից սովորելով:

Նա իր ժամանակին եւ մահից յետոյ մեծապէս գնահատուել է արժանանալով Սրբ. Մեսրոպ Մաշտոց շքանշանի Խորհրդային Հայաստանի Մշակութի կոմիտէի կողմէից, ապա այն բազմաթիւ ներբողական յօդուածների եւ գրութիւնների, որոնք իր հարազատների, ճանաչողաց, սաների կողմէից որպէս երախտագիտական դասանապաստաններ նուիրուել են երախտաշատ ուսուցչապետ տնօրէնին:

Տնօրէնը գրի էր առել իր կենսապատումը, չէր յաջողել հրատարակել, սակայն իր սաներից՝ գիտնական Արի Թօփուղխանեանի միջոցով կազմուելով, խմբագրուել եւ հրատարակուել է Բէյրութի

Տօթ. Արշակ Գազանեան

«Սահակեան» վարժարանի նախկին Սաների միջոցով 2010 թուականին նուիրուած նրա ծննդեան 115 ամեակին: Գիրքը խորագրուել է՝ «Յուշարձան Ուսուցչապետ Բեն-իամին ժամկոչեանի » բաղկացած 581 էջերից շատ ընտիր տպագրութեամբ լատիկացմ: Գրքի սրբագրութիւնը կատարել է Պէպօ Սիմոնեանը, նախաբանը գրել է՝ Գրիգոր Զանիկեանը: Գրքի սկզբում դրուած է նրա հեղինակած գրքերի ցանկը, իսկ վերջի բաժինը ընդգրկում է մամուլի եւ տասնեակից աւելի խմբագիրների, սան-սանուհիների եւ անձնաւորութիւնների յօդուածներ:

Ահա այս արժէքաւոր գրքի շնորհանդէսն էր կազմակերպուել՝ «Կալիֆորնիայի Սահակեան սասնուց» միութեան վարչութեան կողմէ:

Տօթ. Համբիկ Սարաֆեան

մից Մայիս 10, 2013-ին երեկոյեան ժամը 7-ին Կլեմտէյլի հանրային գրադարանում:

Գեղեցիկ օր էր ընտրուել, Մայիսեան գեղածիծաղ օրերից մէկը, ամէն կողմ ծիւ ու ծաղկունք: Հանդէսը ունեցումով սկսուեց, նրանով հանդերձ որ Տնօրէնը բծախնդիր ժամանակաշատ մէկին էր՝ ամէն գործ նշուած ժամին սկսելու համար:

Նախ դահլիճը յոտնկայս երգեց «Սահակեան»-ի քայլերգը, ապա հանդէսի մեկնարկումը կատարեց միութեան անդամ՝ ազնուափայլ տիկ. Արուսեակ Գրիգորեանը, ողջունելով սահակեանների եւ հիւրերի ներկայութիւնը նա հակիրճ բառերով անդրադարձաւ հանդէսի բնոյթի մասին շեշտելով երկու աւելիները՝ « Առաջինը՝ մեզի համար աւանդութիւն դարձած Մայիս 10-ի «Սահակեանի օրը», երկրորդ՝ գրքի մասին անդրադառնալու նպատակով...»: Այնուհետեւ տիկինը ներկաներին տեղեկացրեց միութեան կատարած աշխատանք-

ների ու նպատակների մասին՝ երկու «Սահակեան» վարժարանների՝ Բէյրութում եւ Երեւանում: Նա իր խօսքն աւարտեց ասելով՝ « Անցնող 10 տարիները ընթացքին կարգ մը սահակեանցիներ յաւերժ բաժնուեցան մեզմէ եւ անոնց հարազատներուն փափագին համաձայն փոխան ծաղկեպսակի գոյացած գումարները հոգացին մեր դպրոցի կոտորուած պատուհաններու նորոգութեան»:

Տիկ. Արուսեակը նաեւ որպէս հանդիսավար բեմ հրաւիրեց յարգարժան դոկտ. Համբիկ Սարաֆեանին՝ «Սահակեան»-ի շրջանաւարտներից, հասարակական գործիչ, Ս.Գ.Հ.Կ. կենտրոնական վարչութեան անդամ, որպէսզի սրտի խօսք ասելու: Յարգելի դոկտորը շատ բովանդակալից, սակայն ամփոփ ներկայացրեց Բ. Ժամկոչեան հայ-մարդը, տնօրէնը եւ հասարակական գործիչ կուսակցականը: Նա

Տօթ. Գեորգ Քեչիշեան

գրքի կապակցութեամբ ասաց՝ « Երբ կարդացի «Յուշարձան...» գիրքը 150 աստիճան մօտեցումս փոխուեցաւ տնօրէնի հանդէպ...Այս մարդը կարելի է ասել ապրած է հերոսական կեանք...Նա ունեցած է ամենադժուար կեանքն ու պատմութիւնը հայ ժողովրդի ամենաճակատագրական ժամանակահատուածի տեղի ունեցած բոլոր հանգրուաններին...»: Նա իր խօսքի շարունակութեան ընթացքում գրքի մասին ասաց՝ « ...Ափսո՛ս, շատ ափսո՛ս, որ ուշադրութիւնը նրա հանդէպ այսքան ուշ է մտածուել, այդուհանդերձ, անշուշտ շնորհակալութիւն պիտի յայտնել պրոֆ. Արի Թօփուղխանեանին...Գիրքը պատմավաւերական արժէք է ներկայացնում...»:

Լսարանին ներկայացուեց Տօթ. Արշակ Գազանեանը՝ «Սահակեան»-ի սան եւ ուսուցիչ, վաստակաշատ ազգ.-հասարակական եւ քաղաքական գործիչ, «Մասիս» շաբաթաթերթի խմբագիր, գրքերի հեղինակ գրող, «Յուշարձան...» գրքի ներկայացումը կատարելու: Յարգելի դոկտորը հանգամանօրէն ներկայացրեց գիրքը շեշտելով նրա պատմական, հայրենասիրական, ազգ.-հասարակական, հեղինակի կրթաուսումնական գործունէութիւնը, կոտորածի արհատաւարականները: Նա իր պատրաստած գրախօսականը ըստ գրքի բովանդակութեան բաժանած էր չորս պոլսոսների՝ 1. Որբը 2. Որբանոցը 3. Յեղափոխական գիւնորը 4. Յեղափոխական գիւնորը

դ.- Ուսուցիչը Չորս պոլսոսների մասին անշուտ-անշուտ լայն բացատրութիւններով է ներկայացուել, հեղինակի խօսքերից մէջբերումներով, որպէս ապացոյց գրուածի եւ կատարուածի:

Նազարէթ Գեռնեան

Յարգելի Տօթ. Գազանեանը իր գրութիւնը եզրակացնում է հետեւեալ վերջաբանով՝

«Ժամկոչեանի լեզուն պարզ, անմիջական, պատկերաւոր, ճոխ եւ սահուն գրելաճ է՝ հարուստ բառամթերքով:

«Գիրք ընթերցողը հանդիսատես կը դառնայ այդ ժամանակաշրջանի հայ մարդու առօրեայ կեանքին, ընտանեկան վիճակին, ընկերութեան տաղանայներուն, գաւառային աւանդութիւններուն, սովորութիւններուն, գրկանքներուն, խօսելաճին...Երեւակայութեամբ մասնակից կը դառնայ տեղահանութիւններուն, Չարդիէն մինչեւ ցեղասպանութեան գոհ գացած հարազատներուն ողբերգական կոտորուածին պատճառած անսփոփելի վշտին»:

«Ժամկոչեանի սան-սանուհիները ընթերցելով գիրքը պիտի վերապահ իրեն հետ ապրած անցեալի կեանքը: Զինք մօտէն կամ հեռուէն ճանչցողները իրենց յիշուութեան մէջ պիտի վերականգնեն ժամկոչեան արդարադատ, ճշմարտախօս եւ ուղղամիտ մարդը, իսկ անձանօթ ընթերցողը պիտի ճանչնայ ազգին, հայրենիքին նուիրեալ հայը»:

Բեմ հրաւիրուեց պրն. Խաչիկ Թաշճեան:

Նա որպէս «Սահակեանի» սան յուշեր պատմեց վարժարանի եւ տնօրէնի մասին, ապա հրաշալիօրէն արտասանեց Սիլվա կապուտիկեանից քերթուած նուիրուած երեւանին՝ ...եւ արժանացաւ ներկաների ծափերին:

Այնուհետեւ ելուցթի հրաւիրուեց դոկտ. Գեորգ Քեչիշեանը՝ ազգ.-հասարակական վաստակաւոր գործիչ, հրատարակագիր եւ գրքերի հեղինակ: Նա որպէս «Սահակեան»-ի նախկին ուսուցիչ ակնաստեսի վկայութեամբ դպրոցի, տնօրէնի, սան-սանուհիների մասին իր տեղեկութիւնները հակիրճ փոխանցեց դահլիճին: Մեծարգոյ դոկտորը իր խօսքի վերջում այսպէս բնութագրեց Բ. Ժամկոչեանը՝ «Նա որպէս բարձր նկարագրի տէր, վաստակաւոր դաստիարակ, որպէս ճշմարտ հայրենասէր արժանի է մեր անկեղծ գնահատանքին, սանասման սիրոյն եւ անխառն երախ-

ՉԱՐԻՆ ՎԵՐՋՈՒ

ԱԻՆՏԻՍՏՈՒՋՄԻԿ

Նացիզմ-ֆաշիզմ չարահասարակորենակիր ջախջախիչ պարտություններով կրկրորդ աշխարհամարտի աւարտին, փրկություն եղաւ ողջ մարդկության համար: Աննախադէպ այս պատահարը, մարդկությունը նետեց պատերազմի դեհնային բոցերու մէջ՝ արժելով միլիոնաւոր մարդկանց կեանքը, քանդելով տարածքներ եւ մշակութային գանձեր, որբացնելով մանուկներ եւ աչրիացնելով մայրեր, խեղանդամ դարձնելով երիտասարդ կեանքեր եւ կործանելով բազմաթիւ երկիրներու տնտեսություններ:

Հիթլեր-Մուսոլինի տգեղ զինակցութիւնը, ամենայն սառնասրտութեամբ արեան բաղնիքի վերածեց երկրագունտը՝ ինչ որ ցնորական ծրագիրներու իրագործման համար: 20րդ դարու երկրորդ համընդհանուր պատերազմին բեռն ու ամբողջական պատասխանատուութիւնը, անկասկած ինկած է երկզրանի այս չարիքին վրայ: Այս օրերուն, կը նշուի չարիքի պարտութեան տարեկարծը: Աւելի ստոյգ՝ յաղթանակի օրը, երբ խորհրդային զօրքեր խոյացան Պերլին՝ իր սաղմին մէջ խեղդելու Հիթլերն ու Հիթլերական տմարդութիւնը:

1945 Մայիս 9-ի յաղթանակի օրը, համագոր է մարդկության փրկութեան օրուան, որովհետեւ չարիքի տիրապետութեան պարագաներուն, ոչ ոք կրնար կռահել, թէ ինչպիսի՞ ընթացք պիտի ունենար պատմութիւնը: Չարիքի դէմ պայքարը հանդիսացաւ համընդհանուր զօրաշարժ մը, քանի ան կը շեշտէր ատելավառութիւնը, ցեղամորթութիւնը, թշնամանքն ու վայրագութիւնը:

Հիւանդագին գաղափարախօսութեան մը չար արգասիքն էր այդ պատերազմը՝ իր կործանարար հետեւանքներով, չսպիացող վէրքերով եւ չարայուշ դրուագներով:

Մեզի աւանդուող հեքիաթներուն մէջ, ինչ գոհունակութեամբ կը սիրենք լսել չարիքի պարտութեան մասին: Կը սպասենք, որ չարը պատժուի, ունենայ անփառունակ վախճան: Չարին վերջը պէտք է որ ըլլայ անամօթ խորտակումը եւ ընդմիջտ տապալումը:

Նոյնը չէ՞ մեր կեանքին մէջ. նոյնը չէ՞ պատմութեան եւ քաղաքականութեան մէջ:

Ինչպէս ըսինք, նացիզմ- ֆաշիզմ սաղայէլական երկուորենակիր

զգետնումը համամարդկային տօն է: Սակայն, ան առաւել տօն է հայութեան համար, որովհետեւ անոր խորտակման մէջ մեր փոքրաթիւ ժողովուրդը եւ փոքր հայրենիքը ունեցան անհամեմատօրէն իրենց զգալի ներդրումը: Խորհրդային զօրքերուն հետ հայկական գոմարտակիրն մուտքը Պերլին, «Քոչարի» պարով ելուցիւր հոն եւ հայ ռազմիկին յաղթական ներկայութիւնը Ռայխսթակի վրայ, կ'ապացուցեն, որ հայը մարտնչեցաւ մարդկային բարիքին համար, ուզեց որ չարը ունենայ իր արժանի վերջը:

Ուշագրաւ է ընդգծել, որ Հիթլերականութեան ջախջախման մէջ ոչ միայն խորհրդային բանակի հայ զինուորականները ցուցաբերեցին դիւցազնական սիրանքներ, այլ՝ ամերիկեան, ֆրանսական եւ բրիտանական շարքերուն մէջ կամաւորագրուած թէ շարքային ռազմիկներ. աւելին, սփռուքահայ զանգուածներ նիւթական օժանդակութեամբ կեանքի կոչեցին «Սասունցի Դաւիթ» հրասայլային շարասիւնը, որպէս մասնակցութիւն գերման ճիւղին չէզոքացման պարտականութեան: Ինչո՞ւ հայը անվերապահօրէն որոշեց իր արիւնը խառնել հակաֆաշական արիւնալի գուպարին. ինչո՞ւ ան վճռակամութեամբ սլացաւ Պերլին՝ թշնամիին մահաբոյր օրը:

Այստեղ պէտք է փնտռել Մեծ Եղեռնէն մնացած ռիսն ու վրէժը. թուրք-գերման զինակցութեան ուղղուած ռազացած պատասխանը. արդար ու բնագրային զայրոյթի մը արտայայտութիւնը:

Հայը գերման ոսոխին ընդմէջն կը տեսնէր ցեղասպան թուրքը: Ան բռնագրաւեալ հայրենիքին փոխհատուցման պատեհ առիթը կը նկատէր Պերլին ներխուժումը: Նոյնիսկ, ունէինք այն հաւատքը, որ ֆաշիզմի ջախջախումով, պիտի վերագծուի Հայաստանի քարտէզը եւ Արեւմտեան Հայաստանի տարածքները Երկրորդ Աշխարհամարտին հոք պիտի կցուէին մայր հողին:

Ափսոս... 1945 Մայիս 9-ին չարը ունեցաւ իր վերջը: Բայց մնաց... չարիքը. այս անգամ նէօֆաշիստներ, նոր գոյնի ու ձեւի ցեղամուրներ, ֆաշականութեամբ սնանող նորերուկներ, որոնք նոյնպիսի կատաղութեամբ կը պղտորեն մարդկութեան կեանքը, բնականոն ու խաղաղ ընթացքը:

Շարք էջ 18

ՔԱՄԱՐ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ

Վերնագիրը գրեցի այնպէս, ինչպէս գրում էր Արամ Հայկազը. Հայրենիք բառը՝ մեծատառով: Արամ Հայկազ հայի համար Հայրենիքը Արեւմտեան Հայաստանն է, ծննդավայրը՝ հերոսական Շապին Գարահիսարը, որի ինքնապաշտպանութեանը մասնակցել է 15-ամեայ պատանին: Այդ օրերի մասին նա պատմելու է յետոյ, երբ գրկուած էր Հայրենիքից:

Նիւր Երրճ քաղաքում ապրող Արամ Հայկազը հայ է, Հայրենիքը նրա արեան մէջ է, ապրելու ձեւն է, յիշողութիւնը, կսկիծը... Եթէ ուզում ես պեղել եւ հասկանալ հայի հոգեբանութիւնը, առատ նիւթ կը գտնես Արամ Հայկազի ստեղծագործութիւններում, նամակներում: Հայը՝ տուն սիրող է: Տուն, որ Հայրենիքի մանրակերտն է եւ սրբավայրը. «Տունը ինձի համար, ինչպէս նաեւ քաղաքակիրթ մարդոց մեծամասնութեան, Արամ Հայկազի «Ապրող ծառ մը» եկեղեցիի չափ նուիրական վայր մըն է» («Կարօտ»): նորատիպ հատորի շապիկը ուրեմն՝ տուն, ծառ, ծաղիկ, նաեւ հաց: Պատմուածքներից մէկում Հայկազը պատմում է, թէ ինչպէս է Ամերիկան հսկայ խանութում տեսել ընտիր ցորեն, մի բուռ գրպանել, ցանել իր փոքրիկ պարտէզում՝ վարդերի ոտքերի տակ, ու օր օրի սպասել ու հրճուել դրանց մատղաշ ծիլերով («Կարօտ»):

Տուն, ծառ, ծաղիկ, հաց, ընտանիք, գաւակներ. սրանք ցանկացած հայի փայփայած երազանքներն են, աւելին՝ նրա ապրելու, գոյատեւելու կերպը: Հայրենիքից հեռու էլ հայը ստեղծում է ապրելու իր գրաւականները, իր եւ ընտանիքի համար ապահովում Հայրենիքի գոյութիւնը: Արամ Հայկազն այսպէս է ծառայել Հայրենիքին: Նրա ծառայութիւնն սկսուել է վաղուց՝ 1915-ի յունիսից, երբ հայրենակիցների հետ մաքառում էր օսմանեան կանոնաւոր զօրացանակի դէմ:

Արամ Հայկազի օրինակով մեր աչքի առջեւ յանունն է եղեռն վերապրած հայի բոլորովին այլ որակ՝ մարտնչող, կուռուղ, մինչեւ վերջ չզիջող որակ, հայի առնական տեսակ: Ահա՛ «Մեր մնացորդացը» պատմուածքը: Ամերիկայում հաստատուած մարդը իր քրոջից նամակ է ստանում, արհաւիրքի օրերից յետոյ քոյրը դարձել է թուրքի կին եւ գաւակներ է ծնել: Եղբայրն առաջարկում է հրաժարուել գաւակներից ու գալ Ամերիկա: Սակայն հայուհին չի կարող իր գա-

ւակներին ձգել եւ հեռանալ. մայր է... Այս առիթով Արամ Հայկազը մէկ այլ դէպք է պատմում, թէ կարդացել է մի հայուհու մասին, որը խեղդել է քրոջից ծնուած իր նորածնին: Զաւակապաշտ Արամ Հայկազը սա չի հասկանում. ինչպէ՞ս թէ սպանել սեփական գաւակին... Ու նա համոզում է իրեն նամակ գրող հային, որ վերահաստատի կարող քրոջ հետ: Արամ Հայկազը ցաւով արձանագրում է. «...Հոն գտնուող տառապած այդ սրբուհիներուն փրկութեան համար կա՞մ բան մը չըրինք եւ կա՞մ չկրցինք ընել...»: Հայ տղամարդու հոգու ցաւ ու մղկտոց. չեն կարողացել պաշտպանել հայուհիներին: Եղեռնի օրերին ընդամէնը 15 տարեկան պատանին իր ողջ կեանքն ապրել է հասուն տղամարդուն վայել խոր ցաւով, որ չի կարողացել փրկել մօրն ու հայ կանանց, որոնց տառապանքն անվերջ է. «Քրիստոս անգամ միայն մէկ անգամ խաչուեցաւ: Հոս իր կեանքը ամենօրեայ խաչելութիւն մըն է» («Մեր մնացորդացը»): Ուրեմն՝ ծառայել Հայրենիքին, ծառայել ժողովրդին: Հեռաւոր Ամերիկայում օրու ա չարքաշ աշխատանքից յետոյ նա դարձեալ ծառայում էր Հայրենիքին՝ այս անգամ գրչով: Գրում էր հայրենի քաղաքի դոկտ. Մարգարիտ Սաչատրեան հերոսամարտի, քրդերի մէջ հարկադրաբար ապրելու, հաւատուրացութեան (մօր խնդրանքով), Պոլսի որբանոցի կեանքի, կենդրոնական վարժարանում ուսանելու եւ իր ուսուցիչների, ինչպէս նաեւ եղբօր հրակշրով Ամերիկա տեղափոխուելու, ընտանիքի, գաւակների ու թոռների, հարեւանների, նրանց ճակատագրերի մասին...

Նամակներից տեղեկանում ենք, թէ ինչ դժուարութեամբ է հրատարակել իր գրքերը: Բայց չի վարանել. քանի որ նրա նշանաբանը դեռ մանկութիւնից արեան հետ եկող համոզումն էր՝ ծառայել Հայրենիքին: Գրելով ողջ կեանքի ընթացքում առանց վարձ ստանալու ակնկալիքի աշխատակցում է հայկական տարբեր պարբերականներին:

Պարզուով է՝ Արամ Հայկազի նշանաբանով ապրող (փառք բեզ Աստուած) հայորդիներ այսօր էլ կան, ապրում են մեր կողքին, որոնք ընթերցողի սեղանին իրար յետեւից դնում են Արամ Հայկազի նամակաները, «Մոռացուած էջերը» (3 հատորով) եւ «Ապրող ծառ

Շարք էջ 18

Bedros S. Maronian
818/500-9585

Siamanto B. Maronian
818/269-0909

SERVING THE COMMUNITY SINCE 1975
More locations and more ways to service your insurance and financial needs

6300 Wilshire Blvd. Suite 1900
Los Angeles, CA 90048

- Life Insurance
- Health Insurance
- Group & Individual
- Long Term Care
- Disability

805 East Broadway
Glendale, CA 91205

- Estate Planning
- Will & Living Trust
- Full Annual Review
- Mortgage Protection
- College Planning

300 N. Lake Ave. Suite 500
Pasadena, CA 91101

- Workman's Compensation
- Employee Benefits
- Annuity
- IRA
- 401K & 403B

Seniors 65 & Up Medicare Supplements • Insurance • Prescriptions Drugs RX • Benefits

Insurance coverage can help you financially!
Ապահովագրութիւնը Անհրաժեշտ է

Coverage & Protection should be on the top of your priority list.

Ա. Դ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 125-ԱՄԵԱԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՆԿԻԼԵԱՆ (ԿԱՅԾԻԿ, ՀԱՃԻ)

ՏՈՒՔԹ. ԵՂԻԿ ՃԵՐԷՃԵԱՆ (ՇԱՐԱՆԱԿԵՅԻ)

Աքիայի բերդարգելակայանը այցելողներուն մէջ ամէնէն իւրօրինակ այցելութիւնը կու տայ Մարո Նազարբէկեան: Մարո Աթէնքէն ծովու ճամբով կը հասնի Պէյրութ. անոր կ'ընկերանայ Աղասի (Կարապետ Թուրսարգիսեան), որ Պէյրութէն յետոյ ճամբան կը շարունակէ դէպի Կիլիկիա: Մարո կը մեկնի Հայֆա: Մարոյի նպատակն էր այցելել Աքիայի բանտարկուած ընկերներուն, յատկապէս Յ. Ճանկիլեանին, եւ եթէ հնարաւոր ըլլայ կազմակերպել անոր փախուստը: Երկու գաղափարակիրները անձնապէս ծանօթ չէին իրարու: Մարո բերդարգելարան կ'այցելէ ուսական հիւպատոսին եւ փոխ-հիւպատոսին ընկերակցութեամբ: Վերջինս կը ինդրէ Յ. Ճանկիլեանէն իրեն ընկերակցող օրիորդը պատցնել բանտին տարբեր մասերը: Շարունակելով պատմել դիպուածը, Յ. Ճանկիլեան կը գրէ. «Վերջապէս բոլորտիքը նայեցաւ որ բանտարկեալները մեզմէ բաւական հեռու կեցած էին, կամացուկ մը ըսաւ. »

-Հոս ճանկիլեան մը կայ, ո՞ւր է:

-Ես ինքս եմ ճանկիլեանը - պատասխանեցի իսկոյն:

Օրիորդը սարսուռ մը զգաց եւ ըսաւ.

-Ո՛հ, միթէ դո՛ւք էք ճանկիլեանը:

-Այո, ես ինքս եմ:

-Նշանաւոր եւ ցիւանա դատապարտուող ճանկիլեանը դո՛ւք էք:

-Այո՝ օրիորդ, եւ արդէն ուրիշ ճանկիլեան չկայ հոս:

(Վարանոտ եւ կասկածոտ).

-Մենք լսած էինք, որ դուք բաղդատմամբ հոս գտնուող բանտարկեալներուն, աւելի հանգիստ կ'ապրիք եւ խանութ ունիք եղեր:

Թէեւ ձեր լուսանկարն տեսած ենք ու կը նմանիք քիչ մը, բայց դուք չէք: Եթէ դուք եղած ըլլայիք, ի՞նչ է այս շղթան, այս ի՞նչ վիճակ է, գերեզմանին մօտեցած էք, չէ՞ որ հոս գտնուածներէն աւելի դժբախտ էք,- ըսաւ:

Համբերութիւնս չկարենալով զսպել, հարցուցի իրեն.

-Ներեցէք, օրիորդ, որո՞ւ հետ տեսնուելու պատիւն ունիմ, ո՞ւր տեսնուած ենք նախապէս, անշուշտ կը ներէք, որ չեմ յիշեր: Գրեմք ճանկիլեանն եմ ես. շատ հանգիստ էի եւ շղթաս շատ փոքր էր, խանութս հիմա պիտի տեսնէք, բայց այս վերջին օրերս դէպք մը տեղի ունեցաւ եւ այդ պատճառաւ շղթաս մեծցուցին, չարչարուեցայ եւ այս վիճակին ենթարկուեցայ: Ապա աւելցուցի.

-Կը փափաքէի գիտնալ, որ արդեօք պատիւ պիտի ընէ՞ք պարգելու մեր ծանօթ ըլլալու պարագան, որ ես չեմ յիշեր:

-Առաջին անգամն է, որ մենք կը տեսնուինք,- պատասխանեց ան,- բայց ամէն ինչ գիտենք ձեր մասին: Եւ չէ՞ որ միշտ կը գրէիք մեզի ձեր վիճակին մասին:

-Բայց ներեցէք, դուք ուրկէ՞ կու գաք եւ կրնա՞մ ձեր անունը գիտնալ:

-Ես Մարոն եմ եւ արդէն ձեզի գրած էի. նամակս չստացա՞ք:

Արդէն խանութիս առջեւ հասած էինք, երբ Մարո բառը լսեցի, կարծես երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ եւ կեցած տեղս զգալի կերպով երերացի: Յոգնութիւն պատրուակելով ծանր շղթաս գետին ձգեցի եւ շփոթեցայ, չգիտէի թէ ինչ պատասխանէի:

-Ի՞նչ կ'ըլլաք ընկեր ճանկիլեան, պաղարիւն եղէք,- ըսաւ Մարոն:

-Ի սէր Աստուծոյ, շուտով հեռացէք այս քաղաքէն, եթէ ոչ կը մատնուիք ու կը ձերբակալուիք եւ կը չարչարուիք: Կը պաղատիմ, հեռացէք, այլեւս բաւական է որչափ տեսնուեցանք. «Չունան» («Հնչակ» թերթին կեդոնականը - Ե.Ճ.) բռնուեցաւ եւ ատոր համար վիճակս այսքան ծանրացաւ, եթէ շուտով չհեռանաք՝ պիտի ձերբակալուիք, եւ երբ ձերբակալուիլնիդ լսեմ՝ վիճակս աւելի զէշ պիտի ըլլայ: Մարո, գոնէ ինձի մեղքերը եւ շուտով հեռացի:

Մարոն դողալ սկսաւ: (11)

Մարո սակայն կը յամենայ վերջնականապէս վերադառնալ. ան կը կաշառէ բանտի տնօրէնն ու պահակները եւ երկու անգամ եւս կը տեսակցի Յ. Ճանկիլեանի հետ: Ան որոշ գումար մը կը ձգէ Յ. Ճանկիլեանի մօտ, որպէսզի այդ գործածուի անոր կամ ուրիշ ընկերոջ փախուստի նպատակին: Մարոյի մեկնումէն վերջ է, որ բանտին պատասխանատուները կ'իմանան թէ ինչպիսի թանկարժէք «որս» մը բաց ձգած էին...:

1896 Դեկտեմբերին, ընդհանուր ներումով մը Յ. Ճանկիլեան ազատ կ'արձակուի: Կը մեկնի Պէյրութ, ապա Լաւնաքա եւ Աղեքասանդրիա:

Բանտէն դուրս գալէն ետք, Յ. Ճանկիլեան անմիջապէս կը մասնակցի ազգային-հասարակական կեանքին: Ան իր գործունէութեան առջեւ կը դնէ երկու հիմնանպատակ: Առաջին՝ աշխատիլ ամէն գնով յաջողցնել իր գիտակցիւն՝ Մեծն Մուրատի փախուստը Արեւմտեան Թրիփոլի (Լիպիա) աքտրապոլիտի, եւ երկրորդ՝ միասնականութիւն կամ համագործակցութիւն յառաջ բերել հայ լեզուագիտական կուսակցութիւններուն միջեւ:

Իր առաջին նպատակին համար Յ. Ճանկիլեան կը գրէ. «Կար նաեւ ուրիշ կարեւոր եւ կենսական խնդիր մ'ալ եւ պէտք էր զգայի ընկերակցական պարտականութիւնս կատարել: Նազըմը (Թուրքիոյ գաղտնի ոստիկանութեան տնօրէնը - Ե.Ճ.) ժամանակին թոյլ տուած չէր ոչ ընդհանուր ներումին եւ ոչ ալ մեզի հետ ներման արժանանար սիրելի ընկերա՝ Մուրատը, որ դեռ կը հեծէր Տրիփոլիսի բանտին մէջ, պէտք էր զինք ազատել (փախցնել) բանտէն: Գործը ինքնին վտանգալից էր, բայց ես յօժար էի այդ վտանգն յանձն առնել, ափրիկեան Տրիպոլիս երթալ ու զինք փախցնել, քանի որ արաք պաշտօնէաներու նկարագիրը լաւ ուսումնասիրած եւ անոնց հոգեբանութեան տեղեակ էի: Ուրեմն պէտք էր Մուրատին հասցնէ ձեռք բերել, իրեն հետ թղթակցիլ եւ պէտք եղած տեղեկութիւնը առնել վերջ գործի սկսիլ: Մուրատի քոյրը՝ Օր. Հայկանուշ Աղեքսանդրիա էր, իրեն

դմեցի՝ Մուրատի հասցէն առի եւ իսկոյն սկսայ թղթակցիլ» (12):

Ըստ երեւոյթին, իր այս առաքելութեան մէջ Յ. Ճանկիլեան կ'ըլլայ հետեւողական: Այս մասին կը վկայեն Մուրատի փախուստը կազմակերպելու կապակցութեամբ Հնչակեան կեդրոնական վարչութեան յղած նամակը Նշան Տումանեանին, ուր կ'ըսուի. «Ինչ վերաբերում է Պ. Ջհանգիլեանի (ճանկիլեանի արեւելահայ ձեռը - Ե.Ճ.) գրածներին, ձեռք բերուած տեղեկութիւնները բաւականաչափ լոյս սփռեցին նրանց վերայ, այնուամենայնիւ մենք էլի՝ միջոցներ ձեռք կ'առնենք կատարելապէս պարզելու եւ այդ խնդիրը» (13), ինչպէս նաեւ կեդրոնական վարչութեան Մուրատին յղած նամակը, ուր կ'ըսուի. «Խնդրում ենք, թանկագին բարեկամ, բարի եղէք ձեր նամակով պատասխանելու մեր մի քանի հարցումներին:

...2- Արդեօք դուք ձեր հին բարեկամներից մէկին՝ Պ. Ջհանգիլեանին նամակ գրած էք, եւ եթէ այո, ի՞նչ է քեր ձեր հիւանդութեան եւ նրանից բժշկուելու միջոցների մասին (ծածկագիր է. պէտք է հասկնալ ձեր բանտարկութեան եւ փախուստի միջոցներուն մասին Ե.Ճ.): Արդեօք գանգատ չայտնա՞ծ էք մի քանի բժիշկների գործ դրած բժշկական մեթոտների մասին (ծածկագիր. պէտք է հասկնալ արդեօք կասկած ունի՞ք փախուստի կարգ մը ձեւերուն եւ զանոնք գործադրողներուն հանդէպ Ե.Ճ.): Արդեօք հաւատք չէ՞ք ունեցած որ այդ մեթոտները գործադրուած լինեն ուղղամտութեամբ, ձեր առողջութեան (ծածկագիր. իմա՝ ձեր փախուստին - Ե.Ճ.) համար եւ ոչ թէ ձեզ աւելի վնասելու եւ փճացնելու համար: Այդ բանի մէջ ո՞րն է ձեր արտուածութիւնը ձեր կարծիքով, մենք շատ կ'ուզենայինք գիտնալ այդ» (14) : Յամենայն դէպս, Մեծն Մուրատի փախուստը կ'իրականանայ միայն 1906-ին եւ այդ մասին «Հնչակ» պաշտօնապէս կը ծանուցանէ իր 1906 Մայիսի թիւով:

Ինչ կը վերաբերի Յ. Ճանկիլեանի երկրորդ առաջադրութեան, ապա յստակ կ'երեւի թէ առաջին օրէն իսկ այդ կը հանդիպի լուրջ խոչընդոտներու: Այս հարցով, տակաւին Լաւնաքայի մէջ, ան կը տեսակցի վերակազմեալ Հնչակեան կուսակցութեան ղեկավարներէն Միհրան Սվալի հետ: Ապա, Աղեքսանդրիոյ մէջ կը տեսակցի վերակազմեալ Լեւոն Մկրտիչեանի եւ դաշնակցական Գաբրիել խաթաղի հետ ու կուսակցութիւններու միասնութեան մասին իր պատկերացումները գրաւոր կը ներկայացնէ Պողոս Նուպար Փաշային, որ կ'արժանանայ վերջինիս հաւանութեան: Այս նպատակով ան կ'երթեւեկէ Փարիզ, Լոնտոն, Ժընև, եւ հանդիպումներ կ'ունենայ

Ա. Արփիարեանի, Մ. Տամատեանի, Ա. Նազարբէկեանի եւ «Դրօշակ»-ի խմբագրութեան (Ռոստոմ, Վահագ, Արմէն Գարո) հետ: Իր այս նպատակադրման մէջ ան հանդէս կը բերէ կուսակցական մասնակի մտահոգութիւններէ հեռու, անկեղծ լեզուափոխականի մօտեցում: Ան կը նկատուի «Յեղափոխական կուսակցութեանց միութեան կամ ձեռքարկի գործակցութեան առաջին ռասվիրաներէն, նախկին հնչակեան ղեկավար» մը (15):

Շուրջ տարուան մը վրայ երկրորդ իր հանդիպումներուն եւ բանակցութիւններուն որպէս արդիւնք, Յ. Ճանկիլեան կու գայ այն եզրակացութեան, որ վերակազմեալները իրենց կեցուածքներուն եւ տեսակէտներուն մէջ անկեղծ ու թափանցիկ չէին: Ան այս մասին յօդուածներով կ'անդրադառնայ Աթէնքի «Միութիւն» թերթին մէջ: Վերակազմեալները կ'ալիկոծին եւ անոնց պաշտօնաթերթ «Մարտ»ը, որ Յ. Ճանկիլեանի բանտէն ազատ արձակման առիթով լորձնաշուրթն գովասանքներ ձօնած էր անոր, կը սկսի լպիրշ եւ անվայել տողերով վարկաբեկել զայն: Բանալիէճին մէջ կը ներգրաւուի վառնայի «Շարժում» թերթը, որուն մէջ Յ. Ճանկիլեանին նուիրած իր յօդուածը երուխան կ'եզրափակէ այսպէս. «Հիմա, երբ ծանր շունչ մը կը փչէ խորշակի պէս, սիրելի՛ ընկեր, կրանիդէ արձանիդ վրայ չի կրնար խամրել այն ծաղիկները, որ հօգիւրցումունքները եղան: Թող խաբուի միամիտները, դուն անոնցը չես. քու ընկերներդ, որոնց հետ կախաղանի սիւներուն տակէն անցար անխուով եւ մահուան փախուստը լսեցիք, եւ անոնք որ ձեզի կը հետեւէին մօտիկէն, անոնք են որ կը գնահատեն ձեզ: Անոնք են որ անունդ լսածնուն պէս դող կ'ելլեն ինչպէս բռնկած սիրտ մը՝ իր սիրեկանի յանկարծական տեսքէն» (16) :

1898-ի ամրան, ծովու ճամբով կը մեկնի Օտեսա: Նաւուն մէջ իրեն կ'ընկերանայ բոլորովին այլ նպատակներով Օտեսա մեկնող Միս

ՀՈԳԵՅԱԼԳԻՍ, ՈԳԵԿՈՉԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ ԴՈԿՏ.-ՓՐՈՖԵՍՈՐ ՄԵՍՐՈՊ ԲԱԼԱՅԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐԳԻՍ ՄԱՃԱՌԵԱՆ

Ապրիլ 3-ին Սպահանի մէջ մահացած, բազմալատակ հայագէտ, միջազգային ճանաչումի արժանացած հոգեբան, գիտական բազմաթիւ աշխատութիւններու հեղինակ դոկտ.-փրոֆեսոր Մեսրոպ Բալայեանի յիշատակը հոգեհանգստեան արարողութեամբ եւ սգոյ հոգեճաշով ու հանդիսութեամբ ոգեկոչուեցաւ նաեւ Լոս Անձլէսի մեր գաղութին մէջ:

Արդարեւ, Կիրակի, Ապրիլ 14-ին, Պրաբլէքի Սրբոց Ղեռնդեանց տաճարին մէջ տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, նախագահութեամբ՝ Վաչէ Ս. Արք. Յովսէփեանի:

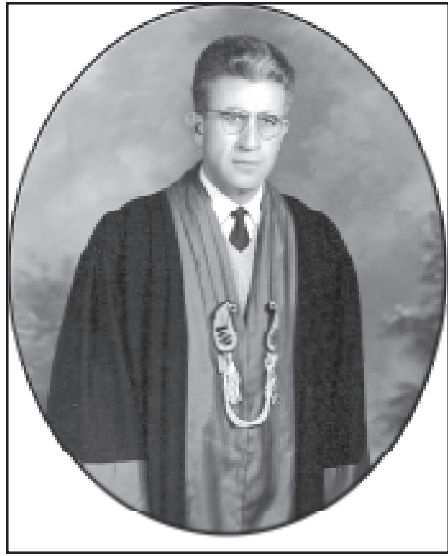
Յաւարտ արարողութեան, կարգադրուեցաւ առաջնորդ Յովնան Ս. Արք. Տէրտէրեանի ցաւակցական գիրը, ուր Սրբազան Հայրը կը նշէր, թէ՛ հանգուցեալ դոկտ.-փրոֆեսոր Մեսրոպ Բալայեանը իր կեանքով ու գործով պատել բերած է ընդհանրապէս հայ ժողովուրդին ու Հայաստանին, եւ մասնաւորապէս իրանահայութեան ու Պարսկաստանին: Հուսկ, Սրբազանը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէր հանգուցեալի եղբայրներուն՝ Ներսէս եւ Յովհաննէս Բալայեաններուն եւ ընտանիքի բոլոր հարազատներուն:

Իր կարգին, Վաչէ Արք. Յովսէփեան իր ցաւակցութիւնները յայտնելով Բալայեան ընտանիքի անդամներուն, բարձր գնահատեց կրթական, հասարակական եւ գիտական այն բոլոր ծառայութիւնները, գորս հանգուցեալ դոկտ.-փրոֆեսոր Մեսրոպ Բալայեանը մատուցած էր իր աշակերտներուն, իրանահայ համայնքին, պարսիկ ժողովուրդին, Հայաստանին ու հայ ժողովուրդին: Իր խօսքի աւարտին, Սրբազան Հայրը օրհնեց հանգուցեալին յիշատակը, վստահեցնելով, որ աստուածատուր իր շնորհքները հայութեան ու մարդկութեան բարիքին համար ի գործ դրած այս բարի ծառան պիտի արժանանայ ամենակարող Տիրոջ կողմէ երկնային յաւիտենական կեանքի:

Հոգեհանգստեան արարողութեան շարունակեց, դոկտ.-պրոֆեսոր Մեսրոպ Բալայեանի յիշատակին նուիրուած սգոյ հոգեճաշ եւ հանդիսութիւն՝ Իրանահայ Միութեան կլենտէյլի կեդրոնի սրահին մէջ՝ սգակիր հարազատներու, Միութեան կեդր. վարչութեան անդամանդամուհիներու, միութենականներու, կազմակերպութեանց եւ մամուլի անդամներու ներկայութեամբ:

Վաչէ Արք. Սրբազանի օրհնութեան աղօթքին ետք մատուցուեցաւ Diana Catering-ի կողմէ պատրաստուած սգոյ ճաշը: Ապա, յաջորդաբար խօսք առին՝

- Յանուն իրանահայ Միութեան Պր. Նժդեհ ֓ ֓ Փիրջանեան,
- Յանուն Գալիֆոռնիոյ հայ գրողներու միութեան, արձակագիր Ռուբէն Քէշիշեան,
- Յանուն Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան՝ Գաբրիէլ Մորթեան,

- Յանուն հանգուցեալի գարմիկ-գարմիկուհիներուն՝ Յովիկ Սարգսեան:

Անոնք, ցաւակցական իրենց ելոյթներով բարձր գնահատեցին թէ՛ հանգուցեալի կրթական, հայագիտական, գիտահետազոտական մարգերու մէջ հայ եւ պարսիկ ժողովուրդներուն մատուցած ծառայութիւնները, եւ թէ՛ ալ գուգահեռաբար պանծացուցին՝ յանուն հայ մշակոյթի եւ հայ ժողովուրդի գոյատեւման պարսկահայ գաղութի՝ անցեալին ու ներկայիս կատարած ազգանուէր աշխատանքները:

Հուսկ, յանուն Բալայեան ընտանիքի հարազատներուն խօսք առնելով, Յովհաննէս Բալայեան իր շնորհակալութիւնները յայտնեց առաջնորդ Յովհան Արք. Տէրտէրեանին, նախկին առաջնորդ՝ Վաչէ Արք. Յովսէփեանին, իրանահայ Միութեան, բոլոր խօսք առնողներուն, ներկայիս եւ երեսնամյա տարանին:

Ստորեւ կը ներկայացնենք հանգուցեալ դոկտ.-փրոֆեսոր Մեսրոպ Բալայեանի կենսագրութիւնը, պատրաստուած իր եղբոր՝ բանաստեղծ, իրանահայ Միութեան «Տեղեկատու» ամսագրի խմբագիր Ներսէս Բալայեանի կողմէ:

ԴՈԿՏ. ՊՐՈՖԵՍՈՐ ՄԵՍՐՈՊ ԲԱԼԱՅԵԱՆ (ԿԵԱՆՔԸ ՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՆԻՑԻՑԻՆԸ)

Չորեքշաբթի, Ապրիլի 3-ին, Նոր Զուղայում կեանքից հեռացաւ միջազգային համբաւի տիրացած հոգեբան, ազգային, հասարակական եւ գիտական բազմամեայ գործիչ, Սպահանի պետական համալսարանի հոգեբանական լաբորատորիայի (տարրալուծարանի) հիմնադիր, նոյն համալսարանի հոգեբանական եւ հայագիտական բաժինների երկար տարիների դասախօս եւ վարիչ դոկտոր-պրոֆեսոր Մեսրոպ Բալայեանը:

Ծնուել էր 1925 թուին Երեւանում: Փոքր հասակից փոխադրուելով Իրան, նախնական եւ միջնակարգ ուսումն ստացել էր Ղազուխում եւ Թեհրանում, յաճախելով «Ալբորզ» գոլէջը: Անդրանիկ զաւակն էր Ղազուխի երկարամեայ հոգեբան հովիւ, բարեյիշատակ Տէր Յարութիւն աւագ քահանայ Տէր Մեսրոպեան Բալայեանի:

Թեհրանի ֆրանսերէն լեզուի

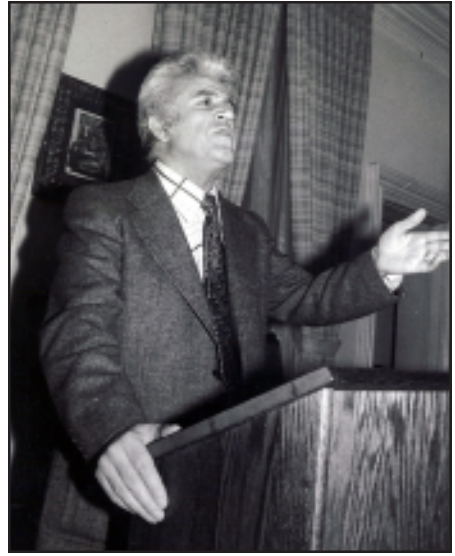
համալսարանն աւարտելուց յետոյ, հինգ տարի պաշտօնավարել էր Մաշադի եւ Ռաշտի պետական միջնակարգ դպրոցներում: Որպէս գերազանց ուսանող, իրանի պետութեան կողմից գործուղուել էր Ֆրանսիա, միանալով իր երկար տարիների դասընկեր, արդէն բացարձակ մագիստրոսի համբաւ ձեռք բերած Վազգէն Տէր-Յովհաննիսեանին:

Գերազանց նիշերով աւարտելով Սորբոնի հոգեբանութեան եւ ֆրանսիական գրականութեան ճիւղերը, ստանում է դոկտորի կոչում: Հակառակ Սորբոնի համալսարանի տնօրինութեան հրաւերին, դոկտոր Մեսրոպ Բալայեանը որոշում է վերադառնալ իրան:

1961 թուին հրաւիրուել է Սպահան, ստանձնելու հոգեբանական համալսարանի տնօրէնի պաշտօնը: Համալսարանում հիմնում է հոգեբանական լաբորատորիա, որն այն օրերին միակն էր իրանում եւ Միջին Արեւելեան երկրներում: Այդ աշխատանքներին համընթաց, ստանձնում է Սպահանի հայագիտական համալսարանի պատասխանատուի եւ դասախօսի պաշտօնները: Անդամ էր «Հոգեբանութեան միջազգային կազմակերպութեան»: Պարգևատրուել է իրանի, Հայաստանի եւ Ֆրանսիայի գիտահետազոտական համալսարանների եւ կազմակերպութիւնների կողմից:

1996-թուին, Արամ Առաջին Վեհափառ Կաթողիկոսի կողմից պարգևատրուել է Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի շքանշանով:

1987-88-թուականներին, Լոնդոնի Քեմբրիջ միջազգային կեն-

սագրական կենտրոնի կողմից ճանաչուել է որպէս տարուայ մարդ: 1990 թուականին, UNESCO միջազգային կազմակերպութիւնը դոկտ. Բալայեանին արժանացրել է աշխարհի 4-րդ հոգեբան տիտղոսին:

Իրանի նախկին թագաւոր Մոհամատ Ռեզա Շահ Փահլաւու, եւ յետոյ իրանի բարեխնամ Իսլամական կառավարութեան կողմից արժանացել է ոսկի շքանշանների, իր ասպարէզում ձեռք բերած միջազգային յաղթանակների եւ յաջողութիւնների առիթով:

Նրա անունը յիշուել է Հայկա-

կան, Սովետական Հանրապետությանի 6-րդ հատորում:

Ամբողջ 50 տարի դոկտ. Մեսրոպ Բալայեանը նուիրուել է կրթագիտութեանը, հայագիտական եւ ազգային հասարակական աշխատանքներին: Նոր Զուղայում կազմակերպել է ծնողական լսարաններ, դասախօսութիւններ եւ դասուանողել տեղի հայկական դպրոցներում: Դասախօսել է Թեհրանում, Ղազուխում եւ իրանի հայաբնակ մի շարք քաղաքներում: Յատուկ հրաւերով մէկ տարի դասախօսել է Երեւանի ինքնավարական համալսարանում: Իր բազմաթիւ ուսանողներից վերջին 30 տարիներին իրանում ստանձնել են պետական եւ գիտական բարձր պաշտօններ: Յիշելի են դրանցից իրանի Իսլամական Հանրապետութեան նախկին նախագահ Մահմուդ իսթեմին, Կրթութեան եւ Գիտութեան նախարարը, իրանի ընդհ. դատախազը եւ այլք:

Նշուած անձինք միշտ երախտագիտութեամբ են յիշել իրենց ուսուցչապետին եւ աշխատել են կատարել նրա խնդրանքները, որոնք առնչուել են իրանահայ համայնքին յուզող հարցերին:

Դոկտ. Մեսրոպ Բալայեանը պարսկերէնի է թարգմանել Բալայեանի եւ Մկրտիչ Արմէնից, որոնք մեծապէս գնահատուել են պարսիկ ընթերցողների կողմից: Նրա խորհրդով եւ քաջակցութեամբ, Սպահանի հայագիտական համալսարանի վարիչ-դասախօս Ազատ Մաթեանը, երկար տարիների ընթացքում պարսկերէնի է թարգմանել Գրիգոր Նարեկացու «Մատեան Ողբերգութեան» բացարձակ աշխատութիւնը, որն արժանացել է պարսիկ ընթերցողի գնահատանքին: Դոկտոր Մեսրոպ Բալայեանը իր նիւթական ամբողջ կարելիութիւնները մէկտեղելով, 1995 թուականին Նոր Զուղայում հիմնադրել է «Մանկապատանեկան հրատարակչական ֆոնդ», հրատարակելու մատուկների եւ պատանիների համար գունազարդ գրքեր: Այդ հայանպաստ ֆոնդի համար Սպահանի Հայոց թեմական խորհրդին է յանձնել 5 միլիոն թուման, որն անձեռնմխելի կը մնայ բանկու (դրամատնում), որի տարեկան շահույթից կը հրատարակուեն գրքեր: Ֆոնդը արդէն լոյս է ընծայել 6 անուն գիրք: Նա հեղինակ է տասնեակից աւելի գիտական, հոգեբանական գրքերի: Հարիւրաւոր յոյունսանք էր կէտը հայերէն, պարսկերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով, սպագրուած իրանի, Հայաստանի եւ միջազգային գիտական հանդէսներում եւ թերթերում:

Դոկտոր-պրոֆեսոր Մեսրոպ Բալայեանի մահով հայ ժողովուրդը ծանր կորուստ կրեց:

Գիտական աշխարհը, մասնաւորաբար հայաշխարհը կորցրեց իր նուիրեալ, երախտաշատ եւ վաստակաւոր գործիչներից մէկին:

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱԸ

ՓԱՍՏԱՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՀՈԳԻ ՀԱՄԱՐ)
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻՑՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ՇԵՌԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

Հայ news am

Massis Weekly

Volume 33, No. 18

Saturday, MAY 18, 2013

Turkish High Court Says Dink Murder Was Organized Crime

ISTANBUL -- Turkey's Supreme Court of Appeals has overturned previous rulings acquitting the Hrant Dink murder convicts of connections to a criminal organization, saying the murder was committed by an armed crime gang, Hurriyet Daily News reports.

In the ruling announced today, the court approved the sentences given to suspects but overturned the decision that acquitted them of crime gang connections.

The previous ruling, which claimed that there was no crime gang connection in the murder of Dink, had been highly controversial, causing a stir in public debate.

The suspects will now be on trial again in the Istanbul court that gave the initial rulings.

Dink, an Armenian-Turkish journalist, was assassinated in Istanbul in January 2007 by Ogün Samast, a 17-year old Turkish nationalist, in front of the offices of Agos, the weekly for which he was the editor-in-chief.

After two years of proceedings Samast was convicted on July 25, 2011, of premeditated murder and illegal possession of a firearm by Istanbul's Juvenile Court for Serious Crimes and sen-

Hrant Dink

tenced to 22 years and 10 months. Another suspect, Yasin Hayal, was convicted of ordering the murder and was sentenced to life imprisonment.

Following a five-year trial, the court had ruled on Jan. 17, 2012, that it saw no "deep state" role in the plotting of the assassination, despite serious claims that a number of civil servants were "indirectly" involved. The ruling was overturned a year later by the Supreme Court of Appeals, which led to prosecutors restarting their probe into the murder.

U.S. Ambassador John Heffern: Turkey to Blame for the Failure of Normalization of Relations with Armenia

YEREVAN -- The process of normalization of the Armenian-Turkish relations failed because of Turkey, US Ambassador to Armenia John Heffern said at the meeting with students at Synopsis Armenia R&D Center.

He considers that the Presidents of Armenia and Turkey demonstrated courage by signing the protocols on establishment of bilateral relations. However, Ankara set preconditions and failed to ratify the documents, he said.

"According to the agreement, there had to be no preconditions. However, Turkey tried to link the process to the settlement of the Nagorno Karabakh conflict," he said, adding that Turkey is now expected to take a step.

"Armenia offered its hand, while Turkey failed to make a step forward," Heffern added.

The meeting took place in the format of fireside chat, where the US Ambassador to the Republic of Armenia John Heffern and the Vice President of Corporate Marketing and Strategic Alliances at Synopsis and CEO of Synopsis Armenia Rich Goldman held an informal conversation on a variety of topics including the Ambassador's career path, his expectations of Armenia, as well as, IT sector, social entrepreneurship, social media, economy and education.

The ambassador stated that he reports to the U.S. State Department

US Ambassador John Heffern

directly but he also tries to put pressure on the U.S. president to recognize the events of 1915. The ambassador added that Armenia is a complicated country due to the events of 1915.

"I think I was surprised by the warmth of the people towards me and towards United States, and the talents of the people and the success, like the IT industry, how talented the people are and how Armenia despite its economic challenges found ways to make real progress in high tech areas, like IT and telecommunications," said the Ambassador. "I really do think that IT is the transformative sector for Armenia. I really do believe that Armenia's future is a knowledge-based

Continued on page 4

Armenian Council of America – PAC Endorses Dennis Zine for LA City Controller and Mitch O'Farrell for Council District 13

LOS ANGELES -- The Armenian Council of America – PAC (ACA-PAC) has announced its endorsement of Dennis P. Zine for Los Angeles City Controller and Mitch O'Farrell for Council District 13.

Dennis Zine has served on the Los Angeles City Council for the past 10 years while also serving as an LAPD reserve officer. Prior to joining the City Council, he spent 33 years on the front lines of the Los Angeles Police Department. He has also donated several hundred thousand dollars of his salary to local charitable organizations while serving as a Councilmember.

Representing the City of Los Angeles' 3rd District, Zine has worked to create local jobs and speed the economic recovery. As Chairman of the Council's Audits and Government Efficiencies Committee, Zine has displayed his intolerance towards waste, fraud and abuse that have historically plagued the City. This determination is what is needed in a Los Angeles City Controller.

Zine also has a long and fruitful connection with the Armenian American community of Southern California, supporting and participating in various Armenian-American community and church events.

"As a Lebanese American, I have had a longstanding relationship with

Dennis P. Zine

the Armenian Community," Zine said "I'm honored to have these deep ties and my accomplishments recognized by the Armenian Council of America. As the City Controller, I will continue to be committed to ensuring that the Armenian Community is respected throughout the City of Los Angeles."

Mitch O'Farrell has been a devoted public servant for many years in the district which encompasses a large Armenian-American constituency.

During his decade of service to L.A.'s District 13 on behalf of Councilmember Eric Garcetti, O'Farrell

Continued on page 2

Belarusian and Armenian Presidents Discuss Bilateral Relations

Belarusian President Alyaksandr Lukashenka and Armenian President Serzh Sarkisian

YEREVAN -- Armenian President Serzh Sarkisian has held talks with his visiting Belarusian counterpart, Alyaksandr Lukashenka.

The two presidents told journalists after their meeting on May 13 that they discussed bilateral relations, including trade and economic issues.

The two leaders presided over the signing of several bilateral agreements. One of them relates to "cooperation and exchange of information" on nuclear safety.

"We are also interested in Armenia's experience in atomic energy," Lukashenko told a joint news conference with Sarkisian. "You probably know that Belarus is building its first-ever nuclear power plant. An exchange of information about safe exploitation of nuclear plants as well as new approaches to building energy blocks is of mutual interest."

"You have serious experience in

Continued on page 4

EU Upbeat On Association Agreement With Armenia

The European Union has reaffirmed plans to finalize a far-reaching Association Agreement with Armenia in time for a November summit on the EU's Eastern Partnership program covering six ex-Soviet states.

Stefan Fuele, the EU's commissioner for enlargement and neighborhood policy, made this clear as he commented on "concrete results" that should be expected from the summit which will take place in Lithuania's capital Vilnius.

"For Armenia, it could be initialing the Association Agreement, including also the economic integration part," Fuele said, speaking at the RFE/RL's headquarters in Prague on Thursday.

"We call it Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA), which is very complicated, but it's about harmonization of the Armenian legislation with the substantive part of the

European Union's. So, it is actually a big deal," he said.

Armenian and European Commission officials announced after a fresh round of negotiations in Yerevan in late March that they have worked out key terms of the accord and hope that it will be finalized by November. They expressed confidence that separate talks on the DCFTA will also be concluded in the coming months.

"If everything goes according to plan ... it can then be signed next year," Gunnar Wiegand, the chief EU negotiator, said at the time.

Armenia and the EU took a further step towards the association deal last month when they signed in Brussels an agreement on "readmission" of illegal immigrants. The document is tied to a separate visa facilitation agreement that was sealed at the EU headquarters last December.

Armenian FM in Strasbourg for CoE Ministerial Committee chairmanship

STRASBOURG -- On arriving in Strasbourg on Wednesday, Armenian FM Edward Nalbandian held a meeting with CE Secretary General Thorbjørn Jagland.

Mr Thorbjørn Jagland pointed out thorough preparations for Armenia's chairmanship of the CE Committee of Ministers and different events related to the CE activities.

Minister Nalbandian noted that taking over the CE chairmanship is a good opportunity and responsibility for Armenia. On the one hand, Armenia will lead the CE member-states' efforts to develop democratic Europe. On the other hand, Europe is facing numerous challenges, and its progress depends not only on each member-state's efforts, but also on the right leadership.

The sides also discussed a number of issues on the CE agenda.

Armenia will chair the committee

of Minister from May 13 to November 13. The priorities as well as objectives of the Armenian Chairmanship have been defined in response to the challenges that the Council of Europe member States are facing today with regard to the protection of human rights, the further strengthening of democracy and the respect of the rule of law. During its chairmanship, Armenia will endeavour to bring its contribution to strengthening the capabilities of the Organisation and to maximising the efforts in addressing the challenges in the Council of Europe's fields of excellence, with specific focus on issues which are the most pertinent and require immediate action. At the same time, the Armenian Chairmanship will support the ongoing reform processes of the Organisation initiated by the Secretary General.

Karabakh War Veterans Demand Higher Pensions

YEREVAN -- About 50 veterans of the war in Nagorno-Karabakh demonstrated in Yerevan on Monday to demand a rise in modest pensions that are paid to them for their past military service.

The small crowd gathered in the city's Liberty Square and marched to the prime minister's office to hand officials there a letter containing their demands.

The demonstration was led by Volodya Avetisian, a retired Armenian army colonel who began a daily sit-in in the square with the same demands on Saturday. The lone protest attracted the attention of other participants of the 1991-1994 war with Azerbaijan.

One of the protesters, Levon Karapetian, lost a leg during fierce fighting in Karabakh's northern Martakert district in 1992. He said he is finding it increasingly hard to get by with a monthly pension of only 65,000 drams (\$157). "It's ridiculous given the existing prices," Karapetian said as he walked with crutches towards the government building.

"People need to get from 100,000 to 200,000 drams in order to be able to

get by," Avetisian told journalists after handing in the letter signed by the protesting veterans. "Today I got a phone call from a freedom fighter from Talin who said that he cannot afford coming to Yerevan ... and is ready immolate himself," he said.

The protesters were joined outside the building by Margarit Yesayan, a parliament deputy from the ruling Republican Party of Armenia (HHK). "I asked some of them to keep me posted," she said afterwards. "I will try to be helpful."

According to the Armenian Defense Ministry, Defense Minister Seyran Ohanian supports the veterans' demands, having repeatedly raised the matter with the government.

The ministry spokesman, Artsrun Hovannisian, told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun.am) that government funding for thousands of veterans will rise sharply this year. Most of that increase will be spent on housing construction, Hovannisian said. "Housing is much more important for freedom fighters," he added.

Pope Francis Canonised 800 Martyrs Killed by Ottoman Turks in 1480

VATICAN CITY -- Pope Francis has canonised more than 800 15th-century martyrs who were killed after refusing to convert to Islam. The "martyrs of Otranto", whose identities are largely unknown, were killed on a hill outside the south-east Italian town by Ottoman Turk invaders in 1480.

Along with two Latin American nuns, they became the first saints to be proclaimed during Pope Francis's fledgling pontificate on Sunday, in a ceremony watched by tens of thousands in St Peter's Square in Vatican City.

"As we venerate the martyrs of Otranto, let us ask God to sustain the many Christians who, today and in many parts of the world, now, still suffer from violence, and to give them the courage to be devout and to respond to evil with good," said the pope in a homily that made no mention of Islam.

In 1480, after conquering Constantinople – modern day Istanbul – the Ottoman Sultan Mohammed II planned to invade Rome, and Otranto became his army's port of entrance into Italy.

The local population fought back in a week-long siege, putting up a brave but hopeless resistance. When Ottoman

soldiers finally overrun the town, they were ordered to kill every man over the age of 15 who refused to convert to Islam.

In an apparent attempt to avoid the move being interpreted as provocative, the Vatican said the martyrdom should be understood in "the historical context of the wars that determined relations between Europe and the Ottoman empire for a long period of time".

Little is known of the individuals who were executed when they refused to convert. They are grouped together as the "companions" of Antonio Primaldo, thought to have been the first to die when, once the town had fallen to the Ottoman forces commanded by Gedik Ahmed Pasha.

Armenian Council of America – PAC Endorsements

ACA representatives with Council District 13 candidate Mitch O'Farrell

Continued from page 1

became a familiar household name to many residents and community groups, who praised him for his dedication and hard work; including helping restore the blighted sections of the district, and listening to the concerns of to the entire community.

His dedication to improving the lives of everyone in the community equally is what separates him from other candidates and his commitment to continuously reach out to the large Armenian constituency within CD 13 is clear, as he is the only candidate in the race with a campaign Web site in the Armenian language.

"Having the endorsement of the ACA PAC is a great honor for me. I have deep respect for this organization and the services and support they provide for Armenian communities throughout the Los Angeles area," O'Farrell said. "I stand with the ACA in solidarity and service to make all our communities stronger, safer, and more vibrant."

CD 13 has seen many improvements over the last decade, but much remains to be done. O'Farrell is the

best candidate positioned to ensure that this vibrant area continues to prosper, and that the city tackles the economic challenges that affect the entire community. We are certain O'Farrell's leadership will continue to improve CD 13, which includes the community of Little Armenia, and look forward to working with him in the near future. All Armenian-Americans in CD 13 should vote for O'Farrell who will undoubtedly represent the best interests of not only our community, but the entire community. CD 13 includes the neighborhoods of Little Armenia, East Hollywood, Atwater Village, Glassell Park, Echo Park, Silverlake, and Echo Park.

The LA City Municipal elections will take place on May 21, 2013. To find your polling place, please visit: www.lavote.net

The Armenian Council of America is dedicated to educating the Armenian-American community in local political affairs, as well as actively pursuing Armenian-American participation in their respective local governments, to support political candidates who share the values of the Armenian American community.

Anna's Diary

The 25th Anniversary of Sumgait Pogroms and Artsakh's Quest for Independence

LOS ANGELES, May 14, 2013 / PRNewswire/ -- The following article is being released by the Public Relations Department, Consulate General of the Republic of Armenia in Los Angeles:

On April 8, 2013 LA City Hall hosted an event featuring Anna Astvatsaturian Turcotte, lawyer and author of a book entitled, "Nowhere, A Story of Exile" based on her own diary entries as a young girl documenting the organized terror in Baku. Below is an article Anna wrote in which she reflects on the tragic events of her childhood and projects them on the current status of the Nagorno-Karabakh Republic.

Twenty five years ago the events that would later be named "The Sumgait Pogroms" took place in my home country, then Soviet Azerbaijan. These pogroms targeted the Armenian population of the town of Sumgait on 27 February of 1988. Violent rioting mobs of ethnic Azeris stormed the streets and broke into homes of ethnic Armenians of that peaceful city. They attacked and killed Armenians both on the streets and in their homes, while the police observed and let the events unfold and medical personnel refused to assist the victims.

This was the beginning of the end of the Soviet Union. The events were triggered by a movement of liberation in the ancestral Armenian land of Nagorno-Karabakh. In 1920s this historic Armenian region was handed over to Azerbaijan by Joseph Stalin to instill constant tension in the region. In the beginning of 1988 Nagorno-Karabakh demanded to be reinstated back to Armenia, asserting self-determination by a referendum in accordance with the Soviet Constitution.

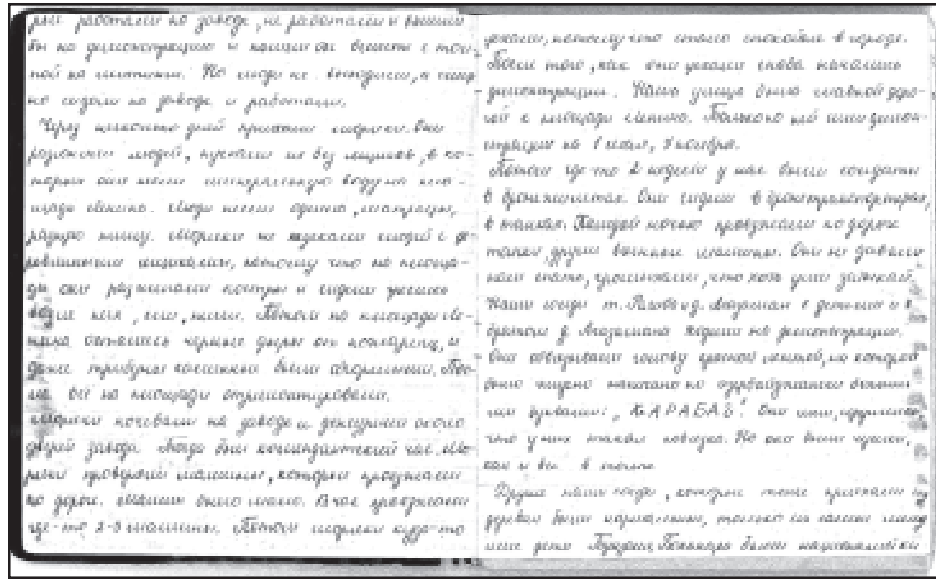
Instead of negotiating with the Armenians of Nagorno-Karabakh, who made up close to 95% of its population, the government began an offensive, both militarily in Nagorno-

Anna and her brother hiding at home in December 1988 during the Kirovabad massacres

Karabakh, and internally, against the peaceful citizens of Azerbaijan of Armenian decent. The propaganda machine began its operation, fueling anger and hatred toward Armenians.

After months of riots, the violence hit home in January of 1990 in Baku, the capital city where I was born

A page from Anna's Diary

and lived; the city which prided itself on tolerance, multiculturalism, diversity and peace. The mobs were informed by the government where Armenians resided and, with surgical precision, they attacked only the homes of Armenians. Innocent people died, brutally. My family and I were lucky to have fled the city a few months prior, after over a year of fear and hiding.

Twenty five years later Nagorno-Karabakh is still fighting for its independence. The war with Azerbaijan ended in a ceasefire in 1994. Although the Armenians of Karabakh have full control of their borders, their own democratically-elected government and a Constitution, along with their own military and a functioning economy, the reality of today is that Nagorno-Karabakh is not formally recognized as an independent state. The two decades of democracy and transparency in Karabakh will certainly serve as a base to its free and independent future. But clearly it isn't enough.

There is a generation of Azeri children that are taught by government-regulated schools that Armenians are monsters. Anti-Armenianism plagues the policies of that government. Recently, an Azeri axe murderer who killed a sleeping Armenian soldier in Hungary during a NATO language course exercise was extradited back to Azerbaijan (for reportedly a hefty price) and was released as a hero in Baku, with a promotion and a new home. This is the present-day Azerbaijan.

Now Azerbaijan is free of Armenians. The US State Department warns Armenian-Americans against traveling to Azerbaijan. It states that they might not be able to enter the country of Azerbaijan because the government cannot guarantee the protection of Armenians from violence. My five year-old son doesn't understand why he can't see Mama's old house. He wants to build a rocket ship so I can once again visit my home city. My response to him is "Armen, my home is where you are safe; my home city is long gone."

This past December I was hon-

ored to be invited to the celebration of the 21(st) anniversary of Nagorno-Karabakh's independence on Capitol Hill. Shortly before attending the celebration, I sat in on an event sponsored by the Jamestown Foundation in Wash-

Anna and here father Norik in Baku

ington, DC. The event was intriguingly titled "Interfaith Respect and Dialogue in Azerbaijan," featuring Ambassador Iskandarov who is a Chairman of the State Committee of the Republic of Azerbaijan for Religious Associations.

What was surreal about his presentation was not the blatantly false portrayal of Azerbaijan as a place of religious and cultural tolerance, but the government's outrageous assertion that other Muslim countries should look to the "Azerbaijan Model" (as opposed to the secular models) as the more suc-

cessful of the two. This so-called "Azerbaijan Model" is the height of intellectual dishonesty. It is a farce. The Ambassador happily stated that all faiths and cultures, including Armenians, which he denied were driven out by the pogroms, are free to worship in Azerbaijan at the places of worship that in reality were either destroyed or taken over by the government, such as an Armenian Cathedral in the center of Baku (after it was set on fire). In other words, the Azerbaijan Model professes openness and tolerance for all the cultures that no longer exist within its border.

The absurdity didn't stop there. When I asked the Ambassador regarding the recent intolerance and violence toward Armenians, and how can this reality coincide with his portrayal of his country, the Ambassador invited me to Baku and told me there are tens of thousands Armenians still living there -- which I personally know to be untrue. If any Armenians wanted to use the church, Iskandarov promised, they only need to identify themselves to the government and ask. That these citizens would be outing themselves to a government that just lionized a convicted ethnic axe murderer is notably left unspoken.

How does one expect a country that unbelievably prejudiced and violent toward Armenians, a country that so outrageously portrays itself as a beacon of tolerance and a model of multicultural success to me, an Armenian refugee, to once again gain control of the region that is 99% Armenian in population, regardless of its strong Armenian history? If Azerbaijan soldiers are richly rewarded for brutally murdering an Armenian soldier in his sleep in a foreign country, what would they do to Armenian citizens once they gain control over their lands?

On the 25(th) anniversary of Sumgait pogroms, I honor the victims. Their deaths were senseless. I honor the Armenian refugees from Azerbaijan and all they have been through in the last 25 years. You are not forgotten; your pain and suffering will not be in vain. Your suffering is memorialized in Nagorno-Karabakh's freedom, through its practice of democratic government, real cultural and religious tolerance and lasting peace. It's time the world recognizes the Nagorno-Karabakh plight for independence. It is the only way.

Advertisement for MASSIS POST app. It features the text "DOWNLOAD NOW" in large red letters at the top. Below it are two smartphones: one displaying a large red 'M' logo and the text 'MASSISPOST', and another displaying the app's interface with a bar chart. At the bottom, there are logos for the Android Market and the App Store, along with the text "Available on the App Store".

Mark Geragos Discusses his New Book “Mistrial” in Watertown

Mark Geragos discussing this new book, “Mistrial” in Watertown

WATERTOWN, MA -- On Monday, May 6, 2013, The St. James Armenian Men’s Club, a social dinner club that is open to women and features compelling Armenian American speakers hosted America’s go-to celebrity attorney, Mark Geragos, as he and co-author attorney Pat Harris embark on a nine city tour discussing their new book, “Mistrial,” (an inside look at how the criminal justice system works ...and sometimes doesn’t - Gotham Books) and raise funds for SOAR (Society for Orphaned Armenian Relief).

“Mark Geragos’ appearance at the St. James Men’s Club dinner reflects our commitment to providing quality speakers for the community and our collective interest in helping raise awareness and funds for causes that matter. We’re continually seeking the best and the brightest from the Armenian American community to bring relevant topics to the forefront,” said Bob Semonian, the Speakers’ Committee Chairman.

During the sold-out event which included over 500 attendees, Mr. Geragos not only signed books to raise funds for orphaned Armenian children, he commented on some of the most compelling and sensational trials of the past 20 years and the cases he worked on involving celebrities such as Michael Jackson, Chris Brown, Winona Ryder and Mike Tyson and talked about his high profile television career as a regular legal analyst on CNN, Fox and ABC shows.

“Mistrial” (the book), the centerpiece of his discussion, up ends the Scales (of Justice) and discusses why “Justice” often is literally blind in this land of stealth jurors manipulating their way onto cases so they can convict a defendant, cops who have lied on the witness stand, detectives who sell confidential police information, defense attorneys who are too scared to go to trial and clients eager to bribe judges.

“Mistrial” is based on Geragos’ 30-plus year career working within the

justice system where he tried approximately 300 cases focusing on criminal and civil trial work. He is the head of Geragos and Geragos, a Los Angeles based law firm founded by his father Paul (Pops) Geragos who instilled in him that the single most honorable thing a man can do is fight for those who have no one to fight for them.

Geragos stated, “I absolutely love being here with my Armenian friends in Watertown, which by the way, is the original Glendale (California) to raise funds for SOAR soon after the recent 98th commemoration of the Armenian Genocide that killed over 1.5 million Christian Armenians (seizing their property and land) at the hands of the Turkish government. My father wanted me to continue his life work which was to make sure that the Armenian people always have someone to fight for them.”

When referring to his book, Geragos discussed some of the dramatic changes that have occurred in our judicial system that he believes has made the system heavily weighted toward the prosecution and that this imbalance has resulted in overcrowded jails, judges who waver on the bench, D.A.’s who jail innocent people and prosecutors with Batman complexes.

Geragos scrutinized the parties involved - from defense attorneys to prosecutors, from jurors to clients, and from law enforcement and the media. He discussed the roles that each can play in changing the perception of the truth. His book offers a 10-point Solutions sheet to begin to fix an “Out-of-Balance Criminal Justice System.” (Please see attached Geragos/Harris 10- Point Solutions) Geragos explained that it is not an all-inclusive list, but will certainly begin the discussion.

“I hope that by reading my book it will forever change people’s outlook as jurors and make everyone think twice about their rights as a defendant,” said Geragos.

U.S. Ambassador John Heffern

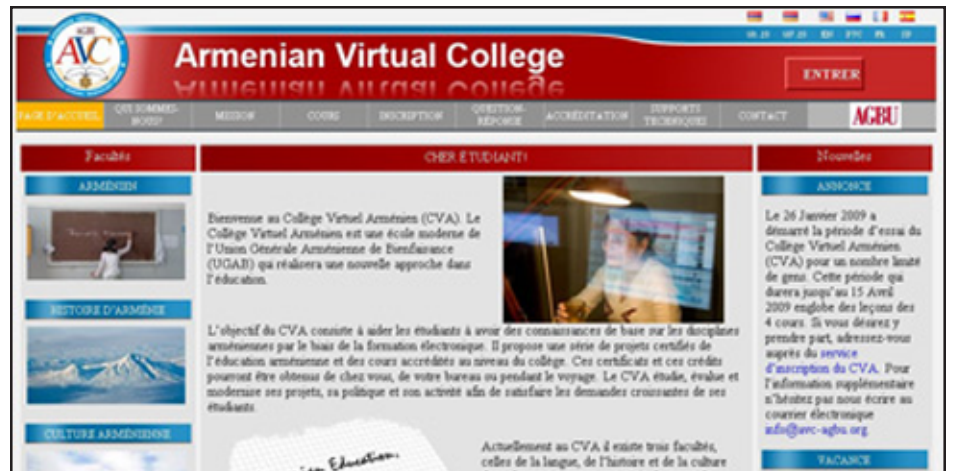
Continued from page 1

economy and these talented young people are the ones that are going to make Armenia a successful, prosperous country.”

Business requires rule of law,

transparency, competitiveness and predictability, he emphasized, noting that they always tell Armenian officials that SMEs need honest competition, noting that start-up a business needs to be sure that the judicial system will be fair.

Dr. Yervant Zorian will Present the Objectives and Achievements of Armenian Virtual College

PASADENA -- The Armenian Engineers and Scientists of America (AESA) will be hosting an interesting lecture on the Armenian Virtual College (AVC) - an online learning institution for Armenian studies, as part of their lecture series on topics related to science and engineering. Dr. Yervant Zorian, founder and president of the college, will present the objectives and achievements of the AVC. The lecture will be held on Monday, June 10, 2013 at 7:00 pm at Parsons Corporation, 100 West Walnut Street in Pasadena, California 91124.

The Armenian Virtual College (AVC) is AGBU’s newest educational project. It is an online learning institution for Armenian studies initiated in 2004 by Dr. Yervant Zorian, who had long noted the need for an educational program that better addresses the current demands of the Armenian nation in the Diaspora and Homeland. The technology at the heart of the project has been developed largely in Armenia with the collaboration of scientists and engineers at Yerevan State University Information Technology Center for Education and Research.

Through the use of both synchronous and asynchronous online communications, AVC allows students to learn new material at their own pace, but also to confer face-to-face with their virtual teachers and classmates. With the latest advances in the world of virtual education, AVC’s mission is, in addition, to create a virtual learning community that can foster

both the cultural education and social communication otherwise out of the reach of most Armenian students across the globe

Dr. Yervant Zorian who is a Fellow and Chief Architect of Synopsys Corp, Mountain View, CA. Previously he was the Vice President and Chief Scientist of Virage Logic Inc, and a Distinguished Member of Technical Staff at AT&T Bell Laboratories. He has authored more than 300 scientific papers, four books, holds over 30 US patents, and received numerous best scientific paper awards. A Fellow of the IEEE, he was selected by Electronic Engineering Times among the top 13 influencers on the semiconductor industry in the past fifty years. Dr. Zorian was the 2005 recipient of the prestigious Industrial Pioneer Award, and the 2006 recipient of the IEEE Hans Karlsson Award. He is named the General Chair of the 50th Design Automation Conference, to be held in June 2013, in Austin, TX. Also, he is a member of the AGBU Board of Directors, serves as the chair of AGBU Silicon Valley Chapter, and a trustee of the American University of Armenia. He is a foreign member of the National Academy of Sciences of Armenia.

“We would encourage Armenian community to attend this interesting lecture on an interesting topic” said AESA Vice-President Vasken Yardemian. “Space is limited, so please RSVP by e-mailing to areg.gharabegian@parsons.com”

Belarusian and Armenian Presidents

Continued from page 1

exploiting such facilities and we hope that Armenia will be able to send at least a dozen good specialists so that they assist us in the initial stages of operating the under-construction nuclear plant,” he said.

Lukashenko is scheduled to visit on Tuesday Armenia’s nuclear power plant at Metsamor, more than 30 kilometers west of Yerevan. The Soviet-era plant built in the 1970s generates around 40 percent of the country’s electricity.

Sarkisian similarly stressed the importance of the “solid package of documents” signed after their talks.

“We expect that they will give the right impetus to the development of bilateral cooperation,” he said.

Sarkisian said the talks also focused on cooperation within the Russia-led Collective Security Treaty Organization (CSTO), which includes several former Soviet republics.

“Exactly in one month’s time, we will mark 20 years since the establishment of diplomatic relations between our countries,” Sarkisian said. “We are approaching this date not merely on a decent level of mutual cooperation but with a deep understanding that a positive experience of inter-state relations we have accumulated over these years is our mutual treasure.”

ՏՈՄԱՐԱԳԻՏԱԿԱՆ 2013 Ս. ՁԱՏԻԿ ՄԱՐՏ 31, ՆՈՐ ՏՈՄԱՐ ՄԱՅԻՍ 5, ԶԻՆ ՏՈՄԱՐ

**ԴՈՒՏ. ՋԱԻԷՆ Ա. ԲԶՆԵ.
ԱՐՁՈՒՄԱՆՆԱՆ**

Տարբերութիւնը

Ներկայ 2013 տարւոյն Ս. Ջատ-կի հրաշափառ տօնը կատարուեցաւ երկու անգամ՝ հինգ շաբաթներու տարբերութեամբ՝ Նոր Տոմարով Մարտ 31-ի Կիրակին, եւ Հին Տոմարով Մայիս 5-ի Կիրակին: Հարց կը տրուի շատերու կողմէ ինչո՞ւ այս տարբերութիւնը, եւ թէ՛ Հայ Եկեղեցին ո՞ր մէկուն կը հետեւի, մանաւանդ երբ հայ հաւատացեալներ Ս. Յարութեան տօնը Մարտ 31-ին կատարելէ ետք, Երուսաղէմ ուխտի կ'երթան եւ կրկին անգամ կը տօնեն զայն հինգ շաբաթներ ետք: Շաբաթներու տարբերութիւնը յարաբերական է եւ երբեմն մէկ կամ երկու եւ նոյնիսկ ձիշդ նոյն կիրակի օր կը հանդիպին երկուքը: Շփոթեցուցիչ երեւոյթ մը կը թուի ըլլալ: Պատասխանը բոլորս գիտենք՝ Նոր եւ Հին Տոմարներու տարբերութիւնն է: Սակայն ի՞նչ է այս «շփոթութեան» պատմականը:

Սկիզբէն ըսած ըլլանք, որ Հայ Եկեղեցին Հին Տոմարով կը վարէր եկեղեցական տօները, գլխաւորութեամբ Սուրբ Զատիկին, մինչեւ 1923 թուականը երբ Ամենայն Հայոց Գէորգ Ե. Սուրբնեանց Կաթողիկոսը իր 1923 Նոյեմբեր 9 թուակիր Կոնդակով Գրիգորեան կամ Նոր Տոմարի գործածութիւնը հաստատեց Հայ եկեղեցիներէն ներս ու այդպէս ալ մնաց Տօնացոյցին մէջ, բացի Երուսաղէմի Պատրիարքութենէն եւ անոր ենթակայ եկեղեցիներէն, որոնք Հին (Յուլեան) Տոմարով միշտ կը վարեն Ս. Զատիկի եւ անոր յարակից եկեղեցական տօները տեղական սուրբ տեղեաց իրաւատիրական հանգամանքներու բերումով:

Երկու Տոմարները

Հին Տոմարը քրիստոնէական կամ եկեղեցական ոչ մէկ առնչութիւն ունի քանի որ ան կուգայ նոյնիսկ Քրիստոսի թուականէն առաջ: Զուտ գիտական հիմունքով երկրագունդին արեւուն շուրջ դառնելու հաշիւներուն հետ կապուած դրութիւն մը ըլլալով, Ք.Ա. 46 թուին Յուլիոս Կեսար զայն հաստատեց: Հին Տոմարէն Նոր Տոմարի անցքը ծնունդ առաւ 16-րդ դարու վերջին քառորդին, երբ Հին Յուլեան Տոմարին գիտական անճշդութիւնները հաստատուելով Նոր Գրիգորեան Տոմարի դրութիւնը պատրաստուեցաւ այս անգամ Ս. Զատիկի կանոնական թուականի մտահոգութեամբ, Հռոմի Գրիգոր 13-րդ Պապի (1573-1583) 1582 թուականի հրամանով, որ իսկոյն գործադրուեցաւ Գրիգորեան Տոմար անունով, որուն Հայ Եկեղեցին հետեւեցաւ 1923 թուի վերոյիշեալ Հայրապետական Կոնդակի հրահանգով:

Արեւմտեան եկեղեցիներ հետզհետէ հետեւեցան նոր կարգադրութեան եւ հինը դադարեցուցին գործածութենէ: 18-րդ դարուն Անկլիկան Եկեղեցին եկեղեցին եւս յարեցաւ Նոր Տոմարին:

Պարզաբանում Երկու Տոմարներուն Միջեւ

Հին Տոմարը տարին 365 եւ մէկ քառորդ օր կը հաշուէր, որ սակայն ճշգրիտ հաշիւ մը չէր ներկայացնէր 16-րդ դարու գիտնականներուն առջեւ, որովհետեւ կատարեալ տարին նշուած օրերէն 11 եւ կէս վայրկեան պակաս էր, որ 900 տարիներու ընթացքին 1582 թուականին 10 օրերու տարբերութիւն մը յառաջացուցած էր: Այդ սխալը ուղղելու համար գիտնականներ նոյն տարւոյն Հոկտեմբեր-

րին 10 օրերու ոստում մը կատարեցին Հոկտեմբեր 5-ը Հոկտեմբեր 15 հաշուելով: Այս էր Նոր Տոմարին կատարած փոփոխութիւնը որուն հետեւանքով տարին 365 օր պիտի հաշուէր, եւ չորս տարին անգամ մը Նահանջ Տարի պիտի ըլլար յաւելեալ օրով մը՝ Փետրուար 29-ին:

Հին Տոմարին հետեւողները այդ սրբագրութիւնը չընդունեցին եւ ետ կեցան Նոր Տոմարէն, 1700 թուականին 11 օր ետ մնալով, 1800-ին 12 օր, եւ 1900-ին 13 օր: Այս պատճառով երկու տոմարներու համեմատութիւնը առայժմ 13 օրերով կը հեռանան իրարմէ:

Սուրբ Զատիկի Թուականը

Երկու տոմարներու տարբերութիւնը առաջին առիթով չիսանգարեց Զատիկի թուականին հաստատ դրութիւնը, որ կանոնական դարձած էր Նիկիոյ Ա. Տիեզերական Ժողովին կողմէ, որուն համաձայն Ս. Զատիկը պէտք էր կատարել «զարնան գիշերահաւասարէն վերջ եկող լուսնի լրումին յաջորդող կիրակի օրը»: Որքան ատեն որ Նիկիական սոյն որոշումը գիտականօրէն յարգուած եւ կիրարկուած էր երկու դրութեանց պարագային, տոմարագիտական գեանի վրայ խանգարում չկար եւ երկուքն ալ նոյն սկզբունքին վրայ հիմնած կ'ըլլային երկու տոմարներու տարբերութիւնը: Այս էր պատճառը որ Հին Տոմարը երկար ատեն, մինչեւ Նոր Տոմարին հաստատուիլը, գործարդելի մնաց եկեղեցական կանոնին մէջ, եւ տակաւին կը մնայ Երուսաղէմի մէջ:

Արեւմտեան Եւ Ուղղափառ Եկեղեցիներու Դիմումը

Լատին եւ Արեւմտեան Եկեղեցիներ կանոնիւն որդեգրեցին Նոր Տոմարը, եւ երբ կարգը եկաւ Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներուն, քաղաքական նկատումներ անթոյլատու եղան փոփոխութեան՝ յատկապէս Յոյն եւ Ռուս Եկեղեցի-

ներու պարագային: Յարական Ռուսիան արեւմտեան եկեղեցիներու ազդեցութիւնը նախատեսելով կ'արգիլէր Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցին Նոր Տոմարին յարելու: Նոյնպէս Հայ Եկեղեցին նոյն քաղաքական նկատումներով չէր համարձակեր Նոր Տոմարը գործածել: Յոյն Ուղղափառ Եկեղեցին, որուն Տիեզերական Պատրիարքը Օսմանեան թուրքիոյ մէջ կը նստէր, անհրաժեշտ կը համարէր զգուշանալ պետական շահերուն դաշէլէ: Անոնք եւս Հին Տոմարով գոհացան մինչեւ Առաջին Պատերազմի վախճանը:

Երբ Յարական Ռուսիա տապալեցաւ 1917 թուի չեղափոխութեամբ, պոլշեկներ իսկոյն որդեգրեցին Նոր Տոմարը որուն հետեւեցաւ Սովետական Հայաստանը 1923 թուականին: Ռուս ուղղափառ եկեղեցին եւս ընդունեց Նոր Տոմարի գործածութիւնը որուն հետեւեցաւ Վրաստանի եկեղեցին: Սակայն տարին չլրացած Ռուս եւ Վրացի եկեղեցիներ չեստ կոչեցին իրենց որոշումը:

Հայ Եկեղեցոյ Դիմումը

Հայաստանեայց Եկեղեցին սակայն մնաց Գէորգ Ե. Կաթողիկոսի Կոնդակին ուժով անայլալլ Նոր Տոմարի գործածութեան մէջ առանց ազդուելու Ռուս եւ Վրացի եկեղեցիներու երկմիտ կեցուածքէն: Սփիւռքի հայ եկեղեցիները, բացառութեամբ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան, առանց դժուարութեան գործարդեցին Նոր Տոմարի դրութիւնը եւ Ս. Զատիկն ու յարակից տօները տօնախմբեցին իրենց դրացի քրիստոնէայ եկեղեցիներուն հետ միասին: Հայ Երուսաղէմը Սուրբ տեղեաց իրաւակցութեան կարեւոր հանգամանքով պիտի պահէր Հին Տոմարի դրութիւնը սինչեւ այսօր տեղույն Յոյն Պատրիարքութեան հետ միասին եւ համագոր պահելու համար սրբատեղեաց իրաւունքի իր բաժինը՝ Սուրբ Ծննդեան եւ Սուրբ Յարութեան տաճարներէն ներս:

ԱՆՆԱԿԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՍ 1915-Ի ՉԱՅ-ԹՈՒՐԲ ԶԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ

**ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ
(Շարունակուած մատեր թիւէն)**

Երրորդ մինչ հայերուն վրայ կատարուած սպանդին շուրջ տասնեակներով օտարներ գրած են, ինչպէս՝ Ամերիկեան դեսպան Մորկի-թաու եւ համաշխարհային հռչակ վայելող Ֆրիտրիխ Նանսէնի նման (ծիծաղելի է որ վերջերս գտնուած է թուրք գրող մը, որ ջանացած է Նանսէնի գոյութիւնը ուրանալ) հռչակաւոր հեղինակներ, նոյնիսկ գերմանացի միսիոնարներ, կարելի է ցոյց տալ մէկ օտար հեղինակ այդ շրջանէն, որ նկարագրած ըլլայ հայերու կողմէ թուրքերու վրայ կատարուած (կարծեցեալ) սպանդը: Չկայ, նման ան գոյութիւն ունեցած չէ:

Մենք՝ հայերս, մեր արարքներուն տէրն ենք: Այո՛, հայ գինուորներու գինաթափուելէն եւ ամէն ձեւով զանոնք անհետացնել ջանալէ ետք, գտնուեցան ճարպիկ հայեր, ինչպէս Խարբերդցի Տոքթոր Պոնափարթեան, որ աչքին առջեւ տեսնելով մահուան սպառնալիքը, խիզարութեամբ ձին հեծած արշաւած է դէպի Ռուսական բանակը, կամ Շապին Գարահիսարի եւ Ուրֆայի հայերը, որոնք ըմբոստացան, զէնք վերցուցին, կուռեցան: Բայց

ամէն կողմէ թուրքերով շրջապատուած, կամաց-կամաց տեղի տուին: Ոմանք հեռացան մինչեւ Կովկաս: Ապա գրեցին իրենց հերոսապատումը:

Սուետիոյ հայ գիւղերը մերժեցին աքսորական ցուպը եւ մէկ մարդու պէս լեռ բարձրացան, կուրծք տուին բոլոր թրքական յարձակումներուն, մինչեւ որ ֆրանսական ռազմականերու ասպետական ղեկավարները՝ իրենց պաշտպանութեան տակ ժողովուրդը տարին Եգիպտոս: Ասիկա նիւթը եղաւ Ի. դարու առաջին կիսուն ամենահռչակաւոր վէպին՝ «Քառասուն Օրեր Մուսայ Տաղի»:

Իսկ վանեցիք, տեսնելով որ կուսակալը հազար դաւով քաղաքական ղեկավարները մէկիկ-մէկիկ կ'անհետացնէ, զէնք առին, ըմբոստացան, կուռեցան, յաղթեցին, հայկական կառավարութիւն կազմեցին: Բայց Ռուսական բանակը եկաւ ու գրաւեց Վանը, եւ անհարկի նահանջներով ժողովուրդը քամեց ու վանը թուրքին յանձնեց: Ասոր վրայ ալ գրուեցան «Հրկիզուած այգեստաններ» անուն գրքին նման գրքեր:

Նոյնպէս հայը չուրացաւ անհատ թուրքերու պատժափորձերը: Թալաաթը գետին փոռլ հայ երի-

տասարդը ճակատաբաց ներկայացաւ դատարան, եւ այն ալ՝ Գերմանիոյ դատարանը, որ եթէ սպանդին կազմակերպողը չէր, զայն լուրթեամբ քաջալերող եղաւ: Հայը փաստերով արդարացաւ այդ դատարանին առջեւ: Գտնուեցա՞ւ մէկ թուրք պատմաբան կամ փաստաբան, որ հրապարակ գար եւ փորձէր Թալաաթը պաշտպանել, չկար: Կարելի չէր, քանի որ իրենք ալ վստահ էին Թալաաթի ջարդարարութեան:

Ունեցանք նաեւ Միացեալ Նահանգներու մէջ չափահաս հայ մը, որ խղճահարութեանէն ազատելու համար սպաննեց երկու թուրք բարձրաստիճան պաշտօնեաներ: Փաստաբանները դիւրութեամբ կրնային ուրանալ, յանցանքը ուրիշներուն վերագրել, բայց չըրին: Ծերունին ներկայացաւ դատարան, ընդունեց կատարածը, ու եթէ չեմ սխալիր՝ տակաւին բանտին մէջ է, քանի որ իր արդար պատիժին անարդար պատիժը կը կրէ:

Սակայն գտնուեցա՞ւ ոեւէ թուրք ծայրալեղ ջաղկողմեան կամ ձախակողմեան, որ համարձակէր պատմութեան առջեւ արդարացնել մեծ անձերու գլուխներուն ջախջախուիլը, կամ արդարացնէր հազարաւոր հայ կղերականներու-քահանայ, վարդապետ, եպիսկոպոս, պատուելի աներեւակայելի տանջանքներով խողխողուիլը՝ խաչե-

լութեամբ, պաշտելով, քիթ, ականջ, շրթունք կտրատելով...:

Եղա՞ւ որեւէ թրքական փորձ, արդարացնելու համար Տրապիզոնի մէջ հազարաւոր մանուկներու թունաւորումով կամ ծովամոյց մեղքուիլը (պատուաստելու պատրուակով) որպէս արդար հատուցում «կոնակին ջարդ նշուած» թուրք անմեղներու:

Կարելի՞ է համարձակ դատարան ներկայանալ՝ արդարացնելու համար անուպայ գինուորները, որոնք յղի կիներու արգանդները պատուելով՝ դեռ նոր կրկարանք տացող մսի կտորը սուկինի ծայրը անցուցած, ծափ ու ծիծաղով իրենց «Ալլահ» կը փառաբանէին...:

Ի՞նչպէս կարելի է մարդոց աչքին ներկայանալ, մօրը ձեռքը գտնուած հարազատ մանկիկը տապակի մէջ խորովելէ ետք՝ մսի կտոր մը մօրը բերանը դնելէ, եւ խելագարած մօր կաքաւէն ու միսը ծամելը ծափ ու ծիծաղով դիտելէ ետք...: Սրանք շինծու պատմութիւններ չեն, հապա Սատանան իսկ սարսափի մատնող արարքներ: Այս է իրականութիւնը:

Պէջրութ էի երբ կարդացի թուրք ղեկավարի մը հետեւեալ յայտարարութիւնը. «Մենք արիւնարբու չենք, այլապէս 1453ին հայուն մուխը կը մարէինք»: Այսինքն հայ կ'անհետացնէինք: Ասոր

ԼԱՐՔԻ «ՄԱՇՏՈՑԵԱՆ» ՀԱՍԵՐԳԸ

ԹԱԳՈՒՀԻ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Աւանդույթ է դարձել Լարքում 1 անգամ կազմակերպել հայ երաժշտութեան երեկոյ, նպատակ ունենալով մէկ անգամ եւս ուսանողներին հնարաւորութիւն տալ ճանաչելու իր ինքնութիւնը, նաեւ թագադիր լերան տիրոջ իրաւունքով ապրելու հպարտութիւնը հայ ծնուած լինելու եւ հայ ժողովրդի արժանի գաւազը լինելու համար: Ինչքա լինելով այդ հպարտութիւնը իրապէս վայելողներից մէկը, միշտ ջանացել եմ լոյս վառել մատղաշ հոգիներում, այսօրուայ հայ մանուկի մէջ կերտելով ազնիւ նկարագրի տէր վաղուայ հայ մարդը, իր անցեալին հաւատարիմ ճշմարիտ հայը:

Եւ այսօր հոգիս տանջուած է այն մտածումից, որ աշխարհասփիւռ մեր գաւազները, թոռները, ծոռները կարող են մի անաւոր օր իրենց աչքերը փակել մայրենի լեզուից ճառագայթող գեղեցկութեան առջեւ: Այն առաքինութեան մէջ է որ տարիներ շարունակ հայրենիքից հեռու ապրող հայ մանուկների Լարքի ուսանողների մօտ հայ խօսքի, հայ բանաստեղծութեան միջոցով ջանում եմ վառ պահել հայի վեհապան ռոգին, հայ մնալու կամքն ու վճռականութիւնը:

«Մաշտոցեանք» խորագրով հայ երաժշտութեան երեկոյին մասնակցում էին Լարքի ուսանողները դաշնամուրային եւ ջութակի կատարումներով, ներկայացնելով հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործութիւններ: Լարքի «Միածան» մանկապատանեկան երգչախմբի երկու ենթախմբերը՝ Տօքթ. Կարինէ Աւագեանի ղեկավարութեամբ եւ 19 ուսանողներից կազմուած ասմունքի խումբը, որոնք փառաբանեցին եւ արժեւորեցին մեր ոսկեղնիկ լեզուն, այն լեզուն որ ինչպէս Տէրեանն է ասում՝ «Մեր աչքի հոգին է»: Կենդանի է այդ հոգին, կենդանի է ազգը: Կենսունակ է առաջինը, կենսունակ է նաեւ երկրորդը:

Այո՛, 16 դար առաջ Ս. Մեսրոպ Մաշտոց վարդապետը աստուածային շնորհով երկնեց հայոց տառերը եւ իր հանճարեղ մտքի զարթօնքով լուսազարդեց ճրդ դարը հայոց պատմութեան:

Լեզուն մեր ինքնութեան աղն ու հոլթեան խորհուրդն է մեծ: Այն դարձել է լոյսի եւ յոյսի կանթեղ, դարձել է դրօշ եւ մեզ բեր դարեր հայ է պահել: Այն առաջին կանչն

է եղել դիւցազնական մեր Հայկ նախահօր, եղել է հայ պանդուխտի վէրքի ու վշտի արտայայտիչը, հայ մանկան առաջին թոթովանքի ու օրօրոցային երկը: Դրա համար էլ մեր լեզուն ձկուն է եւ առնական ու պայծառ է, ինչպէս մշտաբոբոբ փարոս:

Յուզուած էին ներկաները, ծնողները, մանկավարժները, քանի որ 6-12 տարեկան մանուկներ իրենց իսկ շուրթերով հպարտանում էին մեր արքայական խօսքով, որը Չարենցի արեւահամ եւ հեզաճկուն լեզուն է, Պ. Սեւակի «Եղիցի լոյս», «Անլուելի Զանգակատուն» լեզուն, Սիւսանյանի մարտական եւ դիւզազնական լեզուն է, Մեծարենցի եւ Տէրեանի տաղերով քնարական եւ քնքուշ լեզուն:

Աւարտուեց երեկոն, բայց այն դեռ երկար ժամանակ կ'ապրի ներկաների սրտերում, իսկ մանուկների, պարման-պատանիների երակներում անվերջ կը մոնչայ արեան կանչը եւ կը չիշեցնէ նրանց մեր նախնաց մասին, նրանց մասին, որոնք մեծ ժառանգութիւն են թողել իրենց, նուաճուած բարձրութիւն, որին պէտք է ընդառաջ գնալ:

Ողջ երեկոյի ընթացքում մեզ հետ էր Ս. Մեսրոպ Մաշտոցը՝ Աստուածարնտրեալ հանճարը, որ իր ստեղծածի նման անասան ու բարի հայեացքով շոյում էր լարքականներին, նրանց, որոնք մէկ անգամ եւս հաստատեցին, որ քանի հայոց լեզուն կայ, հայը կ'ապրի եւ կ'ապացուցի աշխարհին, որ ոչ մի Մարայ Մելիքի ու մի երիտթուրքի, ոչ մի Բէլի շի յաջողուի կործանել մեզ, քանի մենք գիտենք սրի դէմ գրչով պայքարել, դժուարութիւնների դէմ յամառութեամբ:

ՀԱՆ ԿՐ ՊԱՇՏՊԱՆԷ ՏԵՆԻՍ ՁԱՅՆԻ ԵՒ ՄԻՉ Օ՛ՖԵՐՐԸԼԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շարունակուած էջ 1-էն

ուած են Հայ Ամերիկեան Խորհուրդին կողմէ: Որպէս Քաղաքի Ստուգիչ եւս, ես պիտի շարունակեմ իմ նուիրումս, որպէսզի ամբողջ Քաղաքէն ներս Հայ համայնքը արժանանայ յարգանքի»:

ՀԱՆ իր գորակցութիւնը յայտնեց նաեւ 13-րդ ընտրաշրջանէն Քաղաքապետական Խորհուրդի անդամութեան թեկնածու Միչ Օ՛ֆէրըլին:

Այն առթիւ ՀԱՆ յայտարարեց, «Օ՛ֆէրըլը երկար տարիներ նուիրեալ հանրային ծառայող է ընտրաշրջանէն ներս, որ կ'ընդգրկէ մեծ թիւով հայ բնակիչներ:

Անոր նուիրումը համայնքի բոլոր բնակիչներու կեանքը բարելաւելու ուղղութեամբ, կու գայ զատորոշելու գինք մնացեալ թեկնածուներէն: Ան միշտ հասանելի եղած է Հայ համայնքին, որու օրինակներէն մին այն է որ, ան միակ թեկնածուն է որ հայերէն լեզուով կայքէջ հաստատած է իր ընտրողներուն համար»:

«ՀԱՆ-ի գորակցութիւնը ունենալը մեծ պատիւ է ինձի համար: Ես մեծ յարգանք ունիմ այդ կազմակերպութեան եւ այն ծառայութիւններուն համար, որ ան կը տրամադրէ Լոս Անճելըսի հայութեան», - այս առթիւ յայտարարեց թեկնածու Միչ Օ՛ֆէրըլը:

ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ ԵՒ ԽՆԴՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅ՝ ՄԵՐՏԻՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Տարի մը եւս աւելցաւ Հայ Աւետարանական Մերտինեան վարժարանի տարիքին վրայ: 31 տարիներ առաջ ծնունդ առած էր ան, որպէս քանի մը «հաւատաւոր հայերու» իրականացուցած տեսլական՝ 13 աշակերտներով: 31 տարիներ ետք անկա դարձած է ամրակուռ հիմքու վրայ կանգնած առողջ հաստատութիւն մը, աշակերտութեան եւ պաշտօնէութեան թիւը բազմապատկուած, փայլուն դիրքերու հասած շրջանաւարտներու փաղանգ մը շրջապատուած՝ գայն հոգացող բազմահարիւր անհատներով: Անոր նիւթական բարեօք վիճակը կ'ապահովէ անսակարկ նուիրումով ծառայող Հոգաբարձական կազմը, ծնողաուսուցչական կազ-

արհեստավարժ արուեստագէտներ չէին, սակայն նոյնքան եւ գուցէ աւելի հաճոյք պատճառեցին ներկաներուն:

Երեկոյի բացումը կատարեց կազմակերպիչ յանձնախումբի գոյգ ատենապետուհիներէն մին՝ Ռիթա Մենչեանը: Ան բարի գալուստի ջերմ խօսքերով ողջունեց ներկաները, ապա ներկայացուց օրուան հանդիսավարները՝ 2000ի շրջանաւարտներէն իրաւաբան Վարդ Տէֆթերտէրեանը եւ 2003ի շրջանաւարտ Ատրինէ Գասապեանը, որ շուտով պիտի ստանայ ճարտարապետի իր տիտղոսը:

Ամերիկեան եւ հայկական ազգային քայլերգներու ունկնդրու-

մակերպութիւնը եւ Տիկնանց Օժանդակ Մարմինը, իրենց շարք մը տարեկան ձեռնարկներով: Այս տարուան Ապրիլ 7ին տեղի ունեցաւ հոգաբարձութեան տարեկան ճակերոյթը, Պրըպնէքի Սրբոց Ղեռնդեանց տաճարի կողքին գտնուող «Գալայճեան» սրահին մէջ, երեկոյեան ժամը 5:30էն սկսեալ, ներկայութեամբ աւելի քան 250 հիւրերու, բարեկամներու եւ ծնողներու:

Կազմակերպիչ յանձնախումբը ճիգ չէր խնայած հասութեաբ այս ձեռնարկը դարձնելու հաճելի երեկոյ մը, ուր բոլորին մօտ ակնյայտ էր «Մերտինեան» մեծ ընտանիքին պատկանելու հպարտութիւնը կամ ազնիւ նպատակի մը իրականացման ի խնդիր գոհողութիւն կատարողի ներքին գոհունակութիւնը:

Այս տարուան ձեռնարկը կը տարբերէր նախորդներէն: Արդարեւ, յայտադիրին մէջ բաժին վերցնողները ոչ թէ մեծանուն պատգամախօսներ կամ հանդիսավարներ ու արուեստագէտներ էին, այլ՝ վարժարանի շրջանաւարտներն ու ներկայ աշակերտները: Թէեւ անոնք

թենէն ետք, վեր. Վաչէ Էքմէքեան կատարեց բացման աղօթքը, ապա խօսք առաւ վարժարանի խանդավառ ու սիրուած տնօրէնուհի Լիլնա Արսլանեանը: Ան նախ տուաւ հակիրճ տեղեկութիւններ վարժարանի վերջին յաջողութիւններուն մասին, սրտագին շնորհաւորութեան եւ երախտագիտութեան խօսք ուղղեց ձեռնարկի կազմակերպիչ յանձնախումբի անդամներուն, հոգաբարձութեան եւ այլ պատկան մարմիններուն, ծնողաց, վարժարանի ուսուցչականներու եւ պաշտօնէութեան, ինչպէս նաեւ՝ «Մերտինեան»ի առաքելութեան հաւատացող, անոր նիւթապէս ու բարոյապէս թիկունք կանգնող իւրաքանչիւր անհատի՝ ընդհանրապէս, եւ հին ու նոր մեծ բարերարներուն մասնաւորաբար:

Հուսկ, ան իր ջերմագին շնորհակալութիւններն ու շնորհաւորութիւնները յայտնեց վարժարանի հայերէնի ուսուցիչ եւ անձնակազմի հոգաբարձու Աշխէն Իսթեմեանի, «Մերտինեան»ին ընծայած անոր

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ԿԱՐԺԱՐԱՆ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ՆԱԽԱՀԱՅՐԵՐՈՒ ՈՏՆԱՐԵՏՔԵՐՈՎ

ԼԻՆՏԱ ԳԱՆՏԻԼԵԱՆ

Ապրիլ 24, հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ աննախընթաց թուական...

Ապրիլ 24, թուրքը ծրագրեց բնաջնջել հայ ժողովուրդը եւ ձգել մէկ հայ որպէս նմուշ:

Ապրիլ 24, թուրքը գործադրեց իր ծրագիրը... թուրքը ձախողած է իր նպատակին մէջ....

Բայց Արեւմտահայաստանը թափուր է:

Ապրիլ 24, 2013 մօտաւորապէս մէկ դար ետք աշխարհով մէկ հայութիւնը իր յարգանքի տուրքը տուաւ մէկուկէս միլիոն նահատակներուն՝ ոգեկոչելով անոնց յիշակատր ամէնուր:

Հայ վարժարաններն ալ լծուեցան հայոց ցեղասպանութիւնը ոգեկոչող ծրագիրներու իրագործման:

Հայ Քոյրերու վարժարանի աշակերտները փորձեցին դար մը պատմութիւնը հայրենագուրկ ժողովուրդին ներկայացնել արուեստի ճամբով:

Ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս Հայ Քոյրերու վարժարանը իր առօրեայ ծրագիրներու կողքին մշակեց մեծ եղեռնի 98 ամեակը ոգեկոչելու յատուկ ծրագիր:

Այս տարուան ծրագիրն էր «Նախահայրերու Ոտնահետքերով»՝ վերակոչել հայ ժողովուրդի դար մը պատմութիւնը, սկսելով Ապրիլ 24ի տխուր իրականութենէն հասնելով մինչեւ մեր օրերը, նպատակն էր՝ աշակերտներուն տալ պատկերացումը մեր նախահայրերու ապրած գողգոթային եւ նուաճումներուն:

Այսպիսով Հայ Քոյրերու վարժարանէն ներս, Ապրիլեան նահատակներու յիշատակը վերականգնող գործունէութիւններու շարքին առաջինը հանդիսացաւ Ապրիլ 22-

ին ութերորդ դասարանի աշակերտներու այցը Մոնթեպելլոյի եղեռնին նուիրուած յուշարձանին, ընկերակցութեամբ իրենց ուսուցիչներուն, անոնք իրենց սորված արտասանութիւններով, երգերով, շարականներով կենդանացուցին վայրը ապա հողորդութեան նահատակներու հոգիներու հետ՝ մոմ վառելով եւ խունկ ծխելով եւ վարժարանի կողմէ ծաղիկաբազմը զետեղելով վերադարձան դպրոց:

Ապրիլ 24-ի նախորդող օրերը, բոլոր աշակերտները, դպրոց բերին իրենց հինգած կօշիկները: Ապրիլ 23-ի առաւօտուն այդ հին կօշիկները շարելով դպրոցի շրջափակին մէջ պատկերացումը տրուեցաւ պատմական Հայաստանի քարտէսին, իսկ քաղաքները նշանակուեցան ութերորդ դասարանի պատրաստած պատուանդներով, որոնց վրայ նշուած էր քաղաքներու անունները:

ները եւ տեղուց հայութեան թիւը 1915-էն առաջ եւ վերջ, նաեւ զետեղուած էին եօթերորդներու կողմէ պատրաստուած նահատակ գրագէտներու «զերգմանաքարերը» իրենց ծննդավայրերու ցուցատախտակներու մօտ, կօշիկները պիտի ուղղէին աշակերտութիւնը բոլոր շրջաններէն դէպի Տէր Զօր ուր հաւաքուեցաւ հայ ժողովուրդի մնացորդացը, եւ ուրկէ յարուցիւն առաւ՝ տարածուելով աշխարհով մէկ: Ապրիլ 23-ի առաւօտուն յուզիչ էր դպրոցի շրջափակը, ան վերածուած էր անմարդաբնակ լքուած Արեւմտահայաստանին, ուր մնացած էին այդտեղէն աքսորուած եւ ամիսներով անապատները քաղող ու դէպի Տէր Զօր ուղղուած մեր նախահայրերու մաշած կօշիկները....հիմա հոն միայն խունկի ծուխն էր որ կը տիրապետէր...եւ վստահ մեր անշիւրիմ նահատակներու հոգիները խայտանքով կը թեւածէին ի տես նոր սերունդի գիտակցու-

«ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ» ԿԱՐԺԱՐԱՆԸ ԴԱՐՁԵԱԼ ԱՌԱՋԻՆ

Ապրիլ ամսուան ընթացքին հայոց պատմութեան եւ մշակոյթի թեմաներուն շուրջ տեղի ունեցած հայկական վարժարաններու 8րդ կարգի աշակերտութեան զարգացման մրցումը կրկնակի իմաստ կ'ունենայ, որովհետեւ 13-14 տարեկան պատանի-պարմանուհիներ երկար ժամեր տրամադրելով՝ իրենց առօրեայ դասերուն կողքին նման ծանր յանձնարարութիւն մը կը ստանձնեն: Անոնք սորվելով հայոց ազգի ծագումէն մինչեւ նորօրեայ թուականները տեղի ունեցած պատմական կարեւոր իրադարձութիւնները՝ ապահոված կ'ըլլան անոնց անմահութիւնը եւ փոխանցումը մեր յաջորդ սերունդին, այդ ալ՝ մեր Յեղասպանութեան ոգեկոչման ամսուան ընթացքին: Սոյն ձեռնարկը մասնակցող բոլոր աշակերտներուն մօտ մեր ազգի պատմութեան եւ աւանդին հանդէպ սէր ու յարգանք կ'արթնցնէ, եւ յոյսով ենք, որ անոնցմէ ոմանց մօտ այն աստիճան հետաքրքրութիւն ստեղծէ, որ մղէ զիրենք մասնագիտանալու պատմագիտական նիւթերու մէջ:

Հարաւային Քալիֆօրնիոյ մէջ գործող ութ հայկական վարժարաններէն 32 աշակերտներ ներկայացան «Արարատ տուն», Միշըն Հիլզ, Ապրիլ 14ին, մասնակցելու համար սոյն հաստատութեան կազմակերպած Հայոց պատմութեան զարգացման մրցումին:

Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցուց Ա. եւ Մ. Յովսէփեան

վարժարանի աւարտական ութերորդ կարգէն մասնակցեցան հետեւեալ 4 աշակերտները՝ Սարին Բամբալեան, Գարոլին Մարտուրեան, Մեղեղի Մանոյեան եւ Ալէք Կիւմրիչեան, ու անոնք հանդիսացան առաջին՝ ապահովելով առաւելագոյն 99 կէտէն 97ն: Այս աշակերտներուն մղիչ ուժն ու մարգիչը ուսուցչուհի Լիզա Մանոյեանն էր, որուն ջանքերն ու տրամադրած աշխատանքը պատկուցեցան յաջողութեամբ:

Տեղին է նշել, որ վերջին չորս տարիներուն ընթացքին «Յովսէփեան» աշակերտները երրորդ անգամն ըլլալով կը հանդիսանան առաջին:

Երախտապարտ ենք «Արարատ տուն», Արշակունի ամուլին եւ Մեկի Մանկասարեան-Կոստիւնին, որոնք յաջորդական 14րդ տարին ըլլալով՝ իրականացուցին այս մրցանքը, որ կը միտի աշակերտներուն մօտ մրցակցութեան ոգին արթնցնելու կողքին՝ հայ գրականութեան եւ պատմութեան մասին կարեւոր գիտելիքներ փոխանցելու:

Այս մրցանքին առաջին հանդիսանալով՝ աշակերտները վարժարանին ապահովեցին նաեւ հազար տոլարի նիւթական մրցանակ մը, իսկ իւրաքանչիւր աշակերտ ստացաւ Մեծն Տիգրանի օրերուն գործածուած մետաղադրամէն կրկնօրինակներ:

Քղթակցութիւնը՝ վարժարանէն

թեան ու վերաբերումին:

23 Ապրիլի առաւօտ կանուխ տեղի ունեցաւ աշակերտական սուրբ Պատարագ մասնակցութեամբ բոլոր դասարաններու աշակերտութեան, պատարագիչն էր Կլենտէյլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցուց ժողովրդապետ Հայր Գրիգոր Շահինեան: Սուրբ Պատարագէն ետք աշակերտները, Հայր Գրիգոր Շահինեանի եւ երկու բուրվառակիր աշակերտներու կողմէ առաջնորդութեան դէպի Արեւմտահայաստան, հետեւելու մեր նախահայրերու ոտնահետքերուն, մինչ ուսուցչուհի՝ Լինտա Գանտիլեան մանրամասն նկարագրականը կուտար եղեռնի եւ մէկ դար առաջ տեղի ունեցած քստմնելի իրականութեան: Խումբը դանդաղ կը յառաջանար կանգ առնելով իւրաքանչիւր քաղաքի մօտ աղօթք առաքելու եւ խունկ ծխելու.....ու փոքրերը, նոյնիսկ 6 տարեկանները քալեցին.... քալեցին ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս իրենց նախահայրերն էին քալեր, իրենց ետին թողելով շէն գիւղերն ու տունները....հասնելու Տէր Զօրի

անապատները, եւ արշաւը վերջ գտաւ «Տէր Զօր» ուր զետեղուած էին վարդեր, խորհրդանշելով հայ ժողովուրդի վերընծիւղումը. իւրաքանչիւր աշակերտ ակնածանքով վերցուց այդ վարդերէն եւ տարաւ վարժարանի խաղաղայրը զետեղուած ծիծեռնակաբերդի մանրակերտին մատուցանելու: Աշակերտները «Ծիծեռնակաբերդի» շուրջ հաւաքուելէ ետք տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ վերջ գտաւ արարողութիւնը «Հանգչեցէք դուք անդորր»՝ նահատակներու նուիրուած շարականի երգեցողութեամբ: Միջոցին երկրորդ դասարանի աշակերտները իրենց պատրաստած բողբոջ ցուցատախտակներով կ'արտայայտէին իրենց պահանջատիրութիւնը: Կէսօրէ ետք տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ոգեկոչում, Օրուան հանդիսավարն էր Տիկ. Լինտա Գանտիլեան, որ լրիւ հանդիսութեան շրջանին հայոց պատմութեան վերջին հարիւրամեակի մա-

ԴՈԿՏ. ԱՐՏԱ ԳԵՊԵՏՅԱՆԸ ԱՄՍԱՆ - ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐԱԼ ՆԵՐՍԷՍՅԱՆ

Դոկտ. Արտա ձեպէճեանը իր առաջին բանախօսական ելոյթովը, չորեքշաբթի, 12 Ապրիլ 2013-ին ԱՄՄ-ի մեծ սրահին մէջ կարողացաւ սիրելի Յորդանանի շատ եւ շատ մտաւորական տարրին, եւ անշուշտ սիրուելի իր մատուցած մեծապէս շահեկան նիւթով, որն էր "Հայերէն լեզուի պահպանման մարտահրաւէրները ցեղասպանութեան 100-ամեակի սեմին", ողջ հայութեան մտահոգող հարցը:

Դոկտ. Արտան իր բանախօսութեամբ թողեց այն հեղինակաւոր տպաւորութիւնը, որ հայերէն լեզուն, իր Մեսրոպեան տառերով պիտի պահուի եւ պիտի հանդիսանայ մեր հայապահպանման, մեր ունեցած անկախ պետականութեան եւ մեր գերզարգացման առաջնորդն ու ուղղեցողը:

Նա քննարկեց շատ եւ շատ տարբերակներ, շատ եւ շատ միջոցներ եւ հետապնդման մեթոտներ, որ հայերէն լեզուի պահպան-

գաղութի հոգեւ առաջնորդ՝ Գեըշ. Տ. Վահան Արք. Թօփալեանը:

Երեկոյի բացման խօսքով հանդէս եկաւ ԱՄՄ-ի Մշակութային Յանձնախումբի կարկառուն անդամ Մարալ Վարդապետեանը: Մարալը ողջունեց ագն. բանախօսին իր ցոյց տուած անզնահատելի ազգանուէր ներդրումին համար,

նումը հանդիսանալ մեր ազգի գոյատեւման գրաւականը:

Փրոֆ. Արտայի բանախօսութիւնը կը կրէր, մանկավարժական եւ ինժեներական դասաւորութիւններն ու պահանջները բաւարարող բոլոր ձեւերը:

Արտայի նիւթը կը հանդիսանար հետաքրքիր, շահեկան, գրաւիչ եւ ներկաներուն շատ հրապուրիչ: Ներկաները հրապուրող եւ բոլոր միտքերը կլանելու եւ ըմբռնելու ցանկութիւնն ու տենչը անխզելիորէն կապ պահեցին հանդիսականներու եւ բանախօսին միջեւ:

Ագն. Բանախօսութեան բացառապէս անցեալին եւ ներկայիս լեզուապահպանման տարբերութիւնները, եւ սուաւ իր խորհուրդներն ու մեթոտները հայերէն լեզուի պահպանման մարտահրաւէրները մասին, մանաւորաբար ցեղասպանութեան 100 ամեակի սեմին:

Այս յոյժ կարեւոր ձեռնարկը կը նախագահէր յորդանանահայ

սուաւ հակիրճ կենսագրականը եւ բացառապէս Արտայի ունեցած եզակի յաջողութիւնները իր աշխատանքային ասպարէզներէն ներս:

Բանախօսութեան աւարտին փակման խօսքով հանդէս եկաւ Ամմանի ՌԱԿ շրջ. վարչ. ատենապետ՝ Ներսէս Ներսէսեանը: Ան բնութագրեց սոյն բանախօսութիւնը որպէս "Ազգային զմայլանք" հանդիսացող մի նիւթ եւ բանախօս:

Ներսէսեանը շնորհակալութիւն յայտնեց Տէր եւ Տկն. ձեպէճեաններուն իրենց սուաձ այն խոստումին համար, որ շուտով, կրկին անգամ պիտի այցելեն Ամման - Յորդանան եւ աշխատանքային սեղաններով պիտի նպաստեն գաղութիս խրախուսիչ տարր հանդիսացող եւ շօշափելի թիւով հայերէն լեզուի ծարաւ զգացող երիտասարդ երիտասարդուհիներուն, որոնք իրենց հարցադրումներով բարձր տպաւորութիւն թողեցին սիրելի բանախօսին վրայ:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 110-ԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՅՈՐԵԼԻՆԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱՄԵՐԳ ԳԱԴԻՐԷԻ ՄԷՋ

Այս տարի ազգովին, հայրենիքէն ներս թէ դուրս, աշխարհի երաժշտական ու երաժշտասէր հասարակութեան հետ, երգահանդէսներով, նուագահանդէսներով, թատերապարային կամ այլ ձեռնարկներով արժանապատիւ հպարտութեամբ կը տօնախմբենք հանճարեղ երգահան Արամ Խաչատրեանին ծննդեան 110-ամեակը:

Արամ Խաչատրեան իր արուեստին մէջ հնչեցուց գեղարուեստական ի՛ր խօսքը, հիմնեց ի՛ր ստեղծագործական ոճը եւ հաստատեց ի՛ր երաժշտական լեզուն: Արամ Խաչատրեանին արուեստը իր հմայքին տակ առաւ թէ՛ հայր եւ թէ՛ օտարը, թէ՛ դրկիցը եւ թէ՛ միւս կիսագունտին մարդը, թէ՛ սրտակիցը եւ թէ՛ չկամը, քանի որ ան գտած էր դէպի մարդուն սիրտը տանող ամենակարճ եւ ամենավստահելի ուղին: Ան խօսեցաւ երաժշտութեան լեզուով եւ խօսեցաւ այնպէս, որ անդիմադրելիորէն հասկնալի էր բոլորին, քանի որ այդ լեզուն միաժամանակ թէ՛ ազգային էր եւ թէ՛ միջազգային, թէ՛ աւանդական եւ թէ՛ նորարարական, թէ՛ քնարական եւ թէ՛ հերոսական, թէ՛ մտերիմ եւ թէ՛ իշխանափառ: Ուստի ոչինչ կը մնար այլեւս աշխարհին քան խոստովանիլ խաչատրեանական արուեստին անկասելի յաղթանակը: Մեծ երաժշտը, խօսելով ամբողջ մարդկութեան հասկնալի լեզուով՝ երաժշտարուեստի լեզուով, ոչ միայն դարձաւ աշխարհի ամենայայտնի հայր, այլեւ մեր ազգային երաժշտութիւնը հասանելի, հասկնալի ու սիրելի դարձուց աշխարհին՝ իր երաժշտութեամբ հարստացնելով հայրենի եւ համաշխարհային երաժշտութեան գանձարանը:

Եզիպտահայ համայնքը ի մի բերելով կատարողական իր բոլոր ուժերը, տօնական բացառիկ համերգով մը եկաւ իր խոնարհումը բերել մեծ երաժշտի յիշատակին: Արդարեւ, Շաբաթ, 16 Մարտ 2013-ին Հելլոպոլսոյ «Պըլըքտանեան» հանդիսասրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Թեմիս բարեխնամ Առաջնորդ Գեըշ. Տ. Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեանի, կազմակերպութեամբ Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան եւ նախաձեռնութեամբ «ԱՐԱՔՍ» երգչախումբի, տեղի ունեցաւ մեծ երգահան Արամ Խաչատրեանի ծննդեան 110-ամեակին նուիրուած յոբելեանական բացառիկ համերգ: Ելոյթ ունեցաւ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի «ԱՐԱՔՍ» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ խմբավար-երաժշտագէտ Միհրան Ղազէլեանի,

մասնակցութեամբ երաժշտագէտ-դաշնակահար Հայկ Աւագեանի, հարուածայիններ Ռուբէն եւ Վարդան Թերզիպաշեաններու, մեներգիչներ Գոհար Ղազէլեանի, Սիլվա Թէրզիպաշեանի, Արա Քէօհնէլեանի եւ Ռուբէն Սաատի, «Մարդարապատ» պարախումբի (պարուսոյց՝ Գարօլին Մազլումեան) եւ «Զանգեղուր» պարախումբի՝ (պարուսոյց՝ Սիւզան Յակոբեան-Գարգուր):

Գլխաւորութեամբ Առաջնորդ Սրբազան Հօր, համերգին ներկայ էին Գահիրէի Հոգեւոր Հովիւ Արժ. Տ. Յակոբ Քհնյ. Յակոբեան, Հայաստանի Հանրապետութեան արտակարգ եւ լիազօր դեսպան նորին գերագանցութիւն Դոկտ. Արմէն Մելքոնեան եւ դեսպանատան անձնակազմը, Գահիրէի Պատկառելի Թեմական Ժողովի Ատենապետ Տիրար Նուպար Սիմոնեան, Պատուարժան Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Տիրար Օննիկ Պըլըքտանեան, Ազգային Իշխանութեան անդամներ եւ արուեստասէր հասարակութիւն մը:

Մեծարանքի այս համերգին համար պատրաստուած էր աննախադէպ ճոխ, բացմագան եւ կատարողական նորութիւններով լեցուն յայտագիր մը, որ կը պարունակէր խաչատրեանական 10 խմբերգ, 4 մեներգ, 1 եռերգ, 5 պար, հեղինակը ներկայացնող վաւերագրական կարճ շարժանկար մը, ինչպէս նաեւ բանախօսութիւն:

Տօնական հանդիսութիւնը սկսաւ Արփի Խաչերեանի բացման խօսքի ընթացքումով: Ապա տօնականօրէն յարգարուած բեմը (բեմայարդար Գարօլին Արսլանեան) տրամադրուեցաւ «ԱՐԱՔՍ» երգչախումբին, որն իր ելոյթը սկսաւ՝ կատարելով Խաչատրեանի Դիմակահանդէսի հանրայայտ վալսին խմբերգային փոխադրութիւնը: Ամբողջ երեկոյի ընթացքին դաշնակի վրայ կ'ընկերակցէր երաժշտագէտ-դաշնակահար Հայկ Աւագեան: Վալսին յաջորդեցին Գարուն-Երեւան եւ Երջանկութեան Գորգը երգերու խմբերգային փոխադրումները: Մեներգերով հանդէս եկան Արա Քէօհնէլեան Պէպոյի երգով եւ Սիլվա Թէրզիպաշեան Երգ Աղջկայ Մասին երգով: Այնուհետեւ երգչախումբը կատարեց Հայաստան խմբերգը եւ հուսկ Զօն Յնձութեան փառաբանական խոշորածաւալ ստեղծագործութիւնը՝ գրուած մեծօ սոփրանոյի, երգչախումբի, նուագախումբի, լարայիններու եւ սուալահարներու համոյթի համար,

833 W. Glenoaks Blvd. Glendale, CA 91202 (818) 240-0065

Dr. Missak Ekmekdjian
Chiropractor

Dr. Anahid Ekmekdjian
Chiropractor

Մեծահասակներու եւ մանուկներու Բարբոզաբարձիք բուժում:
Գլխացաւ, վզի, մէջքի, յօդային եւ մկանային ցուեր:
Բերնաշարթի վթարի հետեւեալով պատահած վնասուածքներու բուժում:

Ձեր առողջութիւնը մեր մտահոգութիւնն է

ԱՊՐԻԼ 24, 98-ՐԴ ԿԱՆՎԱՌԸ

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼՈՍԻ ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐժԱՐԱՆ

ԱՐՏԱԻ ԱԶԳՄԵԼ ԳԻՍԵՅԹԵԱՆ

Հայոց դէմ գործուած ցեղասպանութիւնը խորհրդանշող Ապրիլ 24-ին ենք դարձեալ: Ազգովին կը խնկարկենք մեր նահատակներուն հոգիներուն համար եւ 98-րդ տարին ըլլալով կ'ուխտենք նուիրուելի մեր ազգին բարօրութեան ու հայրենիքին հօրացման ի խնդիր: 98 տարիներ ցեղասպանութենէն ետք: Ինչպիսի յորձանուտներու մէջ միտնուեցաւ մեր ժողովուրդը այս ժամանակամիջոցին եւ ինչպիսի բարձունքներ նուաճեց ան:

Ուր էր մեր հայրենիքը եւ ուր հասած է այսօր: Իսկապէս որ վերածնած ենք կրկին եւ մեր պատուական տեղը կը գրաւենք համամարդկային ընտանիքին մէջ: Այս բոլորը եղան շնորհիւ մեր դարաւոր պատմութենէն մեզի փոխանցուած պայքարելու ոգիին, գոյատեւելու հաստատակամութեան եւ ժողովուրդներու շարքին ապրող ու ստեղծագործող ազգ մը ըլլալու մեր վճռակամութեան:

Շնորհիւ այդ հոգեկան ու մտաւոր ժառանգին ու այդ ոգիին, կրկին ու կրկին անգամ ըլլալով հայրենիք կառուցեցինք եւ պետականութիւն հաստատեցինք: Շնորհիւ այդ դարաւոր ցեղասպանութեան զոհերու աւանդին, ամենադժուարին պայմաններուն մէջ իսկ սփիւռք յիշատակը չաւերժացնող խաչքար կերտեցինք իր դպրոցներով, եկեղեցիներով, ազգային կառուցներով, իր մարդով եւ յատկապէս իր հայ մարդով: Սփիւռք մը, որ պատիւ կը բերէ հայ ժողովուրդին, սփիւռք մը որ հօրութիւնը կ'աւելցնէ հայրենիքին ի վերջոյ սփիւռք մը որ սրբազան դատ կ'ենտապնդէ եւ որ իր իրաւունքները կը պահանջէ ցեղասպանէն:

Ահաւասիկ հայ ժողովուրդը իր նոր պատմութեան մէջ: 98 տարիներու ընթացքին գոյատեւեց ան հակառակ ցեղասպանութեան ենթարկուելուն ու վերկանգնեց ինքզինք անբացատրելի մարտունակութեամբ:

Այդ բոլորը լաւ այլեւ՝ շատ լաւ: Ինքնաբերաբար կը հետեւի բնական հարցադրումը ամբողջ դարաշրջանի վրայ երկարող մեր տիտանային ծառայումէն ու հերոսավայել մաքառումներէն ետք, ինչպիսի մարտահրաշխանքներու դէմ յանդիման կը գտնուինք մենք այսօր եւ ապագայի համար ինչ պէտք է ընենք:

Այլ ժողովուրդներու նման մենք ալ դժուարին ժամանակներու մէջ կ'ապրինք այսօր:

Կայսրութիւններ կ'ենթարկուին փլուզումի, կ'աւերուին երկիրներ, նոր մտածողութիւններ կ'ընդհանրանան եւ նոր բարքեր հող կը գրաւեն:

Նոր աշխարհ մըն է որ կը ծնանի դժուարին երկունքով: Այդ բոլորին մէջ դէմ յանդիման կը գտնենք զմեզ նոր իրավիճակներու:

Այս նոր օրերուն մէջ առաջին հերթին կայ անշուշտ իբրեւ մարդ գոյատեւելու պայքարը: Հայ ժողովուրդը վերապրեցաւ մոխիրներէն որ հետզհետէ կը բարդանայ համաշխարհային վերածնող առասպելական փիւնիկին նմանացումի այս հանգրուանին: Այս մէկը բնականաբար իր շուքը կը ձգէ իբրեւ Հայ մարդ ապրելու կարելիութեանց վրայ:

Միւս կողմէ մեծ յեղաշրջում

կը յառաջացնեն հաղորդակցութեան գերարդիական միջոցները, որոնց պատճառով փուլ կու գան ազգամիջեան պատնէշները ու կ'անհետանան սահմանները: Այս մէկը իր բազում առաւելութեանց կողքին նաեւ լայն դուռ կը բանայ օտար մտածողութեանց դիմաց, որոնք կարգ մը պարագաներու մէջ կը խաթարեն մեր ազգային ինքնուրոյն գաղափարները: Հաղորդակցութեան միջոցներու այս մեծ զարգացումի օրերուն, համաճարակի նման կը փոխանցուին օտար բարքերը որոնք յաճախ կը փոխեն մեր իւրապատու դիմագիծը:

Այս բոլորին զուգահեռ կը ծագին երկիրներու քաղաքական վերիվայրումները, որոնք երբեմն մնալու կամ գաղթելու երկընտրանքին առջեւ կը դնեն հայութիւնը, յատկապէս այն երկիրներուն մէջ ուր կայք հաստատած են անոնք: Վերջին ցայտուն օրինակները Հայկական յաւիտեանականութեան անիւր կու գան մերձաւոր արեւելեան երկիրներէն: Ինչ են որմնաքանդակ, Գանձասարի վանք այդ երկիրներուն մէջ բնակող ժողովուրդներուն համար նախատեսուած ծրագիրները մնալ թէ՛ գաղթել եւ ուր գաղթել...

Այս բոլորը եւ նմանօրինակ մարտահրաշխանքներ վեր են մեր տարտղնուած ուժերէն եւ հետեւաբար մեզ կը պարտաւորեցնեն որ իբրեւ հայկական հաւաքականութիւններ եւ ազգային կառուցներ համադրենք մեր աշխատանքները, քով քովի բերենք մեր ուժերը եւ միասնական ծրագրումով ջանանք դիմակալել զանոնք: Այլեւս արտօնելի չէ որ մասնատուած ըլլայ սփիւռքը այլեւս արտօնելի չէ որ ուժերու վատնում արձանագրեն սփիւռքահայ մեր կառուցները: Ամբողջական վերադասաւորումի կարիք ունի սփիւռքը իր կառուցներով եւ իր ազգային առաջնահերթութիւններով:

Հայ ժողովուրդի յաւերժականութեան խորհրդանիշ՝ Սրբազան լեռը Անդին բնականաբար կու գայ հայրենիքին դերը: Ծիշդ է թէ այնտեղ ալ կան դժուարութիւններ, այնտեղ ալ կ'արձանագրուին խոչընդոտներ, բայց ի վերջոյ պետականութիւն կայ այնտեղ որ կրնայ համեմատաբար աւելի հեշտ ձեւով շրջանցել այդ արգելքները եւ աւելի հեզասահ կերպով լուծումներ գտնել այդ

Շարունակուած էջ 14-էն

սին խօսեցաւ մեկնաբանելով աշակերտներու կողմէ եղած ասմունքներն ու խմբերգները: Օրուան խօսքը փոխանցեց վարժարանիս Տնօրէնուհի քոյր Լուսիա, ապա հերթով բեմ ներկայացան բոլոր աշակերտները եւ մեկնաբանեցին երգեր, արտասանեցին պատշաճ ոտանաւորներ եւ ներկայացուցին Ա. Ահարոնեանի «Վազրիկ» դրուագը, որոնք բծախնդրօրէն ընտրուած, համադրուած եւ պատրաստուած էին հայերէն դասականող ուսուցչուհիներու եւ երաժշտութեան ուսուցչուհի կողմէ: Այս տարուան յայտագիրը տարբեր էր նախորդներէն որովհետեւ ան իր երգերով եւ ոտանաւորներով կը խորհրդանշէր հայոց ցեղասպանութենէն ճողոպրած հայ մարդու ապրելու կամքն ու աշխատասիրութիւնը, ապա իրենց արտասանութիւններով եւ երգերով անցան ճակատամարտերէ եւ ազատագրական պայքարներէ հասան անկախութիւն եւ Հայաստանի հանրապետութիւն փառաբանելով հայոց բանակի ուժն ու քաջութիւնը: Հանդիսութիւնը վերջ գտաւ Տէրունական արօթքի երգեցողութեամբ:

Սակայն Ապրիլը կը շարունակուէր... Եւ Ապրիլ 30-ի յետմիջօրէին

միջնակարգի աշակերտները առիթ ունեցան ըմբոշինելու Արմէն Արոյեանի մեկնաբանութիւնն ու վկայութիւնները Արեւմտահայաստանի ու կիլիկիոյ տեսաբերիներու ընդմէջէն, աշակերտները անգամ մը եւս ակնատես եղան Թուրքին իրագործած անմարդկային ոճիրին:

Շնորհակալութիւն Պրն. Արմէն Արոյեանի բծախնդիր աշխատանքին, աշակերտներուն համար վերահաստատում մըն էր իրենց աշխատանքին, անոնք հետաքրքրութեամբ հետեւեցան իրենց սորված Արեւմտահայաստանի եւ հայկական կիլիկիոյ քաղաքներուն, բերդերուն, որոնք այս ներկայացումով մարմին աւին եւ շօշափելի դարձան, իսկ իրենց հոգիներուն ու մտքերուն մէջ արմատաւորուեցաւ պահանջատիրութեան գաղափարն ու տունդարձը... Ինչպէս որ ութերորդէն Շանթը կ'ըսէր՝ «Միայն լացող մանուկի պէս պիտի ուզե՞նք, պէտք է երթանք, վերադարձնենք մեր հողերը»:

Այս էր մեր նպատակը, այս է հայ դպրոցի նպատակը:

Ապրիլ ամիսը վերջ գտաւ, սակայն մենք կը շարունակենք մեր «Նախահայրերու ոտնահետքերով» քալել, հայ դպրոցին ներս ներշնչելով հայ պատանին՝ հայրենասիրութեամբ, պահանջատիրութեամբ եւ տուն դարձի տրամադրութեամբ:

դատին հետապնդումը, հասնելու համար մեր ժողովուրդին դէմ ի գործ դրուած ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման եւ մեր իրաւունքներուն վերատիրացման: Այս իրագործելու համար պարտինք մնալ Հայ մեր սրտով ու միտքով եւ հարկ է ամենայն վճռակամութեամբ դիմակալենք մեր ինքնուրոյն հույժեղ սպառնացող որեւէ վտանգ՝ ի վերջոյ հայութեան դէմ ցցուող որեւէ տագնապ անհրաժեշտ եւ հրամայական է որ դիմակալենք համահայկական միացեալ ձիգերով, համադրուած ուժակամութեամբ եւ անպայմանօրէն՝ հայրենիքին նեցուկով:

Մեծ Եղեռնի 98-րդ կանգառին ենք, պէտք է ծրագրաւորեալ ձեւով դիմաւորել յառաջիկայ կանգառները հասնելու համար ամբողջական մէկ հայրենիք եւ «ամբողջական մէկ ժողովուրդ» մեր նահատակներէն մեզի աւանդ մնացած մեր նահատակներու սրբազան պատգամին:

ՎԵՐԱՆՈՐՈՂՈՒՄ	ST. GREGORY ARMENIAN CHURCH Geragos BANQUET HALL OF PASADENA	NEWLY REMODELED
<p>Now ready to host your</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wedding • Baptism • Anniversaries • All other happy & sad events. <ul style="list-style-type: none"> • հարսանիք • Սկստութիւն • Տարեդարձ • և ամէն ուրախ ու տխուր առիթներ: <p>ՎԱԹԷ 562-715-8730 ՎԱԿԷ</p> <p>Լաւագոյն և յարմարագոյն գիներով ձեզ կ'սպասարկենք</p>		

ԱՆԲԱՍԻՐ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՉԸ

Շարունակում է 5-էն

տագիտութեան, օրինակելի մարդ, դաստիարակ, օրինակելի ազգային կրթական մշակութային գործիչ, բիւր յարգանք իր յիշատակին»:

Հրաւիրուեց «Սահակեան սանուց» վարչութեան անդամ յարգելի պրն. Նազարէթ Գեւորեանը, որը տեսահոլովակով ներկայացրեց «Սահակեան»-ի հին խղճուկ շէնքը:

Խաչիկ Թաշնեան

բակը, ուր աշակերտները կը վագուզէին, կը խաղային Տնօրէնի աշակերտները ներկայութեամբ եւ հսկողութեամբ, ապա ցուցադրուեց՝ «Սահակեան Լեւոն Մկրտչեան» գոլէջի նորակառուց հոյակապ շէնքը:

Վարդուհի Գազանեան

այնուհետեւ Երեւանում Բենիամին Ժամկոչեանի յիշատակին նուիրուծ թիւ 119-րդ դպրոցը Տնօրէն Ժամկոչեանի կիսանդրին մուտքի մօտ: Նա բաւական լայն բացատրութիւն-

ներ տուեց իրենց կատարած աշխատանքների եւ դրամական յատկացումների մասին շէնքի նորոգութեան եւ այլ հարցերին առնչուող: Հանդէսի աւարտին «Գալի-

Արծ. Տ. Արշակ Ա. Քհն. Խաչատուրեան

Ֆորնիայի Սահակեան սանուց» վարչութեան անդամ՝ ազնուափայլ տիկ. Վարդուհի Գազանեանը ջերմ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներին եւ բոլոր ելոյթ ունեցողներին ասելով՝ «...Շատ սիրելի սահակեանցիներ եւ «Սահակեան»-ի բարեկամներ, որ սիրալոյսով ներկայ գտնուեցաք մեր այսօրուան ձեռնարկին, անգամ մը եւս ապացուցանելով ձեր սէրն ու նուիրուածութիւնը ձեր սիրելի վարժարանին, որուն միշտ քաջալեր կը հանդիսանաք նիւթապէս եւ բարոյապէս»:

«Դօ Սօլ»-ի երգով եւ Տէր Արշակ Աւագ Քահնայ. Խաչատուրեանի աղօթքով հանդէսը վերջ գտաւ, այնուհետեւ ներկաները հրաւիրուեցին պատրաստուած համեստ հիւրասիրութեան:

Հանդէսը փակուած էր, հանդիսականների մօտ բարձր տրամադրութիւն էր տիրում, գոհունակութեան արտայայտութիւն պէտք է համարել տեսնելով հայրութեան նուիրուած մարդիկ շէնք մոռացուած եւ նրանց արածն ու կատարածը յիշատակում է ի քաջալերանք սերունդներին:

Այս է իսկական կեանքի միտք բանին, լաւը գովի՛ր, որպէսզի իմաստալից կեանքը շարունակուի, իսկ արատը համարձակօրէն քննադատի՛ր, որպէսզի արմատախիլ լինի նա եւ լաւը փոխարինի նրան:

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՍ

Շարունակում է 13-էն

պատասխանեցի, «Ո՛չ թրքութեան, եւ ո՛չ ալ որեւէ մարդկային կազմակերպութեան բերնին ինկած է հայր անհետացնելը: Թուրքին Անատոլու, մուտքի օրերուն - քիչ առաջ կամ ետք՝ պատմաբանները կրնան որոշել - Հայաստանէն անցան Ալի Ասլաններու, Լենկ Թիմուրներու նման արիւնխառու գազաններ, որոնք հայ գլուխներով բլուրներ, հայու արեամբ լիճեր կազմեցին: Սակայն այսօր իրենց եւ վո՛հմակներու հետքը չկայ, մինչդեռ հայը կայ ու կը մնայ: Իսկ ինչ որ 1453ին թուրքը չկրցաւ փորձել, ո՛չ թէ կատարել, 1915ին Թալաթի Փաշանիդ յոխորտանքով յայտարարեց. «Ինչ որ Սուլթան Համիտ երեսուն տարուան մէջ չչջողե-

ցաւ, այսինքն՝ հայ բնաջնջել, ես չորս տարուան մէջ պիտի կատարեմ: Միայն մէկ հայ պիտի թողում, ան ալ որպէս նմուշ թանազարանին»: Ինչ հիանալի պիտի ըլլար այդ մարդ-գազանը գետին փռելու տեղ՝ գառազեղի մը մէջ պահէին, եւ հիմա աշխարհի չորս կողմը պտտցնելէ ետք, բերէին Պէյրութ, ուր ամէն իրիկուն, քանի մը տասնեակ դպրոցներէ հոսող հազարաւոր կենսուրախ երկսեռ պատանիները տեսնելով՝ ապահովաբար սիրտը պիտի պայթէր»:

Արդ՝ խօսքս ձեզի կ'ուղղեմ, Ամերիկահայ, ճակատնիդ բարձր բռնած՝ նայեցէ՛ք յաւերժական պատմութեան: Դուք վկայ էք թէ ասկէ քսան-երեսուն տարի առաջ քանի մը վարձկան քաղաքագետներ համարձակեցան ձեր կառավար-

ԶԱՐԻՆ ԿԵՐՁԸ

Շարունակում է 6-էն

Նէօ-ֆաշիզմը՝ ցեղապաշտական դիմակով թէ կրօնական պատմունկով իր թունալից եւ սեւ գործը կը կատարէ... յիշեցնելով Հիթլէրն ու իր նմանները: Չարիքը կը շարունակէ իր ստոր արարքը՝ ապականելով չորսիդին, մթազնելով մարդոց անամպ երկինքը:

Բայց պէտք է մոռնալ չարին վերջը:

***

Երեւոյթ մը տակաւին չհասկացայ. ինչո՞ք օգնեցէք տրուպիս:

Չարին վերջը Մայիս 9-ին կը նշէ Հայաստանի ժողովուրդը եւս, անոր կը միացնեն Շուշիի ազատագրութեան տարեդարձը: Շատ բնական եւ իրաւացի տօնախմբութիւն. յաղթանակի՛ օր. յաղթական տրամադրութիւն հին եւ նոր սերունդներուն համար: Բնականաբար այս պանծալի օրուան կը միանան Հայաստանի իշխանութիւնները, վերադաս մարմիններն ու իշխող կուսակցութիւնը՝ Հայաստանի Հանրապետական կուսակցութիւնը: Անոր ղեկավարները արդեօ՞ք չեն հակասեր իրենց խօսքն ու գործը:

Արդարեւ, իրենց պաշտած ու սիրած, իրենց գաղափարախօսութիւնը Գարեգին Նժդէհի ուսմունք-

քին վրայ խարսխած, իրենց տարփողած ցեղակրօնութիւնը մէկ նմանակը չէ՞ ֆաշիստական գաղափարախօսութեան:

Խ. Միութեան վրայ խոյսացող եւ դէպի կովկաս ուղղուող գերման գորքերուն միացած չէ՞ր իրենց կուռքն ու տեսաբանը:

Մայիս 9-ին յաղթանակի օրը տօնախմբողը ինչպէ՞ս միաժամանակ կը հպարտանայ այն անձնաւորութեամբ, որ իր ջոկատով միացած էր հիթլէրական ուժերուն: Դուք անպարարութիւն չէ՞ք նկատեր այս երկակի վարքագիծին մէջ: Ինչ անհեթեթ երեւոյթ, երբ մէկ կողմէ կը փառաւորուի չարին վերջը, միւս կողմէ կը գովաբանուի չարին զինուորներէն մին: Հանրապետական կուսակցութեան ղեկավարներ իրաւունք ունին՝ Մայիս 9-ին ծաղկեպսակ գետեղելու Մեծ Հայրենականի զոհերու յուշարձանին, երբ իրենց երբեմնի առաջնորդը կը գտնուէր եւ կը կուռէր դիմացի խրամատի ետին, իր գունդով:

Յամենայնդէպս, ինչպէս հեքիաթներու մէջ, նոյնպէս պատմութեան մէջ պիտի մաղթէինք, որ չարը ունենայ իր վերջը:

Ինչպէս որ ունեցաւ... Հիթլէր-Մուսոլինի պիղծ գոյգը:

ԾԱՌԱՅԵԼ ԶԱՅՐԵՆԻՔԻՆ

Շարունակում է 6-էն

մը» վերնագրով պատմուածքների ժողովածուն: Բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր Մարգարիտ Խաչատրեանը այս էլ քանի՛ տարի անխոնջօրէն ծառայում է հային եւ Հայրենիքին՝ բժախնորթօրէն կազմելով նախ՝ Համաստեղի, ապա՝ Արամ Հայկազի ստեղծագործութիւնների ժողովածուները՝ ծանօթագրելով, հակիրճ եւ սպառիչ

ըութենէն պահանջել, որ հայերը որպէս ոչ-քաղաքակիրթ ժողովուրդ՝ զրկէ քաղաքացիութեան իրաւունքէ: Սակայն այդ փուլ աշխատանքը շուտով մոռցուեցաւ: Դուք՝ ձեր հազարաւոր որդիներով կրցաք մեծ ծառայութիւն մատուցանել Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մշակութային զարգացման:

Այդ հազարաւորներէն տանք միայն երկու օրինակ: Ամբողջ 25 տարի Միացեալ Նահանգներու գրական երկնակամարին վրայ փայլեցաւ Ուիլիըմ Սարոյեանի գրիչը, ամերիկեան գրականութիւնը ճոխացնելով փայլուն գործերով: Նման գաւազի ունենալը հպարտութիւն պիտի համարէր որեւէ քաղաքակիրթ ազգ:

Օրինակ մըն ալ տանք գործնական աշխարհէն: Յիսուն եւ աւելի տարիներ առաջ, հնարամիտ հայ պատանեակ մը կ'ապրէր Ա.Մ.Ն.էն ներս՝ գրպանը հագիւ յիսուն սենթ ունենալով: Սակայն արդար աշխատանքով, Ա.Մ.Ն.ի ներկայացուցած պատեհութիւններէն օգտուելով կրցաւ տիրանալ մէկէլ աւելի մենաշնորհներու: Այդ պատանեակը տեսաւ տղարներու հոսքը եւ ըսաւ. «Մահէ առաջ յիսուն միլիոն տոլար պիտի նուիրեմ բարեգործութեան», որուն առիւծի բաժինը անշուշտ պիտի ինար Ա.Մ.Ն.ին:

տեղեկութիւններ տալով: Երախտագիտութեան խօսք պիտի ուղղել նաեւ խմբագիրներ Գէորգ Եագըջեանին, Հայկանուշ Մեսրոպեանին, սրբագրիչներ՝ Տիրանուհի Մարգարեան-Կարապետեանին, Անահիտ Շահինեանին, ինչպէս նաեւ՝ «Տիրան Մեծ» եւ «Հայաստան» հրատարակչութիւնների աշխատակիցներին: Եթէ միայն ամէն հայ կարողանար ծառայել իր ժողովրդին եւ Հայրենիքին...

Մենք կենդանի վկաներն ենք Ձրլի-էն մինչեւ էջմիածին, Ալաքայէն մինչեւ Թեհրան՝ անոր նուիրած լիաբուն գումարներով կառուցուած դպրոցներուն, խաղավայրերուն, գրադարաններուն: Եւ այս երէկի պատանին է Ալէք Մանուկեան՝ Մեծ Հայը:

Փա՛ռք կու տամ Աստուծոյ եւ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Ա.Մ.Ն.ի պետական անձնաւորութիւններուն, որ պատեհութիւն տուին ինծի երկու ամիս ապրելու Ֆրեզնոյի մէջ: Թէեւ վեց շաբաթ հիւանդութեան անկողնին ծառայելով չկրցայ երկրին քաղաքակրթական սքանչելիքները եւ ամերիկահայ բարեկամներու եւ հարազատներու հիւրասիրութիւնը վայելել, սակայն կրցայ այս խղճուկ յօդուածով կաթիլ մը ծառայութիւն մատուցանել հայ դատի յատկացման:

Եթէ անմտութիւն պիտի ըլլար յայտարարել թէ՛ հայերէն խօսեցաւ երկրի վրայ առաջին ոտք դնող մարդը, բայց հաւանաբար իրաւունք ունինք ըսելու թէ հայախօս պիտի ըլլայ երկրի վրայ բնակող վերջին հայը, քանի որ հայը եղած է լոյսի եւ ճշմարտութեան ջահակիր:

Մնաք բարեաւ: Կը մեկնիմ Լիբանան:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

«Մասիս»ի յարատեւ ընթերցողներէն մի ոմն գնահատելով թերթի բովանդակութիւնն ու որդեգրած քաղաքական ուրոյն դիմագիծը \$100 տոլար կը նուիրէ «Մասիս»ի բարգաւաճման ֆոնտին:

**ՄԱՐԱԶԴ
ԿԱՐՊԻՍ ՈՐՁԵԱՆ**

Խոր կակիծով կը գոլժենք մեր հօր, մեծ հօր եւ հարազատին **ԿԱՐՊԻՍ ՌԸՁԵԱՆԻ** անակնկալ մահը որ պատահեցաւ Կիրակի, 12 Մայիս, 2013-ին:

Յուզարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, 13 Մայիս, 2013-ին, կէսօրէ ետք ժամը 3:00-ին, Նոր Հաճնոյ Սբ. Գէորգ Եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ հանգուցեալին մարմինը փոխադրուեցաւ Պուրճ Համուտի Ազգային գերեզմանատունը:

- Սգակիրներ՝
- Տէր եւ Տիկին Արա Ռոզեան եւ զաւակունք
- Տէր եւ Տիկին Վանիկ Ռոզեան եւ զաւակունք
- Տիար Սեւակ Ռոզեան
- Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ռոզեան եւ զուսորդ
- Տիկին Վանտա Ղարիպեան եւ զաւակունք
- Տիկին Զեփիւռ Չարըքեան եւ զուսորդ
- Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ժամկոչեան եւ զաւակունք
- Տէր եւ Տիկին Պօղոս Այվազեան եւ զուսորդ
- Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Դանիէլեան եւ զաւակունք
- Տիկին Մաքրուհի Գուճաշեան եւ զաւակունք
- Եւ համայն Ռոզեան, Դանիէլեան, Նաճարեան, Եթիմեան, Ժամկոչեան եւ Գուճաշեան ընտանիքներ եւ ազգականներ:

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ

ԿԱՐՊԻՍ ՌԸՁԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով Հ.Մ.Մ.-ի վարչութիւնը իր խորագրաց ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հանգուցեալի համայն հարազատներուն եւ պարագաներուն:

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ

ԿԱՐՊԻՍ ՌԸՁԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով «Մասիս» Շաբաթաթերթի անձնակազմն իր խորագրաց ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի զաւակներուն եւ համայն հարազատներուն:

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ

Գէորգ (ձՕ) ԹԱՇՃԵԱՆ-ի մահուան տխուր առիթով Սահակեան-Լեւոն Մկրտիչեան Գոլճի Սանուց Միութեան Լոս Անճելոսի մասնաճիւղը իր խորագրաց վշտակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի ընտանեկան համայն պարագաներուն, մասնաւորաբար Տէր եւ Տիկ. Մանուկ եւ Լենա Մանուկեանին:

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ

ՌՈՂԱ ՊՈՅԱՃԵԱՆԻ մահուան առիթով Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր եւ Միմա Կիրակոսեան իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հանգուցեալի բոլոր հարազատներուն, մասնաւորաբար Տէր եւ Տիկ. Վահէ եւ Մարօ Աջապահեանին:
Առ այդ փոխան ծաղկեպսակի \$100 կը նուիրեն «Մասիս»ին:

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ

ՆՈՒԷՐ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆ-ԱՐԱՊԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով «Մասիս» խմբագրութիւնն ու անձնակազմը իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հանգուցեալի զաւակին՝ Տէր եւ Տիկ. Ընկեր Միհրան եւ Արմիկ Արապեաններուն:

**ԳՆԱՅԱՏԱՆՔԻ ԵՒ ԽՆԴՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅ՝
ՄԵՐՏԻՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՅԱՄԱՐ**

Շարունակուած էջ 14-էն

30 տարիներու ծառայութեան համար:

Տպաւորիչ էր վարժարանի անցեալն ու ներկան ներկայացնող սահիկներու ցուցադրութիւնը, պատրաստութեամբ՝ Ֆրես Սայաթեանի: Գեղարուեստական յայտագիրի առաջին մասով ելոյթ ունեցաւ վարժարանի Ա.-Գ. կարգերու աշակերտներէն կազմուած պարախումբը՝ պարուսոյց Թալիթա ինքնակազմով ղեկավարութեամբ, իսկ ճրդ կարգի աշակերտները արտասանեցին հայերէն բանաստեղծութիւն մը եւ Ս. Գրային համարներ:

Երեկոյցի պաշտօնական մասը հոգաբարձութեան կողմէ նախաձեռնուած գնահատագիրներու ներկայացումն էր, որ կատարուեցաւ կազմի ձեռներէց ստենապետ՝ դոկտ. Վահէ Նալբանդեանի ձեռամբ: Գնահատանքի արժանացան տէր եւ տիկ. Ալպերթ եւ Թերի Պէյզեան-

ները, իրենց մէկ միլիոն տոլարի իշխանական նուիրատուութեան համար, որ պիտի յատկացուի վարժարանի գրասենեակներու շէնքին վրայ երկրորդ յարկ մը աւելցնելու ծրագիրին:

Գնահատուեցան նաեւ տէր եւ տիկ. Ճորճ եւ Վիվիան Լուսարարեանները՝ իրենց հարիւր հազար տոլարի նուիրատուութեան համար:

Ընթրիքէն ետք շարունակուեցաւ գնահատագիրներու տուչութիւնը: Գնահատուողներէն մէկը ձեք Մուսէէրեանն էր՝ վարժարանի նոր համակարգիչներու տեղաւորման եւ ծրագրման գործին անոր տրամադրած կամաւոր աշխատանքին համար:

Ապա, իր հանգստեան կոչուելուն առիթով, յատուկ գնահատանքի արժանացաւ վարժարանի 30 տարիներու ուսուցիչ եւ Հայերէնի բաժանմունքի պատասխանատու Աշխէն Իսբէնճեանը:

Գեղարուեստական յայտագիր-

ԱՐԱՍ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 110-ԱՄԵԱԿ

Շարունակուած էջ 16-էն

զոր երգչախումբին կողմէ կատարուեցաւ դաշնամուրի նուագակցութեամբ, իսկ մենակատարի բաժինը ստանձնած էր արհեստավար ժմենեզուհի Գոհար Ղազէլեան:

Այնուհետեւ ցուցադրուեցաւ Արամ Խաչատրեանի Դարը փաստագրական փոքրիկ տեսանիւթը, որմէ ետք բեմը տրամադրուեցաւ Յուսաբեր եւ Կոկանեան ակումբներու պարախումբերուն: «Սարդարապատ»ի մենապարուհի Թանիա Քիւրքճեան կատարեց Հարսին Պարը, իսկ «Զանգեզուրի» տղաներու խումբի Լեզկինքա-ն եզրափակեց համերգի առաջին բաժինը:

Համերգի երկրորդ բաժինին «Զանգեզուր» եւ «Սարդարապատ» պարախումբերը յաջորդաբար կատարեցին Լեռնցիներու Պարը եւ Վարդագոյն Աղջիկներու Պարը, որմէ յետոյ խօսք առաւ երաժշտագէտ-դաշնակահար Հայկ Աւագեան: Բանախօսը, ուշադրաւ բնորոշումներով եւ իւրայատուկ դիտանկիւնէ, ներկայացուց երաժշտական աշխարհին մէջ Խաչատրեանին ու անոր ստեղծագործութեան տեղը, դերը ու ընկալման առանձնատեսութիւնները՝ դիտուած յետ-աքատմիք զիտելիքի ազատագրուած ակնոցով:

Այնուհետեւ կրկին բեմ բարձրացաւ «ԱՐԱՔՄ» երգչախումբը եւ կատարեց Զանգեզուրեան քայլերգը՝ «Զանգեզուր» պարախումբի պարակցութեամբ, իսկ Ռուբէն Սաստ կատարեց Կենաց երգը: Ապա հնչեցին Խաչատրեանական երեք վալսեր, Գարնանային Պարահանդէս եւ Բարեկամութեան Վալս՝ երգչախումբային փոխադրութեամբ եւ Մանկանց Լուսէ Երազը որպէս եռերգ՝ Անայիս Սալէհի, Գոհար Վարդանեանի եւ Վարդուհի Արթինեանի կատարմամբ:

Համերգին վերջին երկու աշխոյժ երգերը նոյնպէս երգչախումբային փոխադրումներ էին՝ Մենք Այսօր Ուրախ ենք եւ Քեզ Բիւր Օրհնանք:

Այս համերգին հնչած երգերէն եւ խմբերգերէն կարեւոր մէկ մասը այս ձեւով կը կատարուէին առաջին անգամ ոչ միայն եզրապատահայ բեմէն, այլ՝ առհասարակ: Երգչախումբի կողմէ հնչած խաչատրեանական 10 կատարումներէն ութն այս համերգին առաջին անգամ ըլլալով հնչեցին որպէս խմբերգ: Երեք երգ թարգամանուած էին ուսուցիչնէ, որոնցմէ երկուքը յատուկ այս երեկոյցի համար, իսկ եւս չորս երգ ստացած էին բանաստեղծական նոր խօսք, որոնցմէ երեքը յատուկ այս երեկոյցին համար: Տեղին է նշել, որ յոբելեանական այս համերգին համար նախատեսուած խմբերգային բոլոր փոխադրումները, թարգամանութիւնները եւ բանաստեղծական նոր խօսքերը պատրաստուած էին խմբավար Միհրան Ղազէլեանի կող-

մէ: Այսպիսով, համերգային երգացանկին գերակշիռ մասը կազմող խմբերգայնացուած եւ հայացուած երգերուն առաջին կատարման պատասխանատուութիւնը դրուած է այս գործին մէջ արդէն նշանակալի փորձառութիւն ունեցող «ԱՐԱՔՄ» երգչախումբի ուսերուն, իսկ առաջին ունկնդրման իրաւունքը՝ մեր խստապահանջ ու բարձրաճաշակ եզրապատահայ հանդիսատեսին:

Յոբելեանական այս համերգին առիթով պատրաստուած էր նաեւ 80 էջոց նկարագրող գեղատիպ գրքոյկ-լայտագիր մը, որուն տպագրութիւնը սիրայօժար լանձն առած էին Նուպար եւ Հրաչ Սիմոնեան եղբայրները: Գրքոյկին առաջին բաժինը կը պարունակէր օրուան յայտագիրն ու կատարուելիք երգերուն բառերը, ապա մեծանուն երգահանին կենսագրականը, եւ այնուհետեւ Դիմանկար Եւ Ինքնադիմանկար բաժնով ներկայացուած էին նշանաւոր մարդոց կարծիք-գնահատականները Խաչատրեանին մասին եւ իր՝ Խաչատրեանին կարեւոր արտայայտութիւններէն քաղուած քերթ՝ բոլորն ալ «պեղուած» աւելի քան կէս դարու ընթացքին հրատարակուած գրականութեանէն:

Արամ Խաչատրեանի յոբելեանական այս համերգին մտայնացումը ունէր լուծելիք կարեւորագոյն երեք խնդիր.

ա. Հնարաւորինս համակողմանի ներկայացնել մեծ երգահանին երաժշտութիւնն ու անձը:

բ. Ընդգրկել համայնքային կատարողական հնարաւորինս շատ ուժեր:

գ. Կատարողական եւ ներկայացման այլազան ձեւերով գոհացնել հանդիսատեսի հնարաւորինս լայն խաւեր ու այլազան ճաշակներ:

Ճիշդ այս երեք խնդիրները իրականացնելուն կը ծառայէին վերը նշուած բոլոր համերգային նախատեսումներն ու գործադրումները, եւ որոնք թէ՛ նպատակային էին, թէ՛ մատչելի, հետեւաբար լիովին արդարացուած:

Ամբողջ աշխարհի վրայ, հայկական եւ ոչ հայկական նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած Արամ Խաչատրեանի ծննդեան 110-ամեակին նուիրուած համերգներու փառատօնային շարքին մէջ, մեր համայնքի ուժերով կազմակերպուած յոբելեանական այս բացառիկ տօնակատարութիւնը նշանակալի իրագործում մըն էր թէ՛ մեր համայնքին մշակութային եւ թէ՛ «ԱՐԱՔՄ» երգչախումբին համերգային կեանքէն ներս: Համերգը արձանագրեց աննախադէպ յաջողութիւն՝ հանդիսատեսի կողմէ ընդունուելով բացառիկ խանդավառութեամբ, եւ գնահատանքի մեծածաւալ յօդուածով մը յատուկ կերպով լուսաբանուեցաւ տեղական AL AHARAM WEEKLY-ի (21-27 Մարտ 2013) էջերէն:

Վստահ ենք, ինչպէս տնօրէնուհին իր խօսքին մէջ ըսաւ՝ «Մերտիւնեան» վարժարանը, իր շահած բարի համբաւով եւ ձեռք բերած պատուաբեր արդիւնքով, վառ յոյսերով պիտի նայի զալիքին ու պիտի հասնի լաւագոյնին»:

Պատիւն արժանաւորաց:

Վարձքը կատար բոլոր անձնուրաց աշխատողներուն:

Թղթակցուք ինքնը՝ վարժարանէն

րի երկրորդ բաժինով ելոյթ ունեցան վարժարանի շրջանաւարտներէն՝ Արմէն Գըւրբեանը՝ տուտուկի նուագակցութեամբ, Անի Քէշիշեանը՝ հայկական մենապարով, եւ ճրդ կարգի աշակերտները՝ հայկական պարով մը, պարուսոյց ունենալով Սարին Գագանճեանը:

Վեր. Ժան Խանճեանի օրհնութեան աղօթքով վերջ գտաւ երեկոն:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԿԻՄԵՆՆԵՐ

Ծարուճակուած էջ 7-էն

Շահէն, որուն Աքիայի բանտէն փախուտտին մեծապէս օգտակար դարձած էր Յ. Ճանկիրէան: Օտեսայէն կը մեկնի թիֆլիս ու հանդիպումներ կ'ունենայ ՀՅԴ-ի ղեկավարներուն հետ, որոնց շարքին Ռոստոմ, Սիմոն Զաւարեան: Յ. Ճանկիրէան իր պատրաստակաւ նուիրուած կը յայտնէ որպէս գործիչ Սասուն մեկնելու: Իրեն կ'առաջարկուի հրապարակային ձեւով անդամակցիլ ՀՅԴ-ին (մինչ այդ, ան կը նկատուէր «դաշնակցութեան բարեկամ»): Փոխադարձ այս առաջարկները չեն իրականանար: Էջմիածնայ մէջ կը հանդիպի նաեւ Խրիմեան Հայրիկին ու անոր կը յայտնէ Արեւմտահայաստան մեկնելու (առաջին հերթին իր ծննդավայրը՝ Վան, ուր կը գտնուէին մայրը, կինը եւ երկու որդիները) իր նպատակը: Խրիմեան Հայրիկ խորհուրդ կու տայ հրաժարիլ այդ գաղափարէն:

Կը վերադառնայ Աղեքսանդրիա: Նոյն տարւան աշնան Աթէնքի մէջ լոյս կը տեսնէ Յ. Ճանկիրէանի՝ վերակազմակերպութեան քննադատող «Դիմակաւորները» գրքովը, որ հանրային կարծիքին մօտ յառաջ կը բերէ որոշակի հետաքրքրութիւն: Գիրքին մէջ արծարծուած միտքերը կը քննարկուին վերակազմակերպութեան Բ. համագումարին (Աղեքսանդրիա, 1898 Հոկտեմբեր) կողմէ (17):

1899 Ապրիլին, Յ. Ճանկիրէան կը մեկնի Աթէնք: Աշխատանք կը տանի հոն հրատարակող «Միութիւն» թերթը գործարկելու եւ տարածելու ուղղութեամբ, որովհետեւ այդ կը քարոզէր կուսակցութիւններու «միութեան» գաղափարը: Կը յաջողի Ռուսոնքի, Պուրկազի, Բրովաստիայի եւ Պաթուկի մէջ ստեղծել միութեան յաճախումներ: (Ապագային, Պուրկարիոյ «Միութեան» մարմինները կը դառնան Հայ Սահմանադիր Ռամկավար Կուսակցութեան հիմնադրութեան բաղկացուցիչ մասերէն մէկը):

1900 Ապրիլին, Վառնայի մէջ կը հիմնէ «Երկսեռ Որբախնամ Ընկերութիւն Վասպուրականի» բարեսիրական միութիւնը, որ իր գործունէութեան յաջորդող 6 տարիներուն ընթացքին, տարբեր ձեռնարկներով կ'ապահովէ որոշակի գումար եւ այդ կը յատկացնէ Արեւմտահայաստանի տարբեր գաւառներուն մէջ գործող որբանոցներուն:

Այդ շրջանին աղմուկ կը հանէ եւ հասարակական հնչեղութիւն կ'ունենայ Վարդոյի գէնքերուն հարցը: Վարդօ (Յակոբ Վարդ Պատրիկեան) արեւելահայ երիտասարդ մը, Կ. Պոլսոյ մէջ կը միանայ Հնչակեան Կուսակցութեան եւ Գում Գաբուի ցոյցին յաջորդող ահաբեկչութիւններուն ան կը մասնակցի որ-

պէս կազմակերպիչ եւ գործադրող: Մաս կը կազմէ Վարիչ Մարմին: Երբ իր շուրջ վտանգը կը մեծնայ, ընկերները կը թելադրեն իր մօտ գտնուող կուսակցական կնիքը, կարգ մը փաստաթուղթեր եւ իրեն յանձնելու աւելի ապահով նկատուած ընկերներու: Վարդօ կը յամուի: Կը ձերբակալուի: Դատարանին առջեւ կ'ունենայ խիզախ կեցուածք (18): Որպէս ռուսահայաստակ կը յանձնուի ռուսական իշխանութեան: Իր ձերբակալութեան պատճառով, այն բոլոր իրերը գորս ընկերները կը թելադրէին անհետացնել իր մօտէն՝ կը բռնագրաւուին: Մաս կը նկատուի դաւաճանական վարմունք: Բանտէն ազատ արձակուելէն ետք կը հաստատուի Վառնա ու իր ազդեցութեան տակ կ'առնէ «Շարժում» թերթը: Կը միանայ Դաշնակցութեան եւ կը նշանակուի Պալքաններու շրջանի ՀՅԴ-ի ներկայացուցիչ: Այդ օրերուն, Պուրկազի մէջ հաւաքուած 12 սնտուկ գէնքն ու գինամթերքը, որ պէտք է տրամադրուէր արեւմտահայ ազատագրական պայքարին, խորհրդաւոր պայմաններու տակ կ'անհետանայ: ՀՅԴ Արեւմտեան Բիւրօն հարցին քննութիւնը կը յանձնէ Ռոստոմին: Յ. Ճանկիրէան եւս կը ներգրաւուի հարցի պարզաբանման եւ գէնքերու բացայայտման գործին մէջ: Ան այս կապակցութեամբ վարչական յանձնառութիւն մը չունէր: Հայ լեզուաբանական շարժման հանդէպ անկեղծ մօտեցումն է, որ կը դրդէր գինք հրապարակ հանել անհետացած գէնքերը, որուն կարիքը այնքան մեծ էր լեզուաբանական շարժման համար: Ռոստոմ եւ Յ. Ճանկիրէան կը դառնան գործակիցներ: Յ. Ճանկիրէան իր փնտռումներուն ընթացքին ձեռք ձգած տեղեկութիւնները մնացունջօրէն կը ղնէ Ռոստոմի տրամադրութեան տակ: Յ. Ճանկիրէան քանի որ նաեւ տեղեկ էր անցեալին Վարդոյի Հնչակեան Կուսակցութեան մէջ ունեցած անվստահելի կեցուածքներուն, համոզում կը գոյացնէ որ գէնքերու անհետացման մէջ Վարդոն գլխաւոր մեղաւորն է: Յ. Ճանկիրէան այս մասին հրապարակայնօրէն կ'անդրադառնայ «Իրաւունք» թերթին մէջ: Բացատրելու համար ինքզինք, ան կը գրէ. «Ինչպէս լեզուաբանական գինքերի մը պարտականութիւնն է կուսիլ բռնատիրութեան դէմ՝ իր ազգին ու հայրենիքին ազատութեան համար, նմանապէս ալ պարտական է լեզուաբանական ասպարէզին վրայ սլքատեցող կասկածելիները իրենց իսկական գոյնովը ներկայացնել ժողովուրդին » (19): Վարդօ «Շարժում»ին մէջ կը պատասխանէ Յ. Ճանկիրէանին, անձնական վիրաւորանքներու ոճով: Միւս կողմէ, Վարդոյին կուսակցական պատիժ սահմանելու ՀՅԴ-ի որոշումը կը ձգձգուի: Այս պատճառով Յ. Ճան-

կիրէան կը նեղուի: Իրօք, Վարդոյի հարցը կը քննարկուի 1907-ին, ՀՅԴ 4-րդ Համագումարին կողմէ: Վարդօ կ'ենթարկուի ահաբեկչութեան:

1904-ին, յաղթահարելէ ետք նիւթական եւ անցագրային դժուարութիւններ, Յ. Ճանկիրէան իր ընտանիքը Վանէն կը տեղափոխէ Պարսկաստան, ապա Օտեսա ու ծովու ճամբով Վառնա: Քսան տարուան բաժանումէ ետք կը միանայ կնկան եւ որդիներուն. «Տիկնոջս ձեռքը թօթուելէս վերջ սկսեցի գաւազներուս երեսները համբուրել, առանց գիտնալու եւ գանազանելու Յակոբն ու Հայկը, որովհետեւ երկուքն ալ հասակով չէին տարբերեր...», կը գրէ ան:

1906-ին, նամակով մը ՄԴՀԿ Կեդրոնական Վարչութեան իր պատրաստակամութիւնը կը յայտնէ կուսակցական պարտականութիւններ ստանձնելու: Նոյն թուին մաս կը կազմէ ՄԴՀԿ Վառնայի մասնաճիւղի վարչութեան:

Օսմանեան Սահմանադրութենէն ետք կը վերադառնայ Կ. Պոլսոյ: ՄԴՀԿ Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ կը նշանակուի թուրքիոյ Շրջանի լիազօր գործիչ:

1909-ին կը մասնակցի ՄԴՀԿ Կ. Պոլսոյ 6-րդ Համագումարին եւ կը պաշտպանէ Կուսակցութիւնը օրինական դարձնելու տեսակէտը: Կը մասնակցի նաեւ ՄԴՀԿ Տաճկաստանի շրջանի Ա., Բ. եւ Գ. պատգամաւորական ժողովներուն: Գ. պատգամաւորական ժողովին կ'ընտրուի Տաճկաստանի շրջանի Վարիչ Մարմնի անդամ:

Կ'ընտրուի Ազգային Երեսփոխանական Ժողովի անդամ:

Իր ստանձնած ազգային-կուսակցական բոլոր պաշտօններուն մէջ ալ հանդէս կը բերէ պարկէշտ, համարձակ եւ ուղղամիտ կեցուածք: Օրինակի համար, երբ Վանայ Իշխանի (Նիկոլ Պողոսեան) գլխաւորութեամբ ՀՅԴ-ն կը կողոպտէ Աղթամարի վանքին հարստութիւնը, այդ ինքնապաշտպանական նպատակներու յատկացնելու համար, Յ. Ճանկիրէան ձախլիկ այս արարքը Ազգային Երեսփոխանական Ժողովին մէջ կը քննադատէ այն կիրքով՝ ինչպէս քննադատած էր Վարդոյի արարքը: Անոր այս կեցուածքը Երուանդ Օտեսանի երգիծական գրիչին տակ կը ստանայ սա պատկերը. «Վան, Աղթամար, Դաշնակցութիւն. այս երեք բաները միշտ գինքը ջղաձգական նոպաներու կը մատնեն, իսկ երբ այդ երեքը որեւէ ինդիքի մէջ միանան իրարու, ա՛լ այն ատեն այդ նոպան իր ծայրայեղ

աստիճանին կը հասնի: Իր ընկերները յաճախ կ'աշխատին հանդարտեցնել գինքը, բայց ինք աւելի կը բորբոքի, աւելի կը փրփրի, աւելի կը հերոսանայ... Խեղճ մարդ, ո՛րքան կը շարչարուի արդեօք » (20):

1913-ին, Կ. Պոլսոյ մէջ կը հրատարակէ «Յիշատակներ Հայկական Ճգնաժամէն» գիրքը, որ ժամանակաշրջանի ազգային-կուսակցական կեանքին մասին կը պարունակէ պատմական հարուստ առարձ:

1914-ին, Հնչակեան Կուսակցութեան ղեկավարութեան ձերբակալութեան ատեն, կը ձերբակալուի նաեւ Յ. Ճանկիրէան: Հարցաքննութենէն ետք ազատ կ'արձակուի:

1915 Ապրիլ 24-ին, Հայ մտաւորականներու ձերբակալութեան ժամանակ դարձեալ կը ձերբակալուի: Կը տարագրուի Այաշ:

Տեղեւ. Տաղաւարեանի, Ալեւոնի, Խաթալի, Սարգիս Մինասեանի եւ Ռուբէն Զարգարեանի հետ կ'անջատուի մտաւորականներու խումբէն՝ Տիգրանակերտ զրկուելու պատրուակով: Բոլորին հետ կը նահատակուի Տիգրանակերտ չհասած:

- *****
- ՏԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ**
- 11) Յ. Գանկիրիւեան, էջ 402-404:
- 12) Նոյն, էջ 529:
- 13) «Հ. (Հնչակեան Կ. Կուսակցութեան Գործադիր Յանձնախումբի Կեդրոնական Վարչութիւն- Ե.Ճ.) նամակը Նշան Տումանեանին», 1902 Մայիս 5: Հնչ. արխիւ:
- 14) «Նամակ Մուրատին» (գաղտնապահական պատճառներով նամակին տակ ստորագրութիւն կամ որեւէ նշում չկայ), 1902 Մայիս 5: Հնչ. արխիւ:
- 15) Հրայ Տասնապետեան, «Ռոստոմ-Նամակներ», Պէյրութ, 1999, էջ 213:
- 16) «Շարժում», 1898 Յուլիս 15:
- 17) Մեմօ, «Դիմակաւորները» գրքովը որեւէ հայկական գրադարանի մէջ չկրցանք գտնել:
- Այդ գրքովը լայն մէջբերումներ կատարուած են Ն.Ս.Ս.Թ.-ի «Միութեան Կամ Համերաշխութեան Խնդիրը», (Պոստք, 1909, հրատ. «Հայրենիք») ի թիւ 8) գիրքին մէջ:
- 18) «Հնչակ», 1891 Փետրուար 25: Նաեւ Արսէն Կիտուր, «Պատմութիւն Ա.Դ.Հնչակեան Կուսակցութեան» Ա. հտ., Պէյրութ, 1962, էջ 60:
- 19) Յ. Գանկիրիւեան, էջ 638:
- 20) Ե. Օտեսան, «Երկեր», Երեւան, 1956, «Մեր Երեսփոխանները», էջ 672:

OFFICE SPACE FOR RENT
ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
 1060 North Allen Ave
 Pasadena, CA 91104
 Գրասենյակները վերանորոգուած
 եւ յարմար վարձքերով Յետաքրքրուողներէն
 հեռագրայնէ՝ (626) 398-0506

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 * \$100,00 (first class) for USA

\$ 100,00 (Air Mail) for Canada.

\$ 250,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State:----- Zip Code:-----

Country: -----

Tel:----- Fax:-----